

Fondatori: George Bacovia, Grigore Tabacaru (1925)

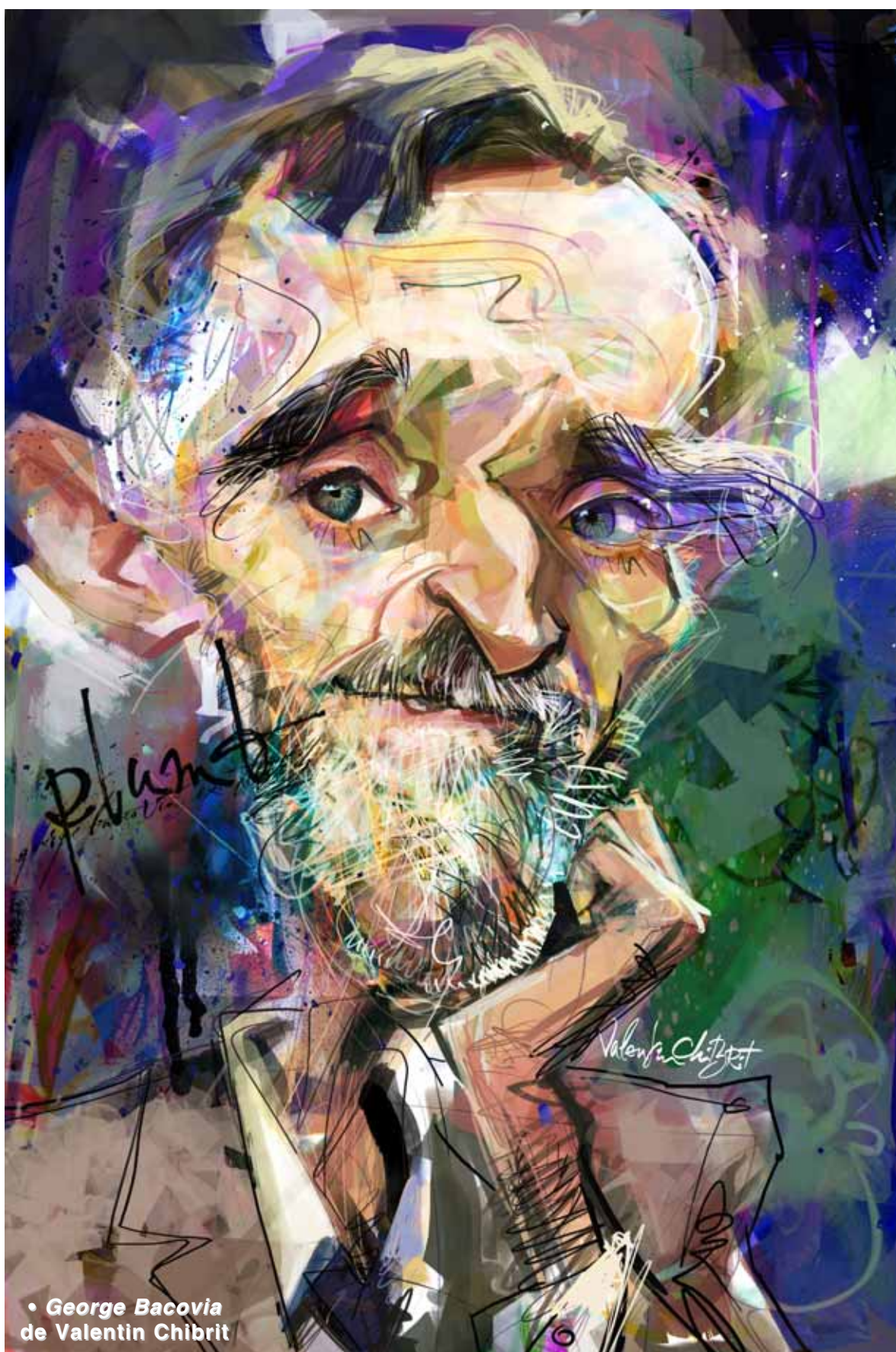
ateneu

www.ateneu.info
ateneubc@gmail.com

Revistă
de cultură
Nr. 625

• Revistă editată de Consiliul Județean Bacău • Anul 58 (serie nouă) • septembrie 2021 • 4,00 lei •

BACOVIA – 140

• George Bacovia
de Valentin Chibrit

• Ilustrația ediției: lucrări din expoziția de pictură,
grafică, sculptură și caricatură „Bacovia – portret”

Foto: Victor-Eugen Mihai – VEM

Nicoleta FLOREAN

O închipuită scrisoare
a lui George Bacovia
către băcăuani

pagina 9

Radu VANCU

Bacovia nu era
în lumea asta

pagina 12

Adrian JICU

Chipurile
lui Bacovia

pagina 14

Nichita DANILOV

Capete de rând

pagina 15

Fragmentarium

FESTIN MUZICAL. A 66-a stagiune muzicală, 2021-2022, s-a deschis sub genericul „Concert simfonic al Orchestrei Filarmonicii Mihail Jora – 65 de ani de existență”. Dirijor, Ovidiu Bălan

NOU ȘI VECHI LA TÂRGU-OCNA. În locul Casei de Cultură din orașul Târgu-Ocna se află, din 15 august, Centrul Cultural „Ion Talianu”. Dimensiunea prefacerilor o dă suma investită: 2,5 milioane lei.

BICENTENAR ALECSANDRI? În „Tecuciul literar-artistic” nr. 60, se „susține cu argumente că nu 2021, ci 2018 este bicentenerul nașterii lui Vasile Alecsandri” (Oana-Georgiana Enăchescu, „Acolade”, Radio-România Cultural, 15 sept.).

LA PRIMA EDIȚIE. S-a deschis seria „Colocviilor de la Radomirești”, cu o temă previzibilă: „Rolul elitelor în societate”. Organizatori: Asociația „Familia Lecca” și Fundația „Georgeta și Mircea Cancicov”

NEAMȚUL PROMOVEAZĂ BACĂUL. Pictoriile Florentina Oțetea și Carmen Vaisei au expus la Piatra-Neamț (la Galeriile de Artă „Lascăr Vorel”), pledând pentru „Diversitate în portret”. Cuvinte elogioase le-au adresat prezedintele filialei Neamț a U.A.P., Ștefan Potop, și de la distanță (Prisăcani, jud. Iași), Aurel Stanciu.

BILANȚ. Profesorul Gabriel Leahu a demonstrat că a fost unul dintre vrednicii directori ai Casei Corpului Didactic „Grigore Tabacaru” Bacău. Sub bagheta lui, instituția a devenit cunoscută la nivel național.

VEȘTEA REA ȚINE CÂTEVA ZILE. „E dolii în cultura băcăuană...”, îmi spune la telefon, peste măsură de mâhnit, profesorul Valeriu Bogdăneț. Simte nevoia să se explice imediat: „S-a închis Biblioteca din Buhuși!” Au venit comentariile de pe net, petiția și sfetnicii buni ai câtorva nopți, iar acum instituția și-a redeschis ușile.

UNIVERSITATEA, LA BJ. Mapa tematică pregătită de Mihai Ciumașu, de la Periodice, este dedicată împlinirii a 60 de ani de învățământ superior băcăuan: „De la Institutul Pedagogic de 3 Ani, la Universitatea Vasile Alecsandri din Bacău”.

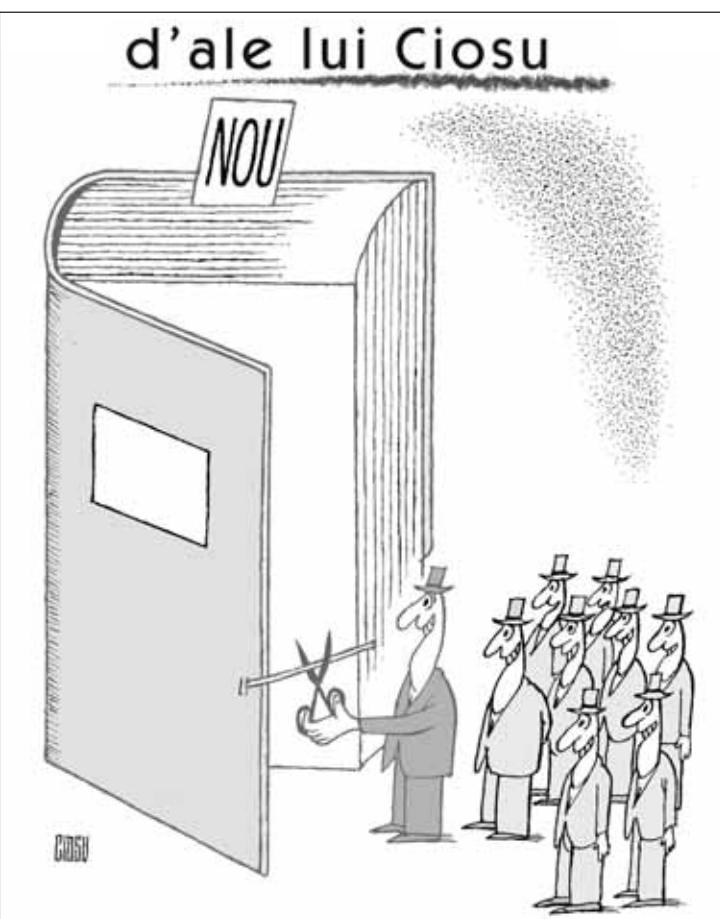
BUCURIA FILATELIȘTILOR. Mihai Ceucă, arhivist cultural al Bacăului, a îmbogățit fondul de carte al Bibliotecii Județene „Costache Sturdza” donând cărți cu tematică filatelice și cartofilă, cataloage filatelice, cataloage ale expozițiilor filatelice și colecții de reviste filatelice românești și străine. A luat ființă astfel „Fondul de carte filatelice și cartofilă”.

ODĂ BUCURIEI, ÎN VERS. Revista „Contemporanul” din august a.c. publică la rubrica „Antologii Contemporanul” textul lui Friedrich Schiller (1759-1805) „Oadă bucuriei”, în traducerea din limba germană a lui Christian W. Schenk. Redăm un catren care amintește de versul entuziast al lui Alecsandri: „Bucuroși zburăți spre soare,/ Prin frumoase planuri noi./ Mergeți, frați, a voastră cale/ Fericiți, ca sfinți eroi”.

IN MEMORIAM. Eugen Verma, ziaristul-prozator; Ion Popescu-Sireteanu, filologul-scriitor, colaboratori ai Revistei „Ateneu”

AI. IOANID

Erată: În nr. 623-624 (iulie-august 2021) al revistei noastre, s-a făcut o omisiune: la pagina 17, la articolul „Libertatea de a nu ucide caii sălbatici”, nu a fost trecut numele autorului care a realizat fotografia. Ne cerem scuze artistului Alin Leancă și îi mulțumim pentru imagine.

„Toamna bacoviană”

Bacovia, vei apune...

Este una dintre *divagațiile utile* notate de poet în 1956, în cheie reflexivă: dedublat în aparență, autorul avea în minte inexorabilul sfârșit pământean, dar noi, cei de azi, percepem zicerea ca pe un avertisment asupra eventualității trecerii în uitare a tezaurului artistic pe care ni l-a lăsat creatorul *Plumb*-ului. Așa cum el nu și-a ignorat rădăcinile („Aici, la piept/ E steaua din Bacău...”, scria în *Festivă*, după sărbătorirea la 15 decembrie 1956 a 75 de ani, la Casa Scriitorilor din Capitală), concitadinii nu au pregetat să răspundă unei provocări: 140 de ani de la nașterea B-ului literaturii române. (Un gest din aceeași familie l-au făcut în 2018, la bicentenerul venirii pe lume a A-ului: Vasile Alecsandri.)

Au fost trei zile pline, cu oaspeți de seamă și fapte notorii: tedeum în memoria poetului și a membrilor filialei Bacău a U.S.R. trecuți la Domnul; recital de muzică (Florin Țuțiuianu) și poezie (Valentin Braniște), în grădina Casei Memoriale „George Bacovia”; prezentare de carte (*Charles Baudelaire, după 150 de ani*, de Grigore Codrescu; recenzent, Ioan-Culiță Ușurelu), expoziție de portrete *Bacovia* (autor: Dionis Pușcută, în salonul Casei) și decernarea premiilor filialei Bacău a U.S.R. A doua zi, în Sala mare a Consiliului Județean și apoi în Sala „Ateneu” a Filarmonicii „Mihail Jora”, alte fapte: prezentări de carte (*Poetul Bacovia – eseuri analitice*, de L. Chiscop și altele) și de publicații (*Bucovina literară, Salonul literar, Spații culturale, Literclub, Plumb, 13 Plus, Cadran cultural, Bacoviana, Ateneu*), continuate cu dezbateri pe tema „Bacovia – talent sau geniu?”

Un eveniment de excepție a avut loc la Galeriile de Artă „Alfa”: vernisajul expoziției de pictură, grafică, sculptură și caricatură „Bacovia – portret” (prezentator: Adrian Jicu; însoțitori artistici: Bogdan Matei și Cosmin Șipoș; curator, inițiator și realizator de proiect: Victor-Eugen Mihai – VEM). Caz unic: ca urmare a eforturilor lui VEM, expoziția (organizată și sub egida Uniunii Ziaristilor Profesioniști) a fost deschisă simultan în alte 14 orașe din 13 județe, printre care Iași, Suceava, București, Călărași, Tg.-Mureș, Brăila, Focșani, Vaslui, Deva, Reșița și... Buhuși.

Momentul dramatic „George are o... agată” (scenariul și regia, Cecilia Moldovan; în distribuție, Eliza-Noemi Judeu și Ștefan Hagimă; coregrafia: Tudor Mancaș, Colegiul de Artă „George Apostu” Bacău) și decernarea premiilor „George Bacovia” au încheiat a doua zi. Complexul Muzeal „Iulian Antonescu” (prin Muzeul de Artă) a organizat vernisajul expoziției de fotografie „I-auzi corbii”, realizată de artistul vizual Ovidiu Ungureanu. Sâmbătă, 18 septembrie, la statuia poetului din centrul orașului, a fost depusă o ghirlandă de flori și au fost citite versuri dedicate celui omagiat. Managerul Proiectului: neobositul Dumitru Brăneanu. (I. D.)

Premiile naționale „George Bacovia”
Premiul Național „George Bacovia” pentru Debut în Dramaturgie – **Violeta Savu** (Bacău)

Premiul Național „George Bacovia” pentru Critică Literară – **Adrian-Dinu Rachieru** (Timișoara)

Premiul Național „George Bacovia” pentru Proză – **Varujan Vosganian** (București)

Premiul Național „George Bacovia” pentru Poezie – **Cristina Ștefan** (Bacău)

Premiul Național „George Bacovia” pentru Întreaga Operă – **Eugen Uricaru** (București)

Premiile Filialei Bacău a Uniunii Scriitorilor din România, pentru anul 2020

(Juriul: Lucian Strochi – președinte, Petre Isachi, Dan Perșa, Dan Iacob)

Premiul pentru Debut: **Mihnea-Cătălin Ivancea**, pentru volumul de povestiri „Drumul către tinerețe”

Premiul pentru Poezie: **Paul Blaj**, pentru „Opera poetică”

Premiul pentru Proză: **Gheorghe Mocanu**, pentru trilogia „Din umbra munților”

Premiul pentru Critică și Eseu: **Gheorghe Iorga**, pentru volumul „Despre ce vorbește Lucrețiu când vorbește despre plăcere”

Premiul *Opera omnia*: **Viorel Savin**, pentru activitatea de dramaturg, prozator, eseist și poet

Premiul Special „Octavian Voicu” – **Ștefania Oproescu**; Premiul Special „George Bălăiță” –

Ecaterina Petrescu-Botoncea; Premiul Special „Nicolae Dabija” – **Victoria Fonari** (Chișinău);

Premiul Special „Tristan Tzara” – **Christine-Bernadette Rousseau**; Premiul Special

„Solomon Marcus” – **Mihai Botez**; Premiul Special „Alexandru Piru” – **Liviu Chiscop**;

Premiul Special „Sergiu Adam” – Dan-Gabriel Arvătescu

• revista revistelor • revista revistelor •

13 Plus, nr. 200

Aflată în al XXIV-lea an de apariție, insolita publicație băcăuană se prezintă la aniversare la fel de proaspătă și de dinamică precum o știăm de la primele numere. Petre Isachi și Adriana Ocolașu, fondatorii, și-au atras o echipă diversă sub raportul vârstelor (Sorina-Roxana Constandache, de exemplu, este masterandă la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, după ce a absolvit la Bacău Facultatea de Litere), ceea ce i-a asigurat calitatea și varietatea materialelor publicate. Ceea ce o singularizează în peisajul revuistic pare a fi la un moment dat apetența pentru eseu, ca din ultimele numere să observ registre tematice și stilistice surprinzătoare, cu subiecte din sfera esteticii, a hermeneuticii ori a filosofiei limbajului. Ne revedem la numărul 300!

Pagină realizată de Ioan DĂNILĂ

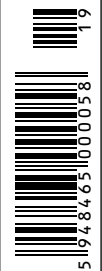

Revista de Cultură ATENEU

Inițiator al seriei noi (1964): Radu CÂRNECI

Director: Carmen MIHALACHE

Redactori: Ioan DĂNILĂ (redactor asociat), Adrian JICU, Marius MANTA, Dan PERȘA, Ștefan RADU (secr. gen. de red.), Violeta SAVU

• Contabilitate: Alina GRIGORAȘ • Culegere texte: Mădălina Olaru •

• Redacția: Bacău, Str. Caișilor, nr. 7 • Tel./Fax: 0234-512497 •

• e-mail: ateneubc@gmail.com • Materialele nepublicate nu se restituie. •

• Tipărită la Tipografia ELENA Bacău • www.tipografiaelena.ro • ISSN 1221-5813 •

• Cititorii se pot abona direct, la redacție, sau cu plata prin virament la Trezoreria Bacău, cont: RO42 TREZ 0612 1G33 5000 XXXX

„Nu sunt vremurile supt om, ci bietul om supt vremuri”, scria, cu mai bine de trei secole în urmă, Miron Costin. Constatarea resemnat-sceptică a cronicarului se potrivește ca o mânășă lui Lucian Blaga, un intelectual prins în chingile unei istorii nemiloase, care l-a silit să recurgă la diferite strategii ale supraviețuirii, într-un complicat joc de negociere cu diferitele grupări literare și politice care l-au curtat. Un intelectual suficient de lucid cât să înțeleagă pericolul înregimentării, dar și suficient de naiv cât să creadă în posibilitatea unei poziționări neutre, pentru care a plătit cu excluderea din universitate și cu interdicția de a publica.

Scriitorul a început „să deconteze” încă din perioada interbelică, atunci când i s-a blocat, sistematic, accesul la postul de profesor, universitatea clujeană dovedindu-se neprietenoasă, când nu de-a dreptul ostilă. I s-au pus bețe în roate, i-au fost preferați alții și s-au anulat concursuri la care voia să se prezinte. Succesul pe care îl înregistraseră volumele sale (fie că e vorba despre eseistică, filosofie sau beletristică) a deranjat. Cum la fel de mult a deranjat aprecierea de care se bucura din partea lui Carol al II-lea, care a ținut să asiste la recepția de la Academia Română, unde a luat cuvântul și l-a plasat pe Blaga în fruntea tinerei noastre mișcări literare. Una ca asta nu se uită și nu se iartă. În fapt, de aici au pornit campaniile denigratoare și presiunile de tot felul. Ele s-au amplificat după ce Carol a renunțat la tron. În acei ani, Blaga e atacat din toate părțile: de teologi, de jurnaliști, de profesori, de scriitori, de politicieni etc. Din dreapta și din stânga, fiindcă și unii și alții au căutat să-și legitimizeze doctrina folosindu-se de prestigiul său. Iar când au fost refuzați, au trecut la încercări de intimidare, punând în circulație zvonuri compromițătoare. Din recuzita delatorilor n-au lipsit propunerile oneroase, șantajul emoțional, intimidarea sau urmărirea de către securitate, semn că Blaga reprezenta o miză majoră.

*

Recentul volum *Blaga, între comunisti și legionari* (Iași, Ed. „Poliorom”, 2021) urmărește tocmai acest dosar al mistificărilor prin care s-a încercat anexarea ideologică a autorului. Este o carte scrisă, așa cum mărturisește Marta Petreu, dintr-un firesc sentiment al datoriei: „M-am simțit moralmente obligată să cercetez, pentru mine în primul rând, zvonurile de natură politică învârtite în jurul lui... Am vrut să știu cum stau lucrurile”. Iar pentru asta, procedează cu metodă: „Am căutat eu aceste dovezi. Și, în afară de ceea ce am arătat în acest text, nu am găsit nimic. Decât vorbe. Zvonuri care trec sub formă de afirmații sigure de la un autor la altul, într-o rețea amplificată și aproape cu neputință de descâlcit”. Așadar, avem de-a face cu o cercetare făcută cu textele pe masă, în care documente oficiale, articole și studii, coreșpondența scriitorului, mărturiile celor care l-au cunoscut, presa vremii etc. sunt interpretate logic, fără parti-pris-uri. Cu răbdare benedictină și cu pasiune detectivistică, fiindcă numai așa poate fi descâlcit ghemul zvonurilor și al delațiunilor, într-o lume în care prea puțini (mai) verifică sursa unei informații, mulțumindu-se cu spectacolul „dezvăluirilor” și al „bombelor mediatiche”.

Marta Petreu reface traseul răspândirii zvonurilor privind legionarismul lui Blaga, demontând, pas cu pas,

toate aceste mistificări: „Cum arătam mai sus, W. Totok s-a sprijinit în ultimele lui considerații despre Blaga pe Nicolae Niță; iar acesta, pe memoriile lui Nistor Chioreanu. Falsitatea mărturiilor lui Nistor Chioreanu invalidează fără drept de apel și eșafodajul ridicat pe baza lor de Nicolae Niță și apoi de William Totok”. Ideea că piesa *Avram Iancu* ar fi un omagiu adus lui Corneliu Zelea-Codreanu este respinsă categoric, printr-o documentație minuțioasă, care arată sursele folosite de dramaturg, surse ce trimit la lucrări de secol XIX care probează existența în Transilvania a unui adevărat cult pentru Avram Iancu. Sunt căutate apoi eventuale dovezi care să confirme/infirmă o posibilă legătură între drama blagiană și mișcarea legionară. Concluzia? „În urma acestor verificări, constat: nici pe ediția întâi, nici pe dactilografe, nici pe manuscris *nu există nici o dedicație*. Nicăieri, nici pe foaia de titlu, nici pe parcursul piesei. Iar că această dramă nu-l figurează pe Zelea Codreanu, ci chiar pe Avram Iancu, am arătat mai sus.”

• George Bacovia – 140 • George Bacovia – 140 • George Bacovia – 140 • George Bacovia – 140 •

Adevărat funcționar al neantului sorbit de chemări de dispariție, Bacovia și-a tran-scris mereu depresivul răs printre lacrimi pe o pagină din cronică a unei morți amânate. Obosit de lunga agonie a unei lumi în care părea suspect tuturor, el a suferit de un simptom ipohondric ce i-a frânt ritmurile existențiale și poetice, aflate în conexiuni funcționale. „Viața se duce în șir de cuvinte”, aserta poetul care a trăit *exaspera(n)t* și a exprimat adeseori ca pe o manifestare spasmodică senzația că numai dincolo de cuvintele tribului se găsesc acelea autentice. Convingerea lui era că doar de acolo

Vasile SPIRIDON

Exaspera(n)t

ele ar putea fi recuperate, prin murmurarea unor fraze fracturate, ce imită în răspăr limbajul încă neajuns în faza articulării. Așa se explică stilizarea voit stângace, primitivă, a senzațiilor avute și a viziunilor sincopate. Ceva din omul care „începuse să vorbească singur” sonorizează fundalul poemelor concepute substanțialist, reduse la enunțuri preponderent nominale ce au tendința să devină emblematiche.

Despre disputa dintre retorică și antiretorică, dintre poză și adevăr, Bacovia ar fi putut exclama tranșant: câtă antiretorică, atât adevăr! El a refuzat artificialul retoric și s-a construit pe sine drept ființă umană cu delicatete aproape imaterială, care are conștiința proiectării existenței în text. Or, aceasta este o cale de reautentificarea ființei și existenței, de a le conferi amăn-durora un plus de profunzime. De fapt, este vorba despre o

depășire a biografiei comune, deoarece versurile bacoviene capătă semnificația unor pure acte existențiale. De aici și preponderența unui număr redus de motive lirice și cromatice reiterate cu o monotonie *exaspera(n)tă* la nivelul imaginilor și al lexicului, dar care nu lasă impresia de sărăcire. Poetul devine până la urmă redundant în versurile sale, dacă redundanța nu poate fi cumva și expresia autentice poezii. Bacovia ne impune să reflectăm la propria noastră precaritate în a ne exprima și la vulnerabilitatea în a rezista intemperțiilor existențiale.

Adrian JICU

jicuaadrian@yahoo.com

Blaga, cu documentele pe masă

*Mare și strălucită epocă de progres prin credință și muncă.
Un neam își întregeste idealul spre un viitor de adevărată civilizație, sub destinația și răscolul trairilor de conducător ale Suveranului său.
Anii trecând au trezit o conștiință nouă, față de negura unor vremuri rămase, pentru totdeauna, în urmă.
Gh. V.-Bacovia*

Nicolae SCURTU

O mărturie insolită a lui George Bacovia

nul esențial al lui I. Valerian, secretarul general al instituției amintite, o sumă importantă de scriitori contribuie la omagierea regelui Carol II pentru înfăptuirile sale. Printre cei care au colaborat la această carte omagială, amintim pe Tudor Arghezi, Ion Barbu, Gh. V.-Bacovia, Demostene Botez, Felix Aderca, Otilia Cazimir, Ion Minulescu, Gala Galaction, Ion Pillat, Adrian Maniu, Liviu Rebreanu, Tudor Vianu, Serban Cioculescu, Vladimir Streinu, Mihail Sadoveanu, Vasile Voiculescu, Ionel Teodoreanu, Al. O. Teodoreanu, Elena Farago, Eugen Jebeleanu și alții.

Cartea care avea ca titlu 1930-1940. *Majestății Sale Regele Carol al II-lea. Scriitorii Majestății Voastre închină Regelui Scriitor inima, credința și pana lor. 8 iunie 1940* nu a putut să se tipărească din cauza vitregiilor istoriei.

O mărturie emoționantă este și cea a poetului G. Bacovia, care surprinde în câteva sintagme unele aspecte ale *Epocii lui Carol II*.

Mare și strălucită epocă de progres prin credință și muncă. Un neam își întregeste idealul spre un viitor de adevărată

civilizație, sub destoinicia și rarele însușiri de conducător ale Suveranului său.

Anii trecând au trezit o conștiință nouă, față de negura unor vremuri rămase, pentru totdeauna, în urmă.

Gh. V.-Bacovia

În anul 1940 se împlinea un deceniu de la revenirea regelui Carol al II-lea la tronul Regatului României, răstimp în care artele se dezvoltaseră și se impuseseră atenției specialiștilor.

Nu întâmplător regele Carol al II-lea a fost numit, pe bună dreptate, *voievodul culturii române*. În timpul domniei sale s-a publicat un număr impresionant de cărți, albume și

reviste de diverse specialități. O instituție, *Fundația pentru Literatură și Artă Regele Carol II*, extrem de valoroasă, care a încurajat tinerele talente și a revalorificat moștenirea literară, culturală și științifică, s-a impus, definitiv, în conștiința națională.

La inițiativa profesorului, istoricului și criticului literar N. I. Herescu, președintele Societății Scriitorilor Români, și cu sprijin

E necesar să amintesc că poetul George Bacovia a colaborat la *Revista Fundațiilor Regale* (1934-1947), iar la *Fundația Regală* i s-au publicat două cărți: una cu prefața lui Adrian Maniu, iar cealaltă, *Poezii*, ediție definitivă și aproape completă.

Și nu e deloc puțin lucru pentru acele vremuri.

Notă

Originalul acestei mărturii se află în biblioteca profesorului Nicolae Scurtu, din București.

O primă versiune la programul Filarmonicii băcăuane în Festivalul Internațional *George Enescu* cuprindea două lucrări, care apoi au dispărut: *Window of Vulnerability* a Juliei Wolfe și *Speranza*, de Mark Anthony Turnage. Au rămas *Spini*, de Dan Dediu, *In Exile*, de Jonathan Dove, *Struma* compozitoarei Jessie Montgomery și *Obelisc*, dedicată aniversării Centenarului UCMR de Adrian Iorgulescu.

Până la o analiză a conținutului, m-am fascinat titlurile ce îmbrățișau căderea... plecarea în exil și până la urmă gândul lui Dante, transfigurată de Alasdair Middleton, *Leave Everything You Love*.

În Bacău a răsunat multă muzică nouă, deoarece aici are loc primul festival internațional de profil apărut în România, *Zilele Muzicii Contemporane*. Colaborarea cu muzicienii din Marea Britanie pentru concertele de la începutul lunii septembrie pentru Festivalul Internațional *George Enescu* au fost asemenea genericului, *O poveste de iubire*. Pentru că orchestrantii și cei ce au avut șansa să fie în preajma protagoniștilor, muzicieni cu biografii încărcate de reușite, s-au îndrăgostit. De profesionalismul lor, de miraculoasa capacitate de a explica și a realiza pasaje deloc simple, de modestia acestor personaje ce cântă pe cele mai importante scene ale lumii. Pentru că lucrarea compusă de Jonathan Dove nu s-a putut cânta în timpul pandemiei, noi, băcăuanii, am avut uriașă șansă de a fi martorii primei audiții mondiale a unui opus care, cu siguranță, va face istorie.

O miraculoasă alchimie a unit spiritele. Jessica Cottis, despre care presa britanică consemnează că „posedă rigoare intelectuală, muzicalitate înăscută și o autoritate delicată; este o figură carismatică pe scenă care aduce dinamism, intensitate și o viziune clară în toate spectacolele sale”.

Dintre cele patru lucrări cântate în premieră mondială în Festivalul Internațional *George Enescu* de la București, în seria *Muzica secolului XXI: In Exile*, de Jonathan Dove, *O simfonie*, de Tim Benjamin, *Der Nachbar des Chaos*, de Mihnea Brumariu și Concertul pentru vioară și orchestră, de Adrian Iorgulescu, orchestra băcăuană are șansa de a interpreta Concertul pentru bariton, violoncel și orchestră. Concertul *In Exile*, compus de Jonathan Dove, pe un libret de Alasdair Middleton, cu texte inspirate de un manuscris anonim din secolul X, este dedicat Anitei Lasker-Wallfisch, mama violoncelistului, supraviețuitoare a cumplitelor experiențe din Auschwitz și Belsen.

turnul cu ceas

Ozana KALMUSKI-ZAREA

Valurile sufletului meu

Povestea Anitei, acum în vârstă de 96 de ani, este despre cum a rezistat în lagărele de concentrare cântând. Era nevoie de femei la violoncel în orchestră și asta a fost șansa ei.

Concert – cantata, lucrarea lui Jonathan Dove, ne-a prilejuit magnifică întâlnire cu doi interpreți de marcă: baritonul Simon Keenlyside, care a venit pentru prima oară în România, și violoncelistul Raphael Wallfisch, care a făcut parte din juriul Concursului Internațional *George Enescu*.

Cele 19 sentințe ale lui Khalil Gibran au fost enunțate cu ton nervos, neliniștit, duos, cu o claritate a vocii de bariton ori a intonației la violoncel.

Din creația compozitorului Dan Dediu, care prezidează în Festival a treia ediție a Forumului Internațional al Compozitorilor, vom audia lucrarea *Spini*, op. 153.

Președinte din 1992 al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România, Adrian Iorgulescu a imaginat o amplă lucrare orchestrală, *Simfonia a VI-a „Obelisc”*, dedicată aniversării Centenarului UCMR.

Lucrarea *Strum* a compozitoarei Jessie Montgomery a fost inițial scrisă pentru cvartet de coarde și a participat la a XV-a ediție a Concursului *Sphinx*.

La a XXV-a ediție a Festivalului Internațional *George Enescu*, compozitor de la nașterea căruia sărbătorim 140 de ani, se cântă 37 de lucrări din creația enesciană (un număr record, cum ne asigură organizatorii). La acest maraton artistic participă 3500 de artiști din țară și străinătate, cu 32 de orchestre din 14 țări. Reprezentanții S.U.A. și Israel absentează, din cauza pandemiei.

Concertul simfonic din 3 septembrie, de la Sala *Ateneu* a Filarmonicii *Mihail Jora*, este avangardieră celui ce se va desfășura duminică, 5 septembrie, ora 13.30, la Sala Radiodifuziunii din București, în cadrul celui mai important eveniment – maraton al anului 2021: a 25-a ediție a Festivalului Internațional *George Enescu*. O ediție aniversară supraintitulată *O poveste din iubire*. În acest concert, orchestra băcăuană a interpretat 4 lucrări muzicale ale secolului al XXI-lea: *Spini*, op. 153, de Dan Dediu, *Simfonia a VI-a „Obelisc”*, de

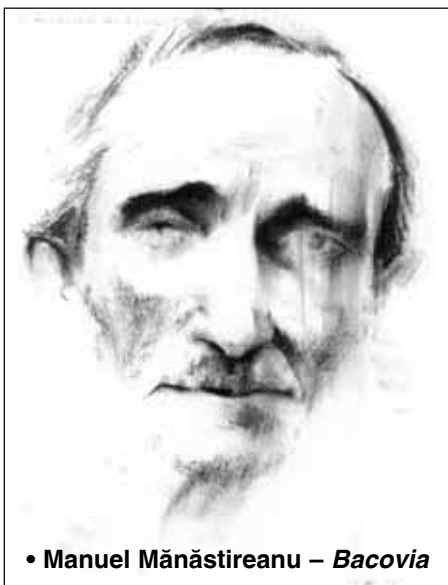
• Ozana KALMUSKI-ZAREA cu Simon Keenlyside, Raphael Wallfisch și Jonathan Dove

Adrian Iorgulescu, *Strum*, de Jessie Montgomery și *In Exile*, de Jonathan Dove.

La pupitrul dirijoral s-a aflat artista cu dublă cetățenie, britanică – australiană, Jessica Cottis, care a studiat orgă, pian, muzicologie. În dirijat i-a avut ca mentori pe Vladimir Ashkenazy și Donald Runnicles. Jessica Cottis „este o figură carismatică pe scenă, care aduce dinamism, intensitate și o viziune clară în toate spectacolele sale”. Spectacole realizate împreună cu orchestrele simfonice din Sydney, Orchestra din Londra, Orchestra Filarmonică Regală, Orchestra Simfonică BBC, Orchestra Națională BBC a Țării Galilor, Orchestra BBC de Concert, Orchestra Simfonică *Giuseppe Verdi* din Milano, Orchestra Filarmonică din Monte Carlo, Orchestra Simfonică din Noua Zeelandă și Orchestra Simfonică Scoțiană BBC.

Părțile solistice ale Concertului *In Exile*, de Jonathan Dove, în primă audiție absolută la Bacău, sunt interpretate de baritonul Simon Keenlyside, deținătorul premiului ECHO Klassik în anul 2007 pentru Interpretul Anului – categoria masculină. Sir Simon Keenlyside a cântat în cele mai importante teatre de operă din lume, colaborarea cu *Metropolitan Opera* din New York, *Opera Regală* din Covent Garden, cu cele din Viena și Bavaria fiind de notorietate. Dintre înregistrările sale, *Songs of War* îi aduce Premiul vocal solo la Gramophone în 2012. Este, de asemenea, deținătorul titlului de *Commander of the Order of the British Empire* (CBE) 2003, al Premiului *Olivier* 2006 pentru realizări remarcabile în operă și de *Kammersänger* în Austria, la Opera de Stat din Viena (2017). În iunie 2018, la aniversarea Reginei, este ridicat în rang de cavalier.

Partener în paginile lucrării lui Jonathan Dove este violoncelistul Raphael Wallfisch – cel care a câștigat la 24 de ani Concursul Internațional de violoncel Gaspar Cassado din Florența, cu o carieră artistică reprezentativă, profesor la Universitatea de Arte din Zürich, discipol al marelui violoncelist rus Gregor Piatigorsky, solist care a concertat cu renumite orchestre din Londra, Birmingham, Leipzig, Köln, Indianapolis, Los Angeles, Varșovia și în festivaluri precum BBC Proms, Edinburgh, Aldeburgh, Spoleto, Prades, Oslo și Schleswig-Holstein. Este invitat în juriul concursurilor internaționale *Rostropovich* de la Paris, *Schoenfeld* în China și *George Enescu* în România.

• Manuel Mănăstireanu – Bacovia

„Cititul e un viciu,
dar nedăunător
minții și trupului...”

Ca un alt Neagoe Basarab, George Bacovia își povătuiește fiul cu astfel de cuvinte, scrise în 1956, deci cu un an înaintea trecerii dincolo. E aici o *utilă divagație* aplicabilă și în cazul viitorilor dascăli, pe care poetul i-a avut în grijă pentru foarte scurtă vreme.

Liceenii care s-au pregătit după volumul din seria „Texte comentate” – din 1976, a Editurii „Albatros” – au aflat din

pentru limba noastră

Ioan DĂNILĂ

Bacăul (pre)primar* (XXXVI)

tabelul cronologic că Bacovia a suplinat catedra de desen și caligrafie de la Școala Comercială din Bacău, în 1924, când de fapt a susținut ore la aceleași discipline și la o altă școală, din 1926. Aflăm de la Agatha Grigorescu-Bacovia (iunie 1960): „După aproape trei ani de șomaj, în această torturantă conjunctură, datorită marelui său talent la desen, prin stăruința unui prieten (Grigore Tabacaru, n.n.), este numit suplinitor de desen și caligrafie la Școala Normală de Băieți din Bacău”. Unii i-au pus la îndoială simțul datoriei. Din nou, Agatha: „După multe din aceste nopți de insomnie și gânduri amare, străbătând lungile distanțe de acasă și până la școală, reușea să fie totdeauna foarte punctual la catedră, fără ca neastâmpărării săi elevi să bănuiască din ce tragice frământări se smulgea profesorul lor pentru a le preda lecția de desen și a putea să-și agonisească bruna, mult prea bruna sa pâine cotidiană...”

Am avut nesperatul privilegiu de a realiza în 1992-1993 interviuri cu foști elevi ai poetului și ai lui Grigore Tabacaru. Amândoi se bucurau de cel mai mare respect, „dintre toți profesorii de la Școala Normală” (Gh. Apostol). Aprecierea etichetează exclusivist: „Dacă nu era Tabacaru, probabil că nu era nici Bacovia” (C. Moiceanu). Insolitul poeziei bacoviene făcea dificilă pătrunderea scrisului său în mediile vremii. Tabacaru – rememorează foștii elevi – „ venea cu ele (volumele de versuri, n.n.) în clasă și ni le dădea nouă să le cumpărăm. Când plecam în vacanță, luam fiecare tot câte cinci, zece cărți să le împărțim...” (idem). „Cumpărați-i cărțile, că-s foarte frumoase!” (C. Moscu), le spunea cu convingere. Mai mult decât atât: Grigore Tabacaru realiza cu normalității adevărate cursuri de inițiere în poezia modernă. În anii '80, l-am invitat pe V. D. Manciuc să le vorbească gimnaziștilor despre Bacovia, demonstrându-le că

Tabacaru (și nu profesorul de specialitate) a fost acela care i-a apropiat de lirismul total nou îmbrățișat de prietenul său. După decenii bune, foștii elevi sunt neiertători: „Aveam profesor de română foarte bun, unul Popescu (Cășu îi ziceam, că era invalid de război), care spunea: «Verde crud, verde crud, / Plouă rece și mărunț... Asta-i poezie, măi?» Profesorul de română trebuia să studieze, să-și dea seama... Iar profesorul de pedagogie (Gr. Tabacaru, n.n.) zicea: «Măi, uitați-vă la omul ăsta: să-l respectați! ăsta o s-ajungă un om mare!»” (V. Bălăiță).

Pedagogia bacoviană era una aplicativă: „Am aflat mai târziu că și el desenează. Dar am văzut că aprecia corect o lucrare făcută independent. Se pricepea în corectarea sau scoaterea în relief a unor situații din desen. Știa foarte bine să aprecieze o lucrare: dacă e valoroasă, dacă are defecte [...]” (idem). (Un detaliu semnificativ: la cele mai multe dintre interviuri am fost însoțit de elevii ai Liceului Pedagogic din Bacău.)

* Serie de materiale menite a pleda pentru reintroducerea limbii române în programa de specialitate a liceelor/claselor cu profil pedagogic, inclusiv la bacalaureat

Enigmă literară

Știe cineva de ce au fost convocate aceleași cifre în anul de naștere al lui Alecsandri (1818) și în cel al lui Bacovia (1881)? Parțial a răspuns Gabriel Bacovia: „A-ul și B-ul literaturii române s-au ivit în Bacău”.

La 14 septembrie 2019, razant cu Pământul, urma să

trecă un uriaș corp ceresc. În acea zi, în grădina Casei Memoriabile „George Bacovia”, Matei Vișniec se minuna: „Nu știu de ce au căzut doi meteoriți exact aici, la Bacău”, definindu-i: „Sunt două tezaure Bacovia și Alecsandri”. Norocoasă urbe!

• Ilie Boca

Cârligi, Filipești – evenimentul cultural al anului

Simpla enumerare a momentelor din 18 sept. spune tot: tedeum la Monumentul Eroilor din fața Bisericii „Sf. Ilie” Cârligi (monument refăcut prin grija Primăriei Filipești); dezvelirea tabloului „Pavel Zarifopol cu soția” (ctitorii Bisericii „Sf. Ilie”), de D. Grigoraș; dezvelirea firmei cu noua denumire: *Căminul Cultural „Dimitrie Grigoraș” Cârligi, comuna Filipești*; lansări de carte (*Trecute vremuri – Dinu Zarifopol. Remember*, de Mihai Știrbu; *Dimitrie Grigoraș – o viață închinată culorilor*, de Marilena Rozenberg); Centenar *Dinu Zarifopol*; conferința titlului de *Cetățean de onoare al comunei Filipești* pictorului Dimitrie Grigoraș; program artistic, cu Ansamblul „Roua Precistei”.

• revista revistelor • revista revistelor •

România literară

nr. 37-38

De semnalat ancheta revistei, „Vârsta lăuntrică”, temă propusă de Gabriel Chifu, cu consemnări de Cristian Pătrășconiu. Întrebarea pare a fi pusă fiecăruia dintre noi: „Atunci când priviți lumea din jur, dumneavoastră cum vă închipuiți, cum vă simțiți, câți ani vi se pare că aveți, mai mulți sau mai puțini decât în cartea de identitate?” Varujan Vosganian, de pildă, mărturisește: „Port în mine copilul care am fost, ca un fel de bonsai”, Liviu-Ioan Stoiciu este prudent („Mi-am oprit de mult ceasul interior”), iar Alex Ștefănescu dă măsura echilibrului: „Acum, ca și altădată, sunt instalat exact în vârsta pe care o am”.

nr. 60

Revista gospodărită de poeta Eleonora Stamate marchează a 60-a bornă din existența sa printr-un număr dens, cu subiecte importante. Lucia Olaru-Nenati îl evocă pe

Nicolae Dabija, Liliana Scărlătescu face „radiografia unei iubiri ratate”: *Adela*, pentru a-l omagia pe Garabet Ibrăileanu la 150 de ani, preotul Ionel Rusu scrie despre Constantin Galeriu, Gh. N. Vasilache ne reamintește reguli de pronunțare și scriere etc. „Antologia *Teciul literar-artistic*” a selectat un poem de Ion Mureșan, „De la fereastră”: *Dacă vreodată vom ajunge în Oraș/ vei vedea și tu cum se deschid/ obloanele/ cum femeile aruncă în stradă/ aripile de înger/ rămase de la masa de seară.*

ORIZONT

nr. 8 (1672)

Revista timișoreană se deschide cu o pagină dedicată de Cornel Ungureanu lui Ovidiu Genaru. Vorbind despre „Patimile după Bacovia”, istoricul literar amintește de revista noastră: „*Ateneu* a fost o foarte specială aventură intelectuală și nu numai. [...] Un adevărat safari, într-o grădină publică tăcută” (George Bălăiță, autorul prefetei la volumul de versuri din 2018 al colegului său de redacție). Concluzia îl așază printre privilegiati: „Puțini autori ai anilor șaptezeci, optzeci au fost citați cu mai multă atenție decât Ovidiu Genaru”.

Pagină realizată de Ioan DĂNILĂ

Emanuela ILIE

„O, dacă n-ați citi aceste rânduri până la sfârșit, fiindcă nu veți găsi nimic despre frumusețile ce au trecut.”

(Nuvelă din trecut)

Cum obiceiul autoplagiatului flagrant – practicat, din păcate, cu o nonșalanță înfrustrătoare și pe o scară din ce în ce mai largă, în și așa chinuita noastră lume culturală (de cea academică ce să mai zică?) – mi se pare nu doar ireverentios, ci de-a dreptul nociv, nu voi relua, pentru ancheta dvs., răspunsul pe care îl ofeream, cu exact un deceniu în urmă, în cadrul unei anchete similare, găzduită tot de prestigioasa revistă „Ateneu”, cu ocazia împlinirii a 130 de ani de la nașterea lui Bacovia. Vă mărturisesc însă cinstit că mi-am recitat textul (reflex profesional păgubos, dar inerent – căci determinat de numărul din ce în ce mai mare de responsabilități și, inevitabil, restanțe publicistice ori editoriale...), numai pentru a constata că nu aș schimba mai nimic din eseul extins de atunci, început cu o declarație lipsită de orice echivoc („Bacovia m-a fascinat de la primul contact cu opera și biografia lui”) și continuat de un excurs confesiv în toată regula, în care îmi explicam practic această fascinație raportând-o la vârstele receptării și implicit calitatea lecturilor critice dobândite în timp, grație cărora am descoperit, de fapt, cât de mulți Bacovia există – din moment ce, notam cu zece ani în urmă, „această configurație cu totul aparte a infernului poetic bacovian nu are la bază doar un insuportabil sentiment al (ne)ființei, al vidului, al «golului istoric». Că, altfel spus, ceea ce minează viziunile de o intensitate fără egal ale poetului nu este doar un indestructibil și perfect indivi-

Întoarcerea la Bacovia mi se pare în continuare indispensabilă...

dualizat morb al destrucției, ci și o voință de re-definire a unor categorii estetice, a unor formule, stări și procedee poetice tocmai prin cultivarea lor cu insistență aproape maladivă, prin exhibarea lor cu o rară obstinație.”). Eseul se încheia cu niște constatări amare, legate de restanțele criticii tinere în materie de exegeză bacoviană: „Oare să fi fost reușitele seniorilor mai sus pomeniți (Dimitriu, Caraion, Crăciun și ceilalți) intimidante?! Înclin să cred că nu; criticii aflați în loja generației noastre îmi par cu mult mai bătaioși, mai incisivi în argumente (și implicit capabili să își ducă bătațiile, atât cele propriu-zis critice, cât și cele adiacente, para-critice) decât antecesorii. După cum se dovedește, doar, altele par a ne fi, cel puțin deocamdată, prioritățile decât hermeneutica mării noastre poezii...” Aș păstra chiar și aceste rânduri, deși acum, la doi lustri distanță, nu mai încerc deloc să motivez această restanță critică. Resimt însă în continuare nevoia dureros de acută a unui... *Bacovia reloaded* pe care să îl semneze unul dintre colegii mei de generație critică. Și îl aștept, încă, răbdătoare. Sau, dacă vreți, *când scriu aștept...*

Aș schimba totuși, perfect justificat, referințele pe care le ofeream în cea de-a doua

parte a textului, acolo unde invocam contextul didactic cu totul privilegiat în care îl redescopeream, anual, pe Bacovia, ocazie de a pune în discuție și „influența lui covârșitoare asupra poezicii ulterioare. Covârșitoare și anxioasă, în înțelesul pe care-l dă cuvântului Harold Bloom: «Marele adevăr al influenței literare e că ea reprezintă o anxietate irezistibilă: Shakespeare nu îți permite să-l îngropi, să-i scapi sau să-l înlocuiești» (*Anxietatea influenței. O teorie a poeziei*). Cred că, în ceea ce privește literatura noastră, atât de pauperă în experiențe lirice și existențiale totale, după cazul Eminescu, Bacovia este primul poet care nu ne permite să-l îngropăm, să-i scăpăm sau să-l înlocuim.” Nu atât pentru că, în intervalul menționat, l-am reconsiderat pe autorul *Canonului occidental*, cât pentru că, estimp, cursul masteral interesat de *Poezia românească modernă și de avangardă* a cunoscut schimbări decisive, transformându-se de fapt într-unul numit *Avangarde literare și artistice*, pentru care am conceput o programă complet nouă, de un vector inter- și pluridisciplinar asumat. Bacovia a rămas însă o referință *sine qua non* în orice dezbatere pe marginea expresionismului istoric, dar și a formelor sale de manifestare mai noi (bună-

Irina Dascălu

oară, neo- sau post-expresionismele ce au explodat începând cu a doua jumătate a secolului al XX-lea în diferite spații culturale europene ori americane).

A nu se crede însă că acesta este singurul context în care nevoia mea de revenire constantă asupra operei bacoviene capătă o... nevinovată justificare didactică. Indiferent dacă îi găsesc sau nu premise intertextuale, sper, bineînțeles, ca de fiecare dată entuziașii mei parteneri de dialog (meta)literar și, mai larg, cultural să înțeleagă de ce întoarcerea la Bacovia mi se pare în continuare indispensabilă. Le-o invoc, bunăoară, studenților din anul al III-lea atunci când le propun spre

analiză cuceritoare exerciții hermeneutice marca Nichita Stănescu (v. teoria despre grupurile genetice și straturile de semnificație ale liricii românești sau percutantele sale rânduri despre poezia metalingvistică, ilustrată strălucit și de Bacovia). Și revin asupra ei după câteva săptămâni, atunci când îi provoc, în cadrul unor cursuri de *Literatură română postbelică*, la o interpretare de profunzime a unor poetici absolut excepționale (desigur, tot întunecat expresioniste – de departe, preferatele mele...), marca Ileana Mălăncioiu, Mariana Marin sau Angela Marinescu. Iar de anul acesta, iau în calcul posibilitatea de a strecura în programa cursului *Literatură, fantastic, alteritate* și analiza unor bucăți de proză bacoviană – precum *În zadar*, *Ninsoare*, *Valuri* și mai ales *Cubul negru* – în miezul cărora m-am bucurat să descopăr, la o re-lectură recentă, mici agate fantastice. Sunt convinsă că și minunații noștri masteranzi din anul al II-lea (folosesc adjectivul fără nicio rezervă, având în minte imensul potențial hermeneutic al majorității, dar și abilitățile interpretative ale câtorva dintre ei, deja dovedite în paginile unor reviste de cultură moldave sau ale unor volume colective cu un impact academic serios) vor vedea în ele mult mai mult decât niște amar-lucide *Comedii în fond* sau decât simple exerciții parodice ale „muncitorului intelectual”. Unul cu care eu personal voi rezona, sunt convinsă, și peste un deceniu, și peste două, și peste trei... Sau, vorba lui Bacovia însuși, până voi rosti cu o simplitate dureroasă *Vine întunericul*.

Un film american recent realizat, în urmă cu foarte puțini ani (din fericire, înainte de izbucnirea crizei pandemice mondiale), cu premiera în iunie 2019, purtând titlul *End of sentence* (în regia lui Elfar Adelsteins; a fost tradus prin „Călătoria” și difuzat pe canalul *Cinemax*), ne poartă pe tărâmul, îndepărtat pentru spectatorii nord-americani, al mereu fabuloasei și de redescoperit insule Irlanda. La un moment dat, cei doi protagoniști, tatăl și fiul, oprindu-se în apropiere de malul unuia dintre cele opt sute de lacuri care împodobesc în salbă acest boreal ținut european atlantic, sunt avertizați de locuitorii zonei să aibă grijă cum traversează lacul și pădurea din apropiere, din cauza unui fenomen frecvent întâlnit în acele locuri: ceața, mai ales dimineața, dar, nu de puține ori, și în cursul zilei, până către orele amiezii și, mai ales, compact noaptea. Este pricina pentru care chiar animalele pădurii, le atrage atenția un preot de la fața locului, își pot pierde, în mod stupid, viața. Așa se întâmplă, bunăoară, cu căprioarele. Și preotul le povestește americanilor uimiți ce se întâmplă cu ele. Când se lasă frigul nopții, la venirea

vade mecum

Liviu FRANGA

Căprioarele

toamnei târzii, pentru ca turma să nu cadă pradă lupilor și altor fiare sălbatice din ce în ce mai înfometate și mai agitate, cerbii tineri și adulții lor iau hotărârea să traverseze înot lacul de la un mal la celălalt, întotdeauna de la unul mai deschis, mai primitor și mai bogat în hrană vegetală decât celălalt. Cerbii în plină vigoare se pun în fața turmei și deschid traversarea lacului, urmați fiind de căprioare, de puții lor și de cerbii și căprioarele în vârstă. Dar frigul nocturn aruncă peste lacuri pânze de ceață, căprioarele și cerbii pierd direcția, nu mai văd malul către care se îndreaptă și o iau exact în direcția opusă. Unde apa de gheață și păcla ceții, curenții stârniți de vânt și întunericul profund îi afundă tot mai adânc

spre mijlocul lacului, îi sleiesc de puteri și îi înecă. Chiar și dintre căprioarele și cerbii tineri puțini scapă.

Povestea preotului din film mi-a trezit amintiri îndepărtate, fără legătură, nici măcar aparentă, cu soarta căprioarelor bătrâne și a cerbilor neputincioși din Irlanda cea bogată, ca multe țări nordice, în lacuri și ape curgătoare. Abia trecusem de anul al doilea de școală când, pe undeva, pe la începutul celui de-al treilea, *tovarășa* pregătindu-ne, pe cei mai silitori dintre noi, să devenim cei dintâi *pionieri* ai clasei, cărora urma să ne lege la gât, sub bărbie, *cravata roșie* ca focul și, pe atunci, fără tiv tricolor („Am cravata mea,/ sînt pionier,/ și mă mîndresc cu ea,/ sînt pionier” suna primul cântecel învățat în noua ipostază), ne-a spus următoarele:

„Fiți atenți, pionierii nu se gândesc numai la ei. Se gândesc și la ceilalți din jurul lor. Bunăoară, atunci când vă pregătiți să treceți strada, când stați la semafor și așteptați culoarea verde, dacă vedeți pe lângă voi persoane mai în vârstă singure, ajutați-le voi să traverseze. Poate plouă, poate ninge, poate e ghețuș pe jos. Un pionier adevărat o ia de mână pe bunica aceea sau pe bunicul acela, care poate că nu mai vede bine, și îl ajută să meargă cu el. Or să se bucure dacă îi luați de mână. Au și ei nepoți ca voi, dar fiecare are treabă și n-au timp de bătrâni”.

Astfel de gânduri învălmășite mi-au trecut deunăzi prin minte, după zile și săptămâni de la vizionarea filmului și de la trezitele îndepărtate amintiri, fără vreun motiv stărnite de el. Pionierii de odinioară au ajuns pensionarii de azi. Nu puțini dintre ei s-au oprit deja la capătul călătoriei încheiate. Ori sunt foarte aproape de el. Căprioarele și cerbii bătrâni din Irlanda, înconjurați și călăuziți de adulții turmei, sunt ajutați de ea să ajungă de la un mal neprietenos la altul primitor. Lăsați singuri, cu ceața și frigul tăios sporind înghețul apei, se pierd și se înecă în mijlocul lacului.

Deși nu am putut mereu să țin pasul cu multitudinea articolelor publicate în diferite reviste de cultură ori în lungul și latul canalelor internetice, am acordat atenția cuvenită semnăturii lui Cosmin Ciotloș, unul dintre cei mai activi critici ai generației (încă) tinere. Cum altfel, m-am bucurat în primul rând de ediția „Levantului” din 2016, adnotată și cumva reorchestrată de criticul bucureștean, cel care avea să imagineze acolo o adevărată hartă a simbolurilor, deschizând noi oportunități mai ales pentru critica criticii. Ulterior, am întâlnit excursul cultural-detectivistic din „Elementar, dragul meu Rache” (Editura „Humanitas”), o mică bijuterie de eseuri critice născute din aparente marginalii, dar care și-au demonstrat puterea (a se înțelege știința) de a depăși „locurile comune”. Apetența pentru o anumită manieră, implicit pentru jocul cultural dus spre superlativ, o va demonstra totuși pe deplin odată cu ultimul volum publicat – „Cenaclul de Luni. Viața și opera” (București, Editura „Pandora M”, 2021), carte de factură monografică, dedicată celei mai importante grupări a anilor ‘80.

Aflat, iată, la 40 de ani distanță, studiul lui Cosmin Ciotloș va mărturisi triumful unei întregi generații care a știut să capaceze în forme noi libertăți de alții nici măcar imaginate. Generația în blugi a atras de partea ei formule de expresie dintre cele mai exotice, găsind de fiecare dată cel mai potrivit liant; pe de altă parte, s-a autolegitimat cu inteligență, cristalizând în fapt un mod de a fi, o atitudine literară. „Introducția” autorului stârnește curiozitatea și are rol

temeiuri în acvaforte

Marius MANTA

Cenaclul de Luni. Radiografie

în regia evenimentelor de-voalate. Reținem așadar: „Înainte de a se numi, jucat călinescian, *Cenaclul de Luni. Viața și opera*, cartea aceasta a purtat un alt titlu: *Formăm testudo*, cu o sintagmă, recunosc, un pic prețioasă, dar extrem de sugestivă. Romanii numeau așa, *testudo*, adică «țestoasă», o formație tipică de luptă la care infanteria recurgea destul de frecvent. Mi se păruse potrivit să recurg la această metaforă, împrumutată dintr-un splendid poem al unuia dintre autorii de care mă ocup în carte, ca să rezum în două cuvinte (exact două) istoricul și morfologia unui fenomen de o aiuritoare complexitate. Cum altfel să fi explicat mai plastic solidaritatea generoasă, spiritul camaraderesc, lealitatea polemică, voluntarismul tineresc pe care poezii «optzeciști» le-au întruhipat în primul rând prin scrisul lor? Cum să le fi redat mai bine curajul (nu lipsit de angoase) de a înainta umăr la umăr într-un mediu nu o dată ostil?”

Volumul în discuție are o structură tripartită, urmărind fiecare fapt demn de luat în seamă, contextualizându-l, explicându-l, așezându-l cel mai adesea într-o relație de cauzalitate; prima parte, „Marile speranțe”, recrează

contextul care a facilitat apariția acelei atitudini literare, la mijlocul anilor ‘70, a studenților de la Literalele bucureștene. „Piesa centrală” este fără doar și poate *Cenaclul de Luni*, locul unde luniștii s-au bucurat de o libertate nesperată, producându-se relativ constant. Totuși Cosmin Ciotloș nu uită rolul important pe care l-a avut *Amfiteatrul*, pe care îl echivalează cu un „adevărat poligon de încercare”. *Amfiteatrul* conține și ca spațiu tipografic efectiv, în paginile sale găsindu-și loc, printre alții, Magda Cârneci, Mircea Cărtărescu ori Ion Stratan. Partea a doua – „Impactul cu realul” – înde-

plinește funcțiile unui instrument de măsură precis, ajustând la dimensiuni în acord cu realitatea impactul pe care l-a avut campania antiopzecistă desfășurată de „Săptămâna”. Deciziile și luările de poziție ale lui Eugen Barbu frizează registru comic-tragic, fiind lipsite de argumente estetice valide și demonstrându-și din ce în ce mai mult obediența. De altfel, subcapitolul pe care i-l dedică, „Eugen Barbu și critica de poezie. Fața avuabilă a unei personalități dezavuabile”, oferă un bestiar multifacetat; de urmărit, chiar și de la distanță, schimbările mai mult sau mai puțin directe dintre Nicolae Manolescu și Eugen Barbu, mai ales cât timp, pentru cel din urmă, teoria presupunea de fapt reglementare, lipsa oricărui nuanțe. Pe masa lui Cosmin Ciotloș se află toate documentele posibile, realitate ce facilitează cititorului și istoria truculențelor unei rubrici – e vorba de „La judecata de apoi a poezilor”. Printre multe altele, e absolut obligatoriu de semnalat înfruntarea dintre Eugen Barbu și Liviu-Ioan Stoiciu, singurul care polemizează direct cu „Săptămâna”. Victoria unui outsider – cum probabil era perceput Liviu-Ioan Stoiciu – are urmări însemnate. Nu peste mult, în 1985, avea să fie rândul lui Florin Iaru. Asupra

tuturor acestor „cascadori ai lui Manolescu” aveau să cadă invective grave, etichete la limita trivialului.

În sfârșit, cea de-a treia parte a volumului, probabil și cea mai consistentă, propune câteva fișe-critice cu valoare de document pentru cenaclul luniștilor. „Situțiile tactice” capătă contur *in teren*, la firul ierbii, *in situ*. Chiar dacă suntem atenționați că nu s-a dorit întocmirea unui „catalog”, mai mult ca sigur că această preumblare argumentată prin varii universuri poetice va fi lectură obligatorie cel puțin pentru mediile universitare. Dar, într-adevăr, ceea ce conține aici e în primul rând existența unui continuum, a unei rețele de relații. După ce fiecărui poet așezat sub lupă îi este dedicat un microcapitol – Traian T. Coșovei (scriitorul ființial melancolic), Mariana Marin (vocea neconcesivă în plan etic, adevărat ecuson pentru versiunea tragică a disidenței, ofertând adevăruri biografice), Romulus Bucur, Florin Iaru, Ion Stratan (perceput ca un remarcabil poet de demaraj), Alexandru Mușina, Ion Mureșan, Bogdan Ghiu, Ion Monoran (o apariție oarecum surprinzătoare, însă cu siguranță demnă de luat în seamă), Viorel Padina (de urmărit schimbările mai mult sau mai puțin involuntare ale materialului poetic cu Mircea Cărtărescu), Daniel Pișcu, Ileana Zubașcu, Mircea Cărtărescu (cum altfel, atrăgând toate reflectoarele) – ultima parte așteaptă cortina, nu mai înainte de a legitima, încă o dată, întreaga mișcare prin „referințe încrucișate” – amplu exercițiu de lectură comparată.

Nefiind scrisă în contra altor lucrări dedicate opzecismului ori postmodernismului (mă gândesc la „Portret de grup cu generația ‘80, Poezia, Interviu” – Mihail Vakulovski, chiar la „Postmodernismul românesc” a lui Cărtărescu ori George Bădărău, cât și la „Postmodernism. Din dosarul unei bătălii culturale” – Ion-Bogdan Lefter ș.a.m.d.), cercetarea lui Cosmin Ciotloș le îngăduie pe toate, circumscrind-le, dând sens unui panopticum. Apreciez în chip deosebit măsura cuvenită a criticului, ce aduce aminte de judecata așezată, dezinteresată de spectacolul ieftin, în imediat. Cu o voință asumată de-a lungul câtorva ani buni, printre stive de cărți, descoperind, analizând, comparând și dând contur viabil argumentelor, construcția întregului rezistă (sunt convins!) oricărui cutremur (de opinie).

Dan PETRUȘCĂ

Despre Bacău și Bacovia

Din fericire sau din păcate – e corect în ambele feluri –, am amintiri pe care unii, puțini, le mai au, iar alții ar vrea să le aibă, din „târgul cu dugheni” al Bacăului, bătuit de minunatul spectru al lui Bacovia. E mai mult bucurie decât nostalgie, astăzi, pentru adolescenții care eram, câțiva, și care publicaseră câteva versuri în „Ateneu”, girate pe-atunci de redactorii ei, Sergiu Adam, Ovidiu Genaru și George Bălăiță, cât și de inimosul redactor-șef Radu Cârneci. De altfel, de numele celui din urmă și de anul 1964 este legată apariția seriei noi a revistei, devenită de-atunci un *brand* cultural al urbei... Iar urbea încă era pe vremea aceea un oraș cosmopolit: români, evrei, armeni, greci, țigani, ceangăi trăiau laolaltă în bună înțelegere. Iar Bacăul, un târg „cu dugheni”, cum îl numește Bacovia într-un poem, orice s-ar spune, avea farmecul său: cu cimitirul, cu parcul sau „codrii” dinspre vest, care există și astăzi, vizibili dinspre satul numit cândva Călugăra (azi, Măgura); apoi așa-numitul Cartier C.F.R., tot înspre vest, dar și Câmpu’ Poștei înspre nord, Bistrița și malul

ei înspre est... Pe toate le-am bătut cu piciorul, cu prietenii, în adolescență și e de ajuns – din fericire sau din păcate, cum spuneam – să închid ochii ca să le revăd... Și Strada Mare, pavată cu piatră cubică, și casele evreiești lipite una de alta, dărâmate la grămadă, mai târziu, fără discernământ... Iar Festivalul „George Bacovia”, care a avut loc la Bacău în 1971, a stat sub semnul Revistei „Ateneu” și al redacției sale... Consemnez acest „amănunt” atât pentru cei născuți nu de mult, cât și pentru cei care, astăzi, își permit să uite... Vreo sută de scriitori din toate colțurile României împânziseră Bacăul, devenit, dintr-odată, Centru. Pe străzi, la teatru, în școli, la Casa „Bacovia” sau în preajma statuii poetului din centrul orașului, dezvelită cu prilejul acela, timp de câteva zile, s-au recitat poezii ori s-a vorbit numai despre poezie. E de mirare cum un astfel de eveniment s-a putut întâmpla în celălalt „regim”. Dar „minunea” aceea n-a ținut decât un an...

Îmi amintesc, printre multe altele, că, într-una dintre zilele acelea, o mulțime de oameni intra pe poarta Bisericii *Precista*, iar

Agatha Grigorescu-Bacovia se sprijinea, cu totul întâmplător, de brațul meu. Și îmi spunea că Poetul (așa îl numea ea mereu, cu o oarecare emfază) îi mărturisise că în adolescență a fost încurat din greșeală în clopotnița bisericii, unde ațipise, și că atunci i-ar fi venit în minte versuri din poemul „Amurg violet”... Nu știu dacă acest „amănunt” fusese pe-atunci consemnat deja. Pentru mine, cel care eram, întâmplarea pomenită era cu totul nouă... Iar zilele acelea au fost ferite și de festivismul care îl întrista pe Eminescu în „Scrisoarea I”: cei care citeau, recitau sau vorbeau despre poezie nu păreau să aibă legătură cu „vrut mititel”, doritor să-și „lustruiească” personalitatea sub semnul numelui poetului. Iar Bacovia, știm bine, nu se simțea nici el prea bine în viața socială. În „Epitaf” o spune lămurit: „Cu-al meu aspect/ Făcea să mor,/ Căci tuturor/ Păream suspect”. Dar retracțiul și „suspectul” Bacovia are (încă) norocul unei posterități fecunde. Este citit și comentat... Și Bacăul pare să fie un „târg” privilegiat, un spațiu care a născut, paradoxal, pe „veselul Alecsandri”, cum îl numea Eminescu în „Epigoni”, cât și pe Bacovia, singurul poet român care a coborât în Infern, conform aserțiunii manolesciene... Și eu aparțin acestui spațiu în care, chiar dacă l-am părăsit uneori, m-am întors și-am rămas cu bucurie...

• Alexandru Macovei – *Clepsidra Bacoviană*
(Republica Moldova)

Bogdan CREȚU

Bacovia – cel mai metalist poet român

Pe Bacovia l-am descoperit prin clasa a VII-a, pe cont propriu, fără să îmi spună cineva că ar fi un poet mare. (La fel s-a întâmplat cu Nichita Stănescu: am deschis la întâmplare volumul al doilea din *Ordinea cuvintelor* și am dat peste două versuri care m-au șocat: „Căzusem strâmb cu versul peste orizont/ Că l-am făcut să fie-n două/ Ca buclele unui copil de înger/ pe mare-atunci când plouă”. Cuvântul „bucii” într-o poezie care mă contraria m-a îndemnat să insist.) Îmi amintesc și acum volumul pe care scria *Plumb*, dintr-o ediție pentru școlari, gălbuie, cu o dungă dublă, conabie, cam ca farfuriile domnului Lefter Popescu. Titlul suna misterios. Contrariat de buclele din poemul lui Nichita, am hotărât să mai citesc poezie, cine știe ce mai găsesc. Iar Bacovia nu m-a dezamăgit. Abia descoperisem muzica rock. De la *heavy metal* în sus. Iron Maiden, Metallica, Testament, Megadeth, Overkill, Anihilator. Abia apăruse albumul *Arise*, al celor de la Sepultura. Alături de fratele meu și de un prieten din bloc, căutam să imităm, înarmați cu o rachetă de tenis și un pian jucărie, ditamai Sepultura. Ne îngroșam vocile în schimbare și căutam tot felul de versuri macabre. Bacovia a picat la fix. Sicrie, cimitir, morminte, cavouri, morți – irezistibil pentru niște puștani de 12 ani. Tot răsfoind, am ajuns la *Sepulcre violente*. Oau! Sepulcre, Sepultura... Înțelegeți? „Vagabondând, într-un amurg blond./ Am dat de-ale cimitirului porți, –/ Acolo, cioclii își bat joc de morți./ Și-am răs un răs de vagabond./ O, răsul ființei vagabonde.../ Și ce-am văzut era straniu –/ Într-un copac am găsit un craniu./ Pe o cruce niște cozi blonde.” Am avut o revelație. Bacovia era cel mai tare metalist din literatura română! Departe de toți poeții pe care îi știam bine (Alecsandri, Bolintineanu, Coșbuc, Eminescu). Cum să fi grohăit pe *Noi vrem pământ?* Și așa m-am trezit că *Plumbul* îmi devine carte de căpătâi. Și mai ales m-am trezit că încep să o citesc fără interes de rocker. Furat de ritmul poeziei, de muzica aceea atât de bacoviană. Și am citit mai atent. Am trecut dincolo de recuzită, dincolo de poză. Și mai ales am recitat. Am uitat de muzica *death metal*, am rămas, până azi, cu Bacovia. Pe care nici nu mai e nevoie să-l recitesc, pentru că-l îngân oricând, îl știu pe de rost din clasa a VII-a. Sigur că e o poveste stupidă, dar e adevărată, ca multe povești stupide. Și nu cred că vreun alt contributor îl va mai pune în legătură pe Bacovia cu Sepultura...

Vai MĂNESCU

Cu Bacovia la festivalul orașului

Eu la volan
ascultând nimicul prelins pe unde
un apus ascuns în cutia de rezonanță
de pe strada cu fantome de poeți astmatici
Căștigători de miracole ieftine
la pariuri contemporane
când pocnesc sub aripi
suspine de calcar rămase din iarnă
și timpul în municipiu este mai rar

pasiuni politice cu frac și papion
atârnă floricele de mestecat drept medalii
la gâtul poporului hăulind prin mahalale
Amețit de lozinci și alcooluri tari
îmbulzindu-se să prindă locuri cât mai în față
râde cât poate să rădă de propria umbră
la festivalul elocinței urbane
să-și câștige gratuit viitorul enorm așa bolnav
cum e
Poporul cu visările lui mocnite

forța vine cu tine forța ești Tu
se-aude din difuzoarele nichelate
Dar visul se-ascunde ca o metastază
în crepuscul vânat ca pielea de prunc nou născut

Vezi clar în oglinda ovală că nici tu
nu ești investiția ideală pentru mâinele cel bun
nu ești stindardul de lup așteptat
ci doar o ameobă amputată ce se mișcă oriunde
în voia destinului
poster de înger exuberant și fără păcate
cu ținta de piept ce maschează ftizia
ce planează ambiguu către un alt mâine
parșiv la dreapta tatălui
Care te cheamă spre negrul etern

În definitiv apusul te iubește mai mult
de cât te-a iubit dimineața de azi
Omule și te așteaptă răbdător
bietul de tine în singurătate

Dar cine ești tu tristule ca să fii anahoret
cine ești tu să rostești texte comice despre moarte
într-un pustiu atât de populat cu sunete lirice
femei cochete gramofone reallități secunde
Cine ești tu de te prefaci că nu simți lovitura
în stern a sublimului
de a nu mai ști nimic din ce trebuie
ca o vioară dezacordată

în parc au concert cohorte de ciori hotărâte
la teatru drame și comedii străine
care îți seamănă

Trebuie să fie și-o caterincă vreo harmonie ceva
să țină isonul decadent la fanfarele
neamului de poeți

De aceea în farmacii luminează electric
reclame în versuri la antinevralgic
și la regrete veșnice proaspete
o sticlă de votcă romantică între Chopin și Cehov
dragii de ei
iar în fostele librării cosmosuri nemaivăzute
conexiuni sociale pixeli albaștri ficțiuni erotice
distracții și pandemii pe vechile dureri

Eu la volan un accesoriu la ulița principală
cu sens unic spre zero și tot mai puține cuvinte
în giratoriul fostelor iubiri unde durerea
nu încetează
dar scormonește desuet caldarâmul
și se insinuează
în macadam pe un drum vechi spre un alt festival

Toamna nebună e de vânzare pe tarabele
din piața centrală
precupeți dau gratis evenimente veștede
în hârtie de ziar

Pe strada prin care târgul iese în lume
la numărul treisprezece
omenirea-n poziție de drepti
așteaptă justiția poetului remanent

gata să vândă orice pentru alt măreț viitor
descifrând în urma din zidul de plumb
a unghiei sale

Instrucțiuni pentru levitație scânteii galbene
la apusuri de sânge
în cimitire educative de marmură
Ce veselie în mahalaua desfundată

Vine o primăvară de gheață
prezentul se scurtează mereu
la festival în Bacău
cine să bage de seamă când
poporul întreg
din iluzie distilează speranța

TELEVIZIUNEA LITERARĂ
www.televiziunealiterara.ro
0722.410.597
0740.370.665
tvbucuresti@yahoo.com

Lucian VASILIU

Lucianogramă cu mașină de scris (variantă)

În casa memorială „George Bacovia – Vasiliu”
mă visez
pion pe o tablă de șah

Cu muzeograful ovidiugenarian
citim din aforismele lui Cioran,
la mansardă,
prin gaura cheii

Ne privește, melancolică,
mașina de scris

Ne interoghează discret:
– Unde este întunecatul Poet
să ne rostească, regal,
bacovianul *Cod numeric personal?*

Nicoleta FLOREAN

O închipuită scrisoare a lui George Bacovia către băcăuani

*Dragi băcăuani
ai secolului douăzeci și unu,*

Mă numesc George Bacovia din 1903. La început numele meu a fost George Andone Vasiliu. Am locuit în casa aceea care dăinuie pe strada ce acum aud că îmi poartă numele. Și știți că aud foarte bine încă de pe când trăiam... „De-atâtea nopți aud plouând./ Aud materia plângând...”

Se pare însă că voi, locuitorii de azi ai urbei mele dragi, nu auziți prea bine... frământările universale... și de aceea mă considerați trist. Da, desigur, „sunt solitarul pustiilor piețe”, dar nicidecum nevrozatul băcăuan ori suferindul de *mal du siècle*. Diferența între ceea ce eram eu și imaginea care mi s-a creat este că nu am fost deloc autarhic și disperat de iminența morții! Deși, sincer să fiu, mi-a cam făcut curte... dumneaei... Îi simțeam adesea suflul ademenitor... uneori violet, alteori roz ori verde...

Eu am fost o energie uriașă condamnată să sălășluiască într-un corp fragil, pasibil de a fi îngrozitor de ușor invadat de boală. Oamenii interpretează discursurile mele așa cum consideră, însă eu m-am distrat copios pe seama vieții și mai ales a iminenței morții.

Până la urmă, despre ce puteam să scriu în plin război mondial, când viața avea miros metalic de hoit? În modul cel mai obișnuit ochiul meu ager și urechea mea fină au perceput geamătul unei lumi în agonie. Și atunci am considerat de cuviință să transpun acest vaier în texte cu o muzicalitate aparte.

Singurătatea pentru mine a fost o stare asumată. Până la urmă, câți dintre voi nu ați trăit solitudinea deși erați înconjurați de cei pe care îi considerați rude, prieteni? Câți dintre voi nu ați suferit de singurătate în doi? În viziunea mea, oamenii nu

numai se nasc și mor singuri, ci și trăiesc singuri. Apartenența la un grup, împărțirea unor idei ori și mai mult, a unor sentimente sunt iluzorii. Avea dreptate Eminescu atunci când spunea că „lumea-i visul sufletului nostru”. Numai că eu am văzut cum lumea e golită de sens și înțeleg că după un centenar nu a evoluat... Trist... Același târg pustiit, agonizant, împietrit în banal, în ridicol de griu anafectiv caracteristic... populat de marionete... „jucării stricate”, cum le zice prietenul Minulescu, ce se deplasează mașinal cu ochii contemplând vârful pantofilor ponoșiți...

Vă invit să ascultați viața, să vă batjocoriți neputințele și pre-seriozitatea rutinieră, să vă ridiculați propriile neputințe, să cântați, să vă exhibați toate îngrozirile și toate tăcerile... Doar așa vom discuta și la anul și peste o sută de ani...

Nicolae MAREȘ

Bacovia, în Polonia

Marcarea a 140 de ani de la nașterea marelui poet român George Bacovia îmi oferă plăcutul prilej de a evoca prezența sa prestigioasă, alături de Alecsandri, Eminescu, Blaga, Arghezi, Cotruș, Vinea etc., încă din perioada interbelică, în antologii și lucrări de referință apărute în limba polonă. Primul poet polonez care l-a transpus pe Bacovia în limba lui Mickiewicz a fost Emil Zegadłowicz, în antologia sa *Teme românești*, tipărită în 1931 la Poznań (printre ele, *Sic transit*). După război, marea poetă Kazimiera Illakowiczówna a tradus „Plumb” / *Olów* și alte versuri. De reținut că și alți poeți de seamă din această țară s-au apropiat de creația autorului *Stănelor burheze*. I-aș aminti pe Emil Biedrzycki, Tadeusz Hollender, Danuta Bieńkowska, Irena Harasimowicz etc., dar mai ales pe Aleksander Nawrocki, actualmente editorul cunoscutei reviste *Poezia azi*. Cel din urmă, prieten și coleg pe băncile Universității din Varșovia, la îndemnul și cu ajutorul meu, a transpus în 1963 *Lacustră* și alte poeme pe care le-a inserat în florilegiul *Al treilea ochi*, ca semn de prețuire a marelui poet român.

C. Th. CIOBANU

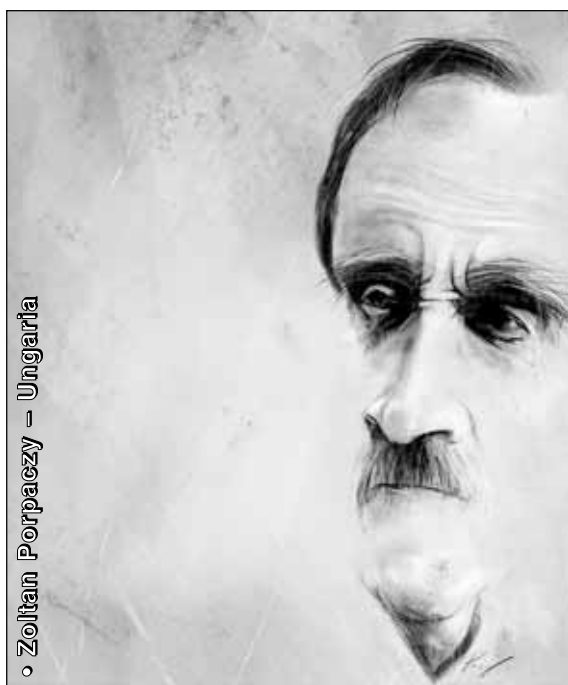
Glas din ce mi-a mai rămas

Întrucât mi-a tot cobit,
zvonul zilei sub covid
iată-l, pas pe înc-un azi,
glas din ce mi-a mai rămas,
însă musai de din ea,
din sfioasa umbră-mea,
ce deja mă înfiase
somniaului, spre mai acasă,
până mă despovăra,
c-o visa, ba c-o nvia
doru-mi de Bacovia.

Nora IUGA

Singur

... pe Rio Grande'ntr-o toamnă pe ploaie,
am văzut
locuințele lacustre, i-am auzit vocea
într-un amurg
violet: plouă, plouă, plouă, vreme de beție,
îmi vorbea
pustiul, ce melancolie, ori lătra
un câine'n câmp la abator,
într-un câmp departe, păsări albe,
păsări negre, omul
începuse să vorbească singur...

Academicianul Solomon Marcus îmi povestea cu ceva vreme în urmă despre anii săi de școală din orașul natal, Bacău, când descoperise poezia lui Bacovia, considerat pe atunci cel mai mare poet român. Readucerea lui Eminescu în prim-plan i se datorează lui G. Călinescu, îmi spunea academicianul. Și chiar dacă Eminescu l-a fascinat pe marele matematician și semiotician român, la Bacovia s-a întors de fiecare dată și cu privirea limpede a cercetătorului, a căutătorului de resurse matematice în formulele aparent simple ale poeziei bacoviene, dar și cu nostalgia celor mai frumoși ani, striviți sub cele mai negre restricții pentru etnicii evrei.

Poezia lui George Bacovia a fost percepută de Solomon Marcus drept câmp poetic creat prin forța de generare a unor cuvinte cu remarcabilă putere de sugestie. În genere, ca formă a cunoașterii, poezia sugerează, nu explică, iar perspectiva academicianului este justificată prin potențialul de radieră al unor semnificații care, în contexte comunicaționale în care predomină funcția referențială, se rezumă la înțelesul denotativ. Sugestia, presupunând conotare, transformă materia poetică organizată după rigorile câmpului poetic în centre de radieră a unei mase difuze de semnificații, în potențiale structuri care să sublinieze, în interacțiunea cu lectorul, înțelesuri pe care conținutul denotativ nu le-ar putea exprima. Solomon Marcus subliniază: „Toate elementele de mai sus [n.a.: cele privitoare la propagarea câmpurilor poetice] apar în poezia lui Bacovia: o anumită entitate difuză, imprecisă este înzestrată cu o capacitate de expansiune, de propagare, generând un adevărat câmp de forțe cu tendințe acaparatoare. [...] În poezia *Decembre* are loc o dublă propagare: una exterioară, a ninsorii, alta interioară, a căldurii și apropierei umane. [...] În *Amurg violet*, propagarea violetului este urmărită spațial («Orașul tot e violet»; «Mulțimea toată pare violetă») și temporal («Străbunii trec în pălcuri violete»), sugerând un univers ludic agreabil («Pe drum e-o lume leneșă, cochetă»)» (Solomon Marcus, „Întâlnirea extremelor. Scriitori – în orizontul științei”, Pitești, Editura „Paralela 45”, 2005, pp. 77-78).

Potențialul de sugerare a stării are valoarea radiației de unde care, pe de o parte, este purtătoare a energiei radiante (a înțelesurilor percepute diferit de lectorii care constituie și instrumente analogice de măsurare a acestei energii, cu clase diferite de precizie în

Adrian LESENCIUC

Posibilități de modelare matematică a câmpului poetic bacovian

funcție de cultura poetică și de apetența pentru asemenea lecturi), iar pe de alta, generează la rândul său câmpuri. Ploaia bacoviană nu ar avea același potențial de propagare/ de sugestie dacă nu ar exista, pe de o parte, cultivarea propagării ca obsesie și asocierea cu alte forme obsesive ale unor manifestări fizice (plânsul) și dacă nu ar exista posibilitatea cultivării obsesiei, a emisiei în trenuri de impulsuri, adică a unei anumite recurențe care rezultă din insistența cu care anumiți termeni, purtători de potențial de propagare, migrează din vers în vers și din poem în poem. Solomon Marcus vedea în această repetiție a cuvintelor o recurență matematică, o riguroasă organizare (având la bază, evident, o conștientă proiecție a liniilor de câmp poetic), care poate fi analizată prin simpla analiză a ocurențelor sau prin complexa asociere a elementelor cu potențial de propagare. Mai mult, prima operațiune poate conduce la o înțelegere a adevăratei calibrări a potențialului de propagare și la o anumită proiecție asupra parcursului iterativ în înțelegerea câmpului poetic al lui Bacovia. În analiza frecvenței cuvintelor lui Bacovia cu potențial de propagare, dominată de ocurențele cuvântului „noapte”, vom găsi într-o frecvență apropiată „plânsul”, ca formă a propagării interioare a unei sugestii mai ample, a „ploii”, a cărei frecvență este mult mai redusă, la un sfert din cea a „plânsului”. Să privim, așadar, forța de sugestie pe care o dă anvelopa semnalului în cazul cuvântului „ploaie”, în care se înscriu, la o frecvență mai ridicată, impulsurile plânsului obsesiv bacovian. Solomon Marcus se rezumă să ofere cadrul interpretativ și să deschidă posibilitățile analitice din această perspectivă, rezumând o serie de principii ale poeziei bacoviene, fără a continua analiza acestor posibilități.

Consider că deschiderea matematicianului și semioticianului din Bacău trebuie luată în seamă pentru o ana-

• Dionis Puscuta

liză riguroasă a potențialului rezultat din interferența undelor (înțelesurilor conotative potențiale asociate termenilor denotativi cu potențial de propagare). În creația bacoviană, în care suprapunerea undelor semiotice poate conduce la procese mult mai complexe de semnificare. Interferența constă în suprapunerea undelor coerente (despre coerența sensurilor preponderent nictomorfe și catamorfice din poezia lui Bacovia nu este necesar să insistăm aici), în care franjele de interferență pot avea un maxim de valoare a amplitudinii echivalent cu suma valorilor în cazul amplitudinii fiecărei unde. Este suficient să luăm în calcul interferența undelor semiotice rezultate din utilizarea în poezia bacoviană a cuvintelor „ploaie” și „plâns”, anterior aduse în discuție, „noapte” și „negru”, sau asocieri multiple, în care „plumbul”, „sicriul”, „pământul”, „adâncul” etc. proiectează un univers catamorf coerent, profund, totodată inexplicabil prin simpla analiză la primul nivel al

ocurențelor (la care se oprește, de regulă, critica literară la adresa poeziei bacoviene).

Privind iterațiile menționate, adică parcurgând pașii inițiali pe care îi propune academicianul Solomon Marcus, putem constata că forța de sugestie bacoviană nu constă numai în simplele ocurențe ale unor elemente cu potențial de propagare (care, în asociere, creează un câmp literar de referință în literatura română), ci și în potențialul exploatat al ritmului. Solomon Marcus nu a analizat această dimensiune, dar ea merită adusă în discuție. Dintre cei patru poeți ai interbelicului românesc, doi sunt maeștri ai ritmului pe care îl controlează prin reacție simpatetică față de matematici (Ion Barbu) sau printr-o genială intuiție (George Bacovia). Chiar dacă un poet frecventat, referențial pentru tinerele generații actuale, Bacovia nu s-a bucurat de o posteritate critică în măsură să recupereze valențele prozodice ale poeziei sale, în special ceea ce poate oferi în interpretare ritmul, respectiv

ceea ce poate conduce la o perspectivă de la distanță asupra întregului, a universului bacovian, analizând cu instrumentar matematic (implicit semiotic) iterațiile și ritmul lor. Remarcabilă, în acest caz, este poliritmia bacoviană, dezvoltată ca front al unor franje de interferență a undelor coerente, în care dominantă este prezența iambului: „În segmentul versurilor clasice formele ritmice predominante sunt cele iambice – 60,5% (din totalul de poezii clasice), 19,7% îi revin ritmurilor amfibrahice, 17,4% celor trohaice și 3,5% construcțiilor polimetrice. Diagnostica matematică dovedește diversitatea schemelor iambice printre care: dipodie iambică (în continuare, I2), tripodie iambică (I3), tetrapodie iambică (I4), pentapodie iambică (I5), hexapodie iambică (I6//F) și structuri iambice heterometrice (Iht). Din structurile izometrice cele mai frecvente sunt versurile alcătuite din I4 – 28,8% (din ritmurile iambice)” (Cristina Paladian, *Naukovyy visnyk Chernivets'koho universytetu*. Vypusk 721. Romanoslov'yans'kyi dyskurs, 2014).

Pe tiparul iambic, în interferență, apar frecvente neregularități în structura prozodică, ce dau unicitate produsului poetic, care îl scot din liniștitoarea armonie a unui tipar dominant, incapabil să inducă angoasa. Dar aceste neregularități – superpozabile interferenței, suprapunerii de unde și însumării anvelopelor de semnal semiotic – sunt imediat corectate, redresate. Peste distribuția de ocurențe a cuvintelor purtătoare de potențial energetic (de propagare a câmpului poetic), înțelegând emisia corpusculară (trenurile de impulsuri semiotice) se suprapun armonicele înțelesurilor conotate. Frecvența e riguros controlată prin seria de pulsații ritmice ale undelor semiotice, prin măiestria ritmului. Poezia lui Bacovia, sumă de corpusculi și unde semiotice, constituie un câmp autogenerativ irepetabil, posibil de analizat prin intermediul instrumentarului matematic, după cum a propus pentru prima dată academicianul Solomon Marcus, dar imposibil de „prezis teoretic” printr-o serie de ecuații cum ar fi cele ale lui Maxwell aplicabile în cazul câmpului electromagnetic. Propagarea câmpului poetic bacovian poate fi măsurată doar cu instrumentarul analogic al fiecărui cititor, pregătit să plonjeze într-o irepetabilă poveste a așezărilor consistente în poezia noastră modernă.

Se pare că primul om care s-a proclamat *philologos*, adică *iubit de învățătură*, a fost Eratostene, pe care istoria îl amintește ca preocupat de mai multe domenii: matematică, geografie, filosofie. A fost profesorul particular al fiului regelui egiptean Ptolemeu al II-lea și conducător al bibliotecii din Alexandria, care adăpostea, pe atunci, vreo cinci sute de mii de lucrări.

Dar confrății l-au poreclit „Beta”, dorind să arate că se pricepea la mai multe discipline, fără a deține supremația în nici una. Poate ironia anticipa viitoarele sacrificii ale filologiei: iubitoare de cultură scrisă și orală, va înregistra numeroase pierderi pe măsură ce științe noi vor revendica câmpuri ale cunoașterii și domenii distincte. Instituționalizate cu sprijinul literaturii de specialitate, desprinsă oarecum tehnic din spațiul sensibilităților beletristice. Care se va consola mereu mai seducător și triumfător cu *dragoste de cuvinte frumoase*.

Însă renunțarea aceasta victorioasă desăvârșește încă meșteșugul înțelegerii și stăpânirii frumuseților acelor *litere, cuvinte și fraze*. Al discursului îndreptat către armonie, drum sinuos ce oferă contur iscodirii *filologului*, căutării *literatului*.

Poate că una dintre cele mai grele întrebări de azi este: cu ce am rămas din școală? Răspunsul meu e neșovăielnic: facultatea de filologie m-a

atelier de lectură experimentală

Daniel-Ștefan POCOVNICU

Sub semnul iubirii de cuvinte

ajutat să obțin deprinderea asumării problemelor decisive folosind inclusiv lecturi importante (după măsura propriilor puteri și mijloace). Să cântăresc atent provocările vieții cu etalonul unor cărți, trăite și scrise de oameni vii, mai înainte de mine. Să mă hazardez cu precauție în zone ale cunoașterii greu accesibile culturii generale.

Totuși, către sfârșitul studiilor, cu perspectiva unei cariere universitare, descopeream, cu impardonabilă întârziere, lecturi necesare înțelegerii nuanțate, fără menajamente, a așteptărilor mele excesive. „Scriinul negru”, de G. Călinescu, cărțile lui David Lodge, „Universitatea care ucide”, de Magda Ursache conțineau informații vitale și fără echivoc despre lumea aceea.

Amintirea încă traumatică mă silește să accept, oarecum împotriva propriilor convingeri, veridicitatea unui slogan, la prima vedere strict publicitar: „Dacă nu citești la timp, înțelegi prea târziu”.

Cu totul altfel au decurs tatonările pentru a doua meserie aleasă, pe care am deslușit-o multumitor înainte de a pătrunde în branșă. Drept urmare, până azi mă amuz pe seama vastei literaturi și filmografii de consum, ce transformă spionul în supererou zgomotos, neverosimil, dar conform cu iluziile ieftine ale haimanalei de cartier.

Ce distanță imensă până la realitate! Când algoritmul e aproape evident: limita fan-teziei e dată de cărțile lui Ian Fleming, în timp ce adevărata atmosferă gri a domeniului se vede la un mare scriitor, John Le Carré. De reținut că ambii au fost ofițeri de informații. Specialiști în domeniu au sugerat că distanța perspectivelor dă seamă de o relativ recentă banalizare a activității specifice. Cum s-a mai spus, un angajat CIA riscă mai degrabă un accident de circulație decât unul „de muncă”.

Pregătirea „bibliografică” multumitoare m-a ajutat foarte mult să-mi calibrez așteptările

după limitarea concretului. Tribalismul, deopotrivă de prezent și activ, nu m-a mai impresionat ca altădată. Eram avizat, *vaccinat* cât să rezist până la capăt. Ca să am ocazia a recunoaște mentalități și comportamente ce conectau nedorit medii aparent izolate, pe care aș fi fost mai fericit să le pot ignora.

Altcumva, teama că schimbarea parcursului mă va îndepărta definitiv și irevocabil de lumea literelor, a scrisului, mi-a fost risipită de Constantin Călin cu un text din volumul „Despre șapcă și alte lucruri demodate” (Bacău, Ed. „Agora”, 2001). Eseul „A doua meserie a scriitorului” argumentează cu lux de detalii cum pasiunea funcționează și pentru alți profesioniști ai scrisului decât profesorii de filologie, universitarii domeniului, redactorii culturali sau criticii literari (cf. pp. 31-37).

Părerile profesorului mi-au redat încrederea în destinul răscumpărat prin vocația scrisului. În timp ce, numai ieri, despre lectură mi-a confirmat

bănuiala a fi veritabil elixir al tinereții: „Ovidiu Genaru, aproape de sfârșitul convorbirii telefonice pe care o aveam cu el, mi-a spus: «Dacă n-ai citi, ai îmbătrâni, nu-i așa?»” (Constantin Călin, „Pretexte pentru recapitulări”, Bacău, Ed. „Babel”, 2021, p. 9)

Așa m-am ținut în proximitatea ferice a unor oameni care scriu din suflet și rărunchi, fiindcă au și trăit, nu doar au citit mai mult decât au scris. Când trăire nu înseamnă obligatoriu experiment senzorial accelerat de aventuros sau eroic șocant. Primul gând mă trimite la intensitatea freneziei subtil reconstituite de suferința lui Max Blecher în „Amintiri din irealitatea imediată”.

Cum ar sugera același Constantin Călin: „Mi-au trebuit ani ca să înțeleg că lectura nu e un scop, ci un mijloc, asemănător uneori cu «bagheta magică», prin care îți poți intensifica viața intelectuală și afectivă, prin care tot ce-i în jurul tău devine mai transparent și mai accesibil” („Simplu, despre lectură”, în „Despre șapcă și alte lucruri demodate”, p. 13)

De fapt, toată această poveste mi-a folosit spre a atinge simplu, nu lesne, conștiința unui fapt neașteptat până acum: literatura ajută la asumarea intensă chiar și a clipei aparent neînsemnate. Adaugă sens momentului șters de cenzura rutinei ce scârțâie palid mecanismul vieții cotidiene.

Marius Manta este eseist, poet și critic literar, autor a cinci cărți: „Literaturbahn” (Iasi, Ed. „Timpul”, 2014); „Tată și fiu. Momente” (Bacău, Ed. „Vicovia”, 2015); „Ucenic la iconari” (Bacău, Ed. „Vicovia”, 2017); „Cronofiabile” (Bacău, Ed. „Studion”, 2020); „Interviuri” (Bacău, Ed. „Studion”, 2020).

Un alt ateneist, Ion Fercu, descria astfel universul eseistic al colegului nostru: „Scrutând discursul critic al lui Marius Manta – nu doar cel din „Cronofiabile” –, am sentimentul că sunt vizitatorul unui univers zămislit de un spirit care n-are vitriol în călimări. Nu înalță statui peste care porumbeii să-și facă treaba, nu lasă în urma cuvântului său ruine care, fumegând, speră să nască legende, nu îmbrățișează în agora, pentru ca mai apoi, la șuete de taină, să mărturisească gândul că seducătoare sirene i-au pervertit discursul axiologic. E un arheolog al profunzimilor. Caută esențe, cu instrumentele unei hermeneutici oneste, chiar și acolo unde căutătorii grăbiți ai filoanelor de frumusețe, bine și adevăr dau, de regulă, cu tifla unei posibile expediții de arheologie ideatică. Atunci când găsește o pepită estetică-literară, nu o propune intempestiv unui muzeu al literaturii. Aruncă decent în cărca timpului această seducătoare povară, intuind însă, cu argumente pentru care-și asumă responsabilitatea, orizonturile în care pepita ar putea primi aplauze sau va rămâne un anonim al căutătorilor de speranță. Marius Manta este un sihastru al condeiului” (în „Ateneu”, septembrie 2020, p. 15).

Marius Manta – Premiul și Medalia Eminescu „Teiul de argint” pentru poezie și critică literară

„Premiile Eminescu – *Teiul de aur* și *Teiul de argint*” reprezintă unele dintre cele mai importante distincții culturale care se acordă de 20 de ani la Botoșani. Biblioteca Județeană „Mihai Eminescu” a găzduit pe 11 septembrie 2021 festivitatea de premiere și de înmânare a medaliilor „*Teiul de aur* – *Teiul de argint*”, ediția a XX-a. Din juriu au făcut parte Dragoș Pătrașcu – președinte de onoare, Augustin Eden – președinte, Constantin Tofan, Vasilian Doboș, Mihai Cornaci, Elena Condrei.

Premiile Eminescu – *Teiul de Aur* și *Teiul de Argint*

Secțiunea Literatură

Diplomă în Rang de Excelență și Medalia Eminescu „*Teiul de aur*” – Adrian-Dinu Răchieru, pentru *Opera Omnia*;

Premiul și Medalia Eminescu „*Teiul de aur*” – Lucian Costache, pentru *Laborioasă exegeză eminesciană*;

Premiul și Medalia Eminescu „*Teiul de argint*” – Marius Manta, pentru *Poezie și critică literară*;

Secțiunea Arte vizuale

Diplomă în Rang de Excelență și Medalia Eminescu „*Teiul de aur*” – Vlad Ciobanu, pentru *Opera Omnia în domeniul sculpturii*;

Premiul și Medalia Eminescu „*Teiul de aur*” – Ecaterina Mihai, pentru *Ilustrații la opera eminesciană*;

Premiul și Medalia Eminescu „*Teiul de argint*” – Simona-Elena Amitroaiei, pentru *Activitate plastică de excepție*;

Secțiunea Colecționari

Premiul și Medalia Eminescu „*Teiul de argint*” – Cristina Cornaci, pentru *Colecția selectivă Eminescu*;

Secțiunea Publicistică

Diplomă în Rang de Excelență și Medalia Eminescu „*Teiul de aur*” – Doru-Dinu Glăvan, *celui ce a rupt pecetea de pe dosarul Eminescu*;

Diplomă în Rang de Excelență și Medalia Eminescu „*Teiul de aur*” – Miron Manega, *străjer al moștenirii întru certitudinea limbii române*;

Premiul și Medalia Eminescu „*Teiul de argint*” – Revista „Eminesciana”, pentru *promovarea tinerilor și a operei eminesciene*;

Secțiunea Biblioteconomie

Premiul și Medalia Eminescu „*Teiul de aur*” – Ersilia Iacob, *pentru activități de excepție în domeniu*

Secțiunea Restituirea istoriei

Premiul și Medalia Eminescu „*Teiul de argint*” – Petru Todoran, pentru *Redarea cronicărească a luminii din umbrele istoriei vechi și contemporane*

Secțiunea Folclor

Premiul și Medalia Eminescu „*Teiul de Aur*” – Lăcrămioara Pop, pentru *Graiul străbun cântat din adâncurile sufletului*;

Diplomă de Merit – Constantin Gontariu, pentru *Eforturile sale ca promotor de activități culturale*;

Diplomă de Merit – Familiei Niculae și Ioana Suci, pentru *leșirea în lume a cuvântului de sub pana scriitoricească*.

Eliza-Noemi JUDEU

Destin...

Motto: „Încercat-am să înțeleg de unde vin lacrimile...”
Emil Cioran

Dacă va fi să iasă un eseu, va ieși. Dacă nu, nu. Voi încerca să scriu așa cum creez un rol... pas cu pas, urmând traseul limpede: de-acasă la teatru, din cabină spre scenă, din culise, cu pași ezitanți, pe sfânta scândură... De ce? De ce intru în scenă? De ce spun eu prima replică? De ce nu spun eu ultima replică?!

Gânduri: De ce m-am dus la radio? De ce-am intrat în scenă...?

De ce cred în cei trei „B” ai literaturii române: Blaga, Barbu, Bacovia?

De ce ascult Paul Bley, cu „B”, așa cum m-a educat, indirect, domnul Virgil Mihaiu, citindu-i „Jazzorelief”, alăturând fabulosului muzician Poezia lui Bacovia?...

De ce fiecărui tânăr care dorește să dea la teatru îi bag pe gât, în suflet, în minte și în trup măcar un Bacovia, măcar un Eminescu? Ca să nu uite de unde-a venit, de unde pornește?!...

De ce mă chinui să-nțeleg totul? De ce vreau să cred totul?... De ce la examenul de bacalaureat am tras biletul Bacovia? De ce-am ajuns în orașul lui Bacovia, de ce-am condus Teatrul Municipal „Bacovia”?

Pentru că dacă nu aș fi făcut toate acestea, n-aș mai fi fost eu. Pentru că nu pot să simt altfel. Iar Domnul ți le dă, după cum simți.

Fapte: Într-un septembrie 1999, împreună cu actorul Valentin Branîște porneam pe străzile Bacăului în căutarea postului Radio „Alfa”, ca să înregistrăm câteva poezii de Bacovia. Amândoi eram entuziași și ardeleni în fond (unul moț din Cugir, iar subsemnata născută pe malul Someșului), îndrăgostiți de poezia românească. După ce m-a primit în camera obscură din teatru (eu primisem camera de lângă el) cu slănină și pălincă, am hotărât vartos că-i musai să ne „dăm în stambă” cu poezia urbei... Vecin cu noi de palier era și actorul Eduard-Petru Jughirgiu. S-a alăturat fără ezitare. Urma să facem ceva important...

Țin minte și acum: am găsit sediul, am urcat, l-am întâlnit pe Florin Ștefănescu. Omul de Radio total, asumat, căruia i-am spus că am vrea să înregistrăm câteva poezii de George Bacovia.

A stat un pic pe gânduri și-apoi ne-a înregistrat.

În 14/17 septembrie 1999 vocile noastre, de proaspeți actori angajați ai Teatrului Municipal „Bacovia”, au intrat pe calea undelor... în urbea lui Bacovia.

Cine-și mai amintește?...

Eu, Vali, Eduard, Florin, sufletele noastre.

A fost odată ca niciodată...

Concluzii: Încă recităm Bacovia. Vali scrie poezie. Știu, i se trage de când lucra în fabrică, la Cugir. E poet. Chiar e. Eu sunt actriță. Citesc, mă mir, dezvolt și cresc. Florin este, în continuare, aproape de Teatrul „Bacovia”. Eduard e la București. Joacă și creează muzică pentru spectacole de teatru.

Deci de unde vin lacrimile?... „M-am oprit la Sfinți”...

N-a ieșit un eseu. Căci m-am oprit la Sfinți.

Bacovia este, probabil, singurul poet care a reușit o adevărată performanță, dacă putem spune așa: să epuizeze, pînă la sterilizare, un filon eminescian, e drept, nu foarte abundent liric, sondînd zone – pînă atunci neexplorate – ale unei melancolii negre, copleșite de disperare și spaimă. Nu-i poet român, și emit deja un truism, să nu fie îndatorat poetului național. Bacovia nu putea face excepție de la această regulă, cu statut de axiomă, de la Eminescu încoace, în istoria literaturii naționale de pînă astăzi.

Sărăcirea permanentă a limbajului, vizibilă de la volum la volum, inclusiv în postume, dezordinea, aruncarea sacadată pe pagină a cuvintelor, însoțite de un exces al semnelor de punc-

Cassian Maria SPIRIDON

Solitarul pustiilor piețe

tuție, aproape golită de verbe și elemente copulative sînt încercarea sisifică a poetului de a exprima... haosul. Teritoriul liric bacovian este comparabil cu solul lunar, cu vaste spații erodate, cu suprafețe extrem de accidentate. Un decor monoton, asemănător pustiului, se prezintă cititorului poeziei bacoviene.

Are loc transformarea, prin impunerea amprentei personale, a simbolismului, modelul inițial al lui Bacovia, în ceea ce va deveni o emblemă în spațiul cultural național, *bacovianism*.

E un poet al agoniei, al permanentei pendulări între viață și moarte, rămînînd el, apaticul, autistul, contorsionatul, ruptul de cele ale lumii, extrem de viu.

Într-un splendid eseu, „Învîgătorul”, Lucian Raicu va remarca: „Poezia lui Bacovia cutremură nervii și ființa, atinge pragul unor intensități halucinante; toată durerea din lume, alarma singurătății, apelul sfișietor la o *intimitate* imposibilă par să se concentreze în sintagmele ei imperioase și imperative: *te uită, mai spune, citește-mi*”.

La George Bacovia, între cuvinte mai ales, în poemele din ultimele volume și din postume, sînt adevărate prăpăstii, un gol istoric, ca să folosim vorbele sfișietor, se întinde de la unul la altul; exprimarea se face în salturi care provoacă o surprinzătoare anihilare a cuvîntului, și totul cu o amețitoare viteză. Totdeauna aflat cu gîndul în altă parte, totul, și viața, și versul îi sînt în altă parte, îi aparțin doar în trecut, într-o permanentă precaritate, el se pregătește pentru depășirea „provizoratului” în care încă se mai află, spre construirea drumului, spre aflarea certitudinilor, dar momentul mereu se amîină.

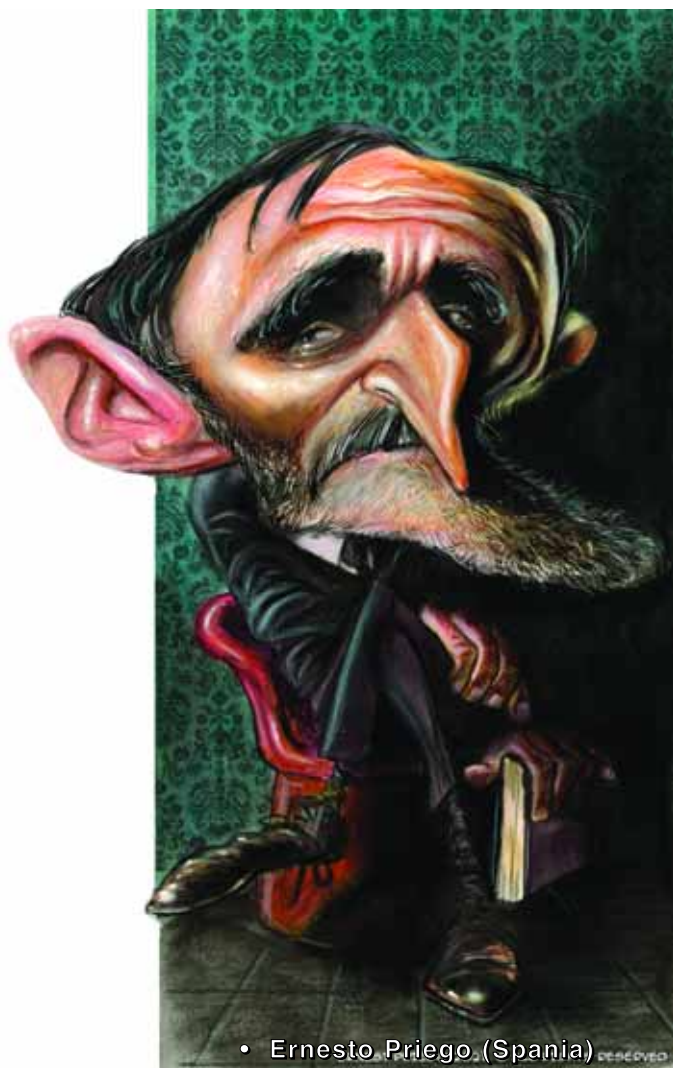
De fapt, aflat în „lume”, unde se simte mai bine decît în odaia personală, nu-și

dorește decît să fie lăsat în pace: „Singur să mă pierd în lume, neștiut de nimeni/ Altfel, e greu pe pămînt...” Vrea atît de puțin, dar cum să scapi de responsabilități, de sarcini, de sîciile zilei, avea familie, copii, acareturi..., pe cît vrea de puțin, a fi lăsat în pace, pe atît mai mult nu se poate. E o speranță de neîmplinit. Aici e infernul bacovian, nu în ploile fără sfîrșit, nu în agonice toamne, nu în plînsul materiei. Ceilalți sînt infernul, cum ar spune Sartre.

Ochii lui Bacovia vede aproape la fel de „monstruos” precum Caragiale, dar altfel, ca de pe alt liman, ca unul care a tras podul de la mal, cu o privire plină de maliție. Esențial metafizic, e în stare să scrie și „Sculați, ai muncii proletari...” sau poema, „Belșug”, cu un ultim catren: „Mă duc, tot acolo, în marea clădire./ E ora, de la care rămîn închis –/ O emoție... o amorțire.../ E toamnă... mi-au dat de scris...” Cîtă ironie, *i-au dat de scris*. Cui? Dumnezeu *i-a dat de scris*: „Căci Dumnezeu/ Mi-a dat să scriu/ Aceste rînduri” – (cîtă superbie în afirmația sa modestă), i-au dat și oamenii – a fost copist clasa a III-a.

Cuvintele se vor citite la propriu, în sensul lor cel mai concret, descărcate de aluzii, nemetaforice. Dar cîtă ambiguitate în versurile, în stanțele sale!

Solitarul pustiilor piețe a fost un Paganini capabil a cînta pe o singură coardă (să nu uităm: „organele-s sfărmate și maestrul e nebun”), singura neruptă a viorii – cu o mare virtuozitate, cele mai dificile compoziții simfonice. Din coarda sa unică, *bacoviană*, se înalță melodiile cele mai subtile, rafinate și nu mai puțin spirituale sunori, ce aparțin unei lirici în care apocalipsa e regină.

• Ernesto Priego (Spania)

Radu VANCU

Bacovia nu era în lumea asta

În ultima vreme, de fiecare dată când mă gândesc la Bacovia (chiar și fără să-l recitesc: pur și simplu mă gândesc la el, cum te gîndești la oameni pe care nu i-ai văzut de mult), îmi vine în minte acea propoziție teribilă a lui Rimbaud, de undeva din *Deliruri*, care statuează o dată pentru totdeauna: *La vraie vie est absente. Nous ne sommes pas au monde*. În cel mai evident mod, Bacovia nu era în lumea asta; nu doar în sensul obișnuit în care nici un poet nu e *din* lumea asta – ci în sensul tare, fizic, obiectual, în care nimic din ce făcea corpul lui nu era *în* lumea aceea. Viața lui nu era prezentă aici – nu

există poem al lui în care să nu simți că el privește totul cu uimirea unui corp străin, înfipt brutal într-un mediu care nu e al lui. Privește lucrurile cu uluirea cu care noi privim obiectele sau persoanele dintr-un vis; și, ca să ne trezim, ca să ne convingem că visăm, facem în acel vis gesturi stranii: cam cum face Bacovia atunci când, aflat lângă iubită, se repede la geam și începe să-l zgâlțâie furibund. Sau atunci când, aflat lângă iubita intrată într-o bizară isterie, în loc să încerce s-o liniștească, în loc să-i aducă de pildă un pahar cu apă, izbucnește și el într-un plîns isteric. Convingerea unui om

nimerit într-o astfel de lume e că nimic din ce e în jur nu e real – și că nimeni dintre cei din jur nu e cu adevărat viu. Așa cum face Bacovia atunci când îi spune iubitei că e moartă – & că a început să se descompună – & o roagă să aducă flori, ca să le depună pe corpul ei mort, și să toarne pe covoare parfumuri tari, pentru a dilua mirosul de moarte.

„Nu sunteți reali, nu sunteți reali!” – cam așa e strigătul pe care-l aud, uneori mai vătuit & stins, alteori aproape & asurzitor, răzbătînd din poemele lui Bacovia. Din ce în ce mai des, fie că-l recitesc, fie că mă gândesc doar la el (cum te gîndești la cineva care ți-a fost foarte aproape), mă trezesc șoptind uimit: „Să știi că a avut dreptate, chiar nu suntem reali”. Și înțeleg de ce s-a agățat de poeme ca de singurele obiecte reale din viața lui. Și abia asta îmi rupe inima.

Marta PETREU

Decalog Bacovia

1. Dintre marii poeți români din secolul XX, el are opera de cea mai restrânsă dimensiune, cea mai monotonă și laconică, dar și de o sfidătoare originalitate.

2. A devenit celebru pe seama celui de al optzeci și doilea element chimic din „Tabloul lui Mendeleev”, în cvasisincronitate cu momentul când acesta a venit la modă, căci exploatat în industria chimică a petrolului și în aceea a automobilului. Bacovia a simțit, se pare, că plumbul are un maxim potențial de a otrăvi pe termen lung universul terestru: lumea anorganică și aceea organică, natura vie și lumea vie a omului. Însumând, totul. Intuind potențialul morbid-thanatic al plumbului, Bacovia, printr-o alchimie pe care numai marii poeți o dețin, l-a transmutat într-o valoare estetică esențială, care îi exprimă propria subiectivitate maladivă.

În 1960, când ajunsesem în ultima clasă de liceu, începuse așa-numita acțiune de „revalorificare” a autorilor interbelici care fuseseră excluși nu doar din programa școlară, ci uneori și din bibliotecă. Pe unii – Ion Barbu, Ion Pillat, Vasile Voiculescu, Adrian Maniu – urma să-i întâlnesc în facultate, la cursul bine organizat al lui Crohmălniceanu, care își „revalorificase” și el opiniile despre literatura dintre cele două războaie.

Dar George Bacovia fusese, din fericire pentru mine, „admis” mult mai ușor la liceu: poate îl ajutase acest vers deseori citat: „E timpul... toți nervii mă dor.../ O, vino odată, măreț viitor”.

3. Cum s-o fi simțit el în anii interbelici, știind că este un mare poet, dar văzând cât de rău este receptat?

4. Are un sunet definitiv. Presupun că este greu de tradus.

5. Are un urmaș, sublim sublimat, în marea poezie a Ilenei Mălăncioiu.

6. În vara asta, urmărind zborul de amurg al corvidelor peste Cluj (precis: un stol lung de peste un ceas de zbor!), mi-am dat seama că sînt frumoase și că nu degeaba populează aceste păsări universul bacovian, adesea într-un contrast morbid-romantic cu albul și roșul: „Ninge grozav pe cîmp la abator/ Și sînge cald se scurge în canal;/ Plină-i zăpada de sînge animal – / Și ninge mereu pe un trist patinoar...// E albul aprins de sînge-nchegat,/ Și corbii se plimbă prin sînge... și sug”. Dacă, din același „Tablou de iarnă”, luăm aminte și la versul: „Spre abator vin

lupii licărind”, atunci avem reprezentarea, în alb, roșu, negru, a prînzului și cinei speciilor care se hrănesc una din alta; cu alte cuvinte, reprezentarea lapidară a *scandalului ontologic* diagnosticat de gingașul Schopenhauer și de nu mai puțin gingașii autori români Bacovia, Eugen Ionescu, Cioran...

7. Este un poet acromatic, la el domină negrul, albul, cenușiul. Deși în versurile lui se mai strecoară și cite o picătură de roșu, galben, violet, albastru, siniliu și auriu, aceste culori cromatice sugerează nu vitalitatea, ci boala, decrepitudinea, sfîrșeala, dezastrul.

8. Recuzita rezidual romantică și decadentă a solitudinii („Sunt solitarul pustiilor piețe” etc.) și a nebuniei se combină la el cu chemarea neantului: „Pămîntul la dînsul ne cheamă...”, „Chemări de dispariție mă sorb”...

9. Prin deznădejdea ei fără leac și fără o cauză-la-vedere, poezia lui Bacovia își așteaptă psihanalistul.

10. Știu că-i datorez, din vremurile mele de început, un vers de-al meu: „Materia curge în rotative”. Așa este.

• António Santos (Portugalia)

Gabriela ADAMEȘTEANU

Bacovia, admis

Printre puținele mele amintiri din școală, când mai mult visam (la ce?) cu ochii pironiți pe geam, sunt cele când profesorul de română, extrovertit și ușor cabotin, ne recita, patetic: „Plouă, plouă, plouă.../ Vreme de beție –/ Și s-ascultă pustiul,/ Ce melancolie!/ Plouă, plouă, plouă...// Nimeni, nimeni, nimeni.../ Cu atât mai bine –/ Și de-atâta vreme/ Nu știe de mine/

Nimeni, nimeni, nimeni...” În mod sigur pentru dascăli ca el, cu ambiții literare îngroapate într-un târg ca Piteștiul acelor ani, atât de asemănător Bacăului, scriese Bacovia: „Mai bine singularic și uitat,/ Pierdut să te retragi nepăsător,/ În țara asta plină de humor,/ Mai bine singularic și uitat...// – O, genii întristate care mor/ În cerc barbar și fără sentiment, –/ Prin asta ești cele-

bră-n Orient,/ O, țară tristă, plină de humor...” Dar și pentru mine, adolescența care se sufoca, și mai abilit decât el, în strâmta locuința părintească (o cameră și un antreu la comun), unde toamna provincială părea să nu se mai termine: „Țărăie ploaia.../ Nu-i nimeni pe drum;/ Pe-afară de stai/ Te-năbuși de fum”.

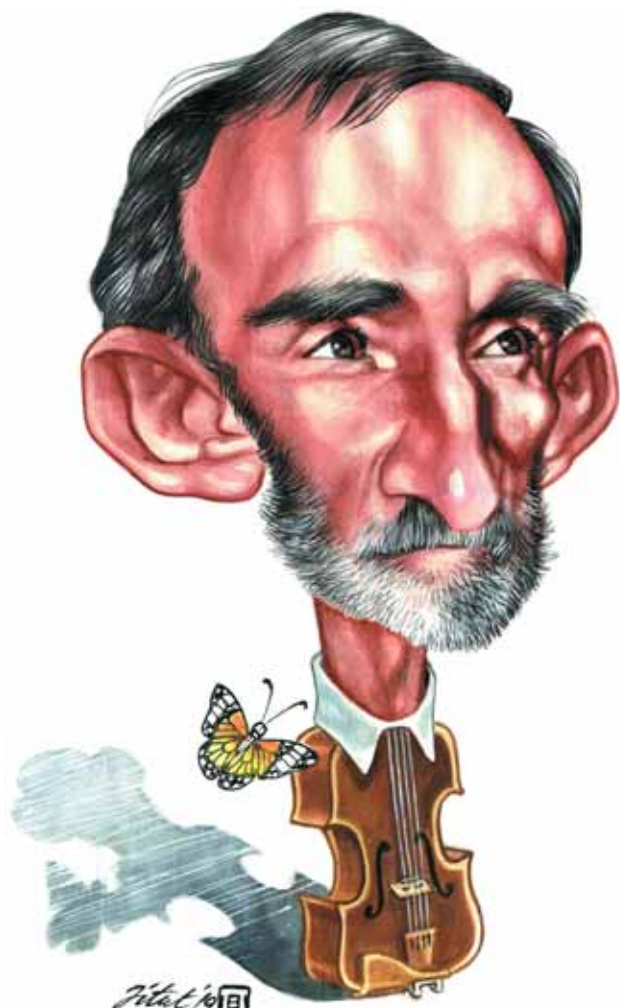
În scrierea niciunui autor român nu m-am regăsit, atunci, ca în poezia lui Bacovia. Acum văd cu uimire construcția elaborată sub aparenta simplitate care îi făcea pe prietenii mei, poeți din generația '70, să-l prefere tuturor „marilor interbelici”.

Magda CÂRNECI

Bacovianismul meu

Mărturisesc abia cum că în adolescența și tinerețea mea, Bacovia nu mi-a plăcut. Era prea multă tristețe, melancolie, moarte, plumb, nimicnicie în scurtele sale poeme, pentru vârsta mea tânără și plină de energie. Era prea mult simbolism morbid, decadentă difuză, muzicalitate funebă în poemele sale eliptice pentru pofta mea de viață și de bucurie. Eram chiar uimită – asemenea lui Mircea Eliade, cum aveam să descopăr mult mai târziu – de destinul excepțional al acestei „poezii minore” în modernitatea literară românească.

Treptat, cu vârsta, am început să apreciez sunetul straniu, mesmerizant ca un drog, al poeticii bacoviene atât de simple, cu efecte finalmente atât de tușant umane. Așa cum scriam și altădată, în ciuda modelor poetice noi și a timpului care mătură totul, cred că există ceva peren la Bacovia. Căci ceea ce el a știut, cu un instinct irevocabil, să surprindă și să formuleze într-un mod redus la esențial, s-a transformat într-o „monadă poetică” sustrasă schimbării și timpului: o lume poetică închisă asupra sa însăși, de sine stătătoare, care încapsulează o stare lăuntrică singulară, chiar unică în tristețea-i ireductibilă și purificatoare. Cu alte cuvinte, bacovianismul a devenit o trăire interioară pe care o putem oricând accesa, în care putem oricând reintra, prin lectură poetică. Cum citești câteva versuri din ea, monada bacoviană începe ca prin magie să vibreze, să-și trimită efluviile hipnotice spre senzorii și neuronii noștri însetați de melancolie ca de un catharsis vindecător. Această magie este de fapt experiența poetică perenă, de care avem atâta nevoie spre a ne păstra sufletele vii și sensibile și a ne proteja spiritul de prea multă dispersare și exterioritate. Bacovianismul mi se pare a fi o cale (amară și rafinată) de a ne deschide ființa către niveluri mai fine de percepere și de identificare trezi-toare cu lumea.

• Jitet Kustana (Indonesia)

Doina RUȘTI

Dansa fantastic, leneș, decadent...

Dansatoarea din poemele lui poartă întotdeauna o rochie corai stins, carcasă de homar adormită pe farfurie, rochie cu decolteu generos, lovit periodic de un lung șir de perle. O vezi și astăzi pe trotuarul din fața teatrului: o femeie nu foarte înaltă, tunsă scurt. Își face apariția la apus, în după-amiezile perfide, când poezii Bacăului vorbesc despre sinucidere. În mod paradoxal, pe la ora aia, cineva cântă, poate într-o sală de repetiții, într-o mansardă din împrejurimi, în cupola unei clădiri interbelice. De câteva ori a fost văzută și-o aripă cenușie, poate un nor răstălmăcit de mințile exaltate. Niște elevi de la *Ferdinand* au reușit s-o fotografieze cu telefonul, deși în postările lor nu se vede astăzi decât o pată solară. Alți băcăuani fac colecție de cuvinte, pentru că în urma acestei femei rămân frunze pe care clipocesc fumuri scurte cuvinte și baloane de spumă. Odată am văzut-o și eu, înainte de pandemie, și privind-o cum se mișcă pe marginea străzii, cum i se ridică mătasea peste genunchi, cum clipocesc mărgelele și cum scârțâie pantofii cu fundă, am înțeles de ce zice *el* că dansul ei ar fi *leneș*. Nicio clipă n-a fost vorba despre intensitatea redusă a mișcărilor, nici despre vreo lentoare lascivă. Pur și simplu, femeia asta, în rochia ei de rugină, pe care au dizolvat-o ploile toamnei, nu crede în finaluri, nu vrea să termine nicio acțiune, nici măcar axiomele ori demonstrațiile avântat începute, nici sărutările pătimașe. Chiar și mâna care-a răscolit carnea se oprește cu sadism înainte de climax. Asta e ea, decadentă până la capăt.

Expoziția „Portret Bacovia” (pictură - grafică - sculptură - caricatură) este un proiect independent, realizat de Victor Eugen Mihai VEM, cu sprijinul Complexului Muzeal „Iulian Antonescu”. Un proiect ambițios, la care a muncit patru ani, reușind să aducă laolaltă 250 de artiști plastici, din 52 de țări (de pe șase continente), artiști care au realizat aproape 500 de portrete Bacovia. Ea a fost vernisată la Galeriile „Alfa” (în cadrul unui performance inspirat, pus la cale de actorul Matei Bogdan) și, simultan, în 14 instituții de cultură din România, pe 17 septembrie, în ziua când s-au împlinit 140 de ani de la nașterea lui Gheorghe D. Vasiliu, viitorul poet George Bacovia.

*

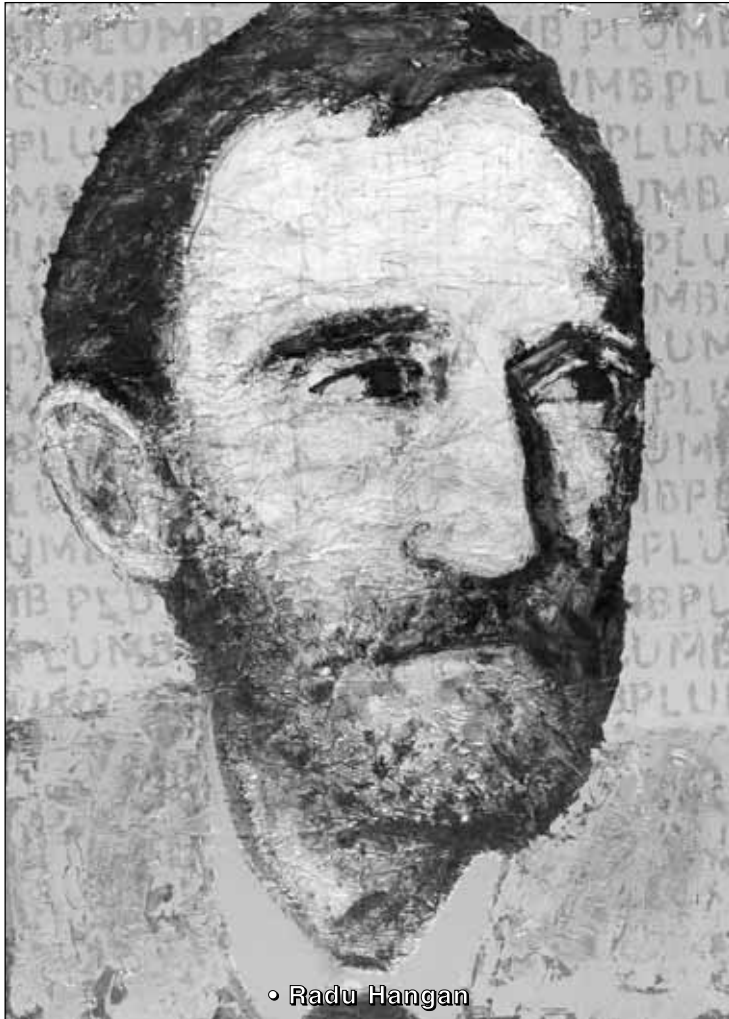
„Portret Bacovia” intrigă și provoacă. Am fost foarte curios să văd ce le spune Bacovia unor artiști plastici români și străini. Veneam, desigur, cu pre-judecățile mele interpretative și cu o anume imagine a poetului, pe care mi-am conturat-o din mai multe surse.

Prima și cea mai sigură sunt fotografiile, despre care se spune că nu mint. Mai ales cele din epoca lui Bacovia, când nu existau posibilități tehnice de retușare a imaginii. Fotografii putea obține o anumită „poză”, putea prinde/ sugera o anume trăsătură, putea accentua ceea ce îl interesa, dar, în esență, imaginea rămânea fidelă modelului. Avem astăzi la dispoziție câteva fotografii care îl înfățișază pe Bacovia în diverse ipostaze: la cununia civilă, în șezlong, alături de colegii de redacție, citind, ținând în mână o vioară sau, pur și simplu, meditănd.

După știința mea, Bacovia apare într-o singură filmare, cea din 14 decembrie 1956, când a fost sărbătorit la Castelul Nababilor, cu ocazia împlinirii a 75 de ani. În acele cadre, apare un omuleț apăsător de vârstă și de boală, pe care tovarășii și tovarășele scriitoare îl primesc cu entuziasm, strângându-i călduros mâna sau sărutându-l pe obraz, sub

Adrian JICU

Chipurile lui Bacovia

• Radu Hangan

privirile tăioase ale Agathe. Memorabilă este însă secvența în care Bacovia își aprinde, cu mâna tremurândă, o țigară de la țigara pe care i-o întinde Arghezi. Pe baza acestei filmări, au fost realizate, ulterior, două documentare, „Bacovia, poemul de mâine”, de Nicolae Cabel, și „Solitar”, de Sorin Postelnicu.

Am căutat chipul lui Bacovia și în documente oficiale. Informațiile sunt puține, dar semnificative. La 12 mai 1921, într-un buletin de înscriere la biroul populație (citată de Al. Popovici, în „Ateneu”, X, nr. 110, septembrie 1973, p. 17),

găsim următoarea descriere: „Statură mijlocie. Ochii albaștri. Părul castaniu. Nasul, gura – potrivite. Fața smeadă. Semne particulare n-are.” Este, așa cum a demonstrat Constantin Călin, cea mai convingătoare descriere a poetului.

Alte mărturii ale contemporanilor sunt subiective. În cărțile ei memorialistice, Agatha i-a construit, fatalmente, o imagine retușată, apăsând pe calitățile lui Bacovia și ocolind defectele. Mai plauzibile sunt secvențele evocate de nepotul său, Max Vasiliu, care, în *Amintiri despre poetul Bacovia*, reconstituie, convingător, at-

mosfera familială. Subiective, dar relevante sunt și amintirile lui I. M. Rașcu. Interesantă este, de asemenea, maniera în care l-au descris ziaristii care i-au luat interviuri, fiecare dintre ei insistând pe o anume trăsătură. Nu trebuie neglijate nici mărturiile care-l plasează într-o lumină proastă, cum e aceea a lui Octav Șuluțiu, care, întâlnindu-l la Bușteni, nota în jurnal, la 16 august 1936: „G. Bacovia bea, bea... E decrepit în ultimul hal. Și totuși bea, bea... În fiecare zi trebuie să fie scene oribile la ei în casă. Ea îl împiedică să bea și el nu se lasă. Agatha pare sortită pentru destinul acesta. A vrut să aibă un nume mare; îl are! ... Poate a avut și ambiție să sprijine un om distrus sufletește...”

O altă categorie de surse sunt reprezentările artistice. Aș aminti aici doar două dintre ele. Prima este tabloul „Un poet al toamnei”, realizat de Tache Sorocceanu, în 1926. Bacovia apare în ipostaza „unui sfânt-cărturar” (Constantin Călin), ipostază care a plăcut juriului, care a premiat această lucrare expusă la Salonul Oficial de la Palatul Ateneului. Iar cea de-a doua lucrare pe care vreau să o menționez este cea realizată de sculptorul Constantin Popovici și dezvelită cu ocazia primei ediții a Festivalului Național „George Bacovia”, organizat în 1971, la Bacău, de revista „Ateneu”. Prezentă la festivitate, Agatha a exclamat, contrariată: „Asta nu-i Bacovia meu!”, la care artistul, abțiguit bine, i-a răspuns: „Ba da!”

El însuși pasionat de desen, Bacovia ne-a lăsat și câteva schițe de autoportret, semnificative prin felul în care se percepe pe sine în raport cu ceilalți și cu lumea. Ele sunt în deplin acord cu ipostazele eului din lirica sa și cu cele ale personajului Sensitiv din prozele auto-

ficționale. „Eu sunt un monstru pentru voi”, zice Bacovia în *Serenada muncitorului*, conștient că reprezintă o apariție stranie pentru contemporanii care nu-l puteau înțelege. Nu întâmplător, într-o *Toamnă*, se autodefinește drept „un bolnav poet, atacat”, aluzie la ftizia care l-a măcinat. Însă cea mai convingătoare mi se pare proiecția autoficțională din *Festivă*: „Iată! Am venit ca Hamlet/ În hainele mele/ Cernite”. Dincolo de indiciul vestimentar (care confirmă relațiile altora, care și-l amintesc îmbrăcat mereu în haine sobre, negre), extrem de importantă mi se pare comparația cu personajul lui Shakespeare, comparație care dezvăluie o latură mai puțin cunoscută, un Bacovia dubitativ, aplecat peste marile întrebări existențiale, cum zice undeva Blaga.

*

Cât privește expoziția „Portret Bacovia”, e de remarcat că artiștii străini sunt mai puțin influențați de clișeele didactice/critice cu care suntem noi obișnuiți și ne propun o privire proaspătă, un Bacovia extrem de personal. Rui Min, din Taiwan, îl vede în manieră cubistă. Peruanul Jorge Luis Ramos Cajo evidențiază urechile clăpăuge și ochii bulbucați, în vreme ce egipteanul Khedr Hassan mută accentul pe privirea scormonitoare. Se poate sesiza la artiștii internaționali o anume tendință (nu știu dacă voluntară sau involuntară) de „împământenire”, de reprezentare a chipului poetului prin filtrul unor particularități ale lumii unde ei trăiesc. În schimb, artiștii români sunt tentați să includă în lucrările lor elemente ale imaginarului poetic bacovian, ca dovadă a unei alte înțelegeri, favorizate și de factorul lingvistic. Mi-au atras atenția un Bacovia christic, semnat de Marius Crăiță-Mândră, moșii-Bacovia ai lui Ilie Boca și acel Bacovia-mecanizat (aproape o radiografie) pe care îl imaginează Dionis Pușcută. Și, din motive inexplicabile, mi s-a lipit de suflet portretul Silviei Tipericiu. Firește, sunt nedrept, menționând doar câteva dintre lucrările incluse în această expoziție formidabilă, pe care o consider nu doar un produs cultural de export, ci și cel mai important eveniment dedicat lui Bacovia, la 140 de ani de la naștere. Iar pentru asta meritul îi aparține lui VEM. Într-o țară normală, o asemenea expoziție ar fi fost promovată în toată lumea, prin I.C.R. sau prin orice altă agenție/autoritate/entitate de profil. Se pare însă că cei care ar trebui să se ocupe de promovarea culturii române au altă agendă, alte priorități...

Paul CERNAT

Ce conține Bacovia pentru mine

Provocat să spun, foarte pe scurt, ce înseamnă Bacovia pentru mine, îmi vin în minte spontan reclamele anti-Covid cu „ce conține vaccinul pentru tine”. Nu e doar o glumă sau un joc de cuvinte aici: poezia bacoviană (dar și proza poetului, încă subevaluată) chiar are ceva dintr-un ser imunizant împotriva maladiilor existenței moderne. Nu știu dacă e cu ARN mesager sau cu virus modificat, dar eficiența și eficacitatea i-au fost dovedite în timp pe eșantioane de cititori suficient de reprezentative. Dintre toți poeții români

mai „vechi”, Bacovia corespunde cel mai acut sensibilității și limbajelor poeziei ultimelor generații – de la șaptezeciști la mileniali, după ce șizeciziștii i-au valorizat boema de artist damnat. Un autor-mutant, decadent-minimalist, pe cât de simplu și elementar în aparență, pe atât de enigmatic și subtil în fond, beneficiar al unei exegeze postume spectaculoase. Spectaculoase, dar cu mulți bemoli canonici. Să nu uităm că vîrfurile criticii interbelice, de la N. Iorga, Mihail Dragomirescu și G. Ibrăileanu la E. Lovinescu și G. Călinescu,

au văzut în el, în cel mai bun caz, un poet interesant, dar minor, iar pentru liderii criticii noastre postbelice – mă gândesc în special la Nicolae Manolescu și Eugen Simion –, Bacovia nu e mare poet decât în *Plumb*. Impactul asupra poeziei românești, mai ales prin volumele sale tîrzii, nu are însă termen de comparație, și îmi măsoară bine cuvintele. Lumina astrului eminescian nu se mai proiectează asupra poeziei postdecembriste; Macedonski, Arghezi, Ion Barbu, chiar Lucian Blaga nu mai sînt urmași de tinerii poeți, în schimb autorul *Stanțelor burgheze* pare mai în avangardă ca oricînd. De ce? Iată o întrebare la care mă voi strădui să răspund într-o carte la care lucrez. Doi autori autohtoni mă obsedează, literar vorbind, în cel mai înalt grad: Bacovia și Caragiale. Poate și pentru faptul că lumea noastră românească, „tristă și plină de humor”, e, în mod esențial, una deopotrivă caragialiană și bacoviană..

Cum ai trecut de șoseaua ce duce spre conacul bardului de la Mircești și începi să te apropie de Bacău, vezi răstignit, alături de tot felul de reclame, câte un Bacovia costeliv la fiecare răspântie de drum.

Bine, bine, îți spui, dar Bacovia, în plină expansiune a proletcultismului, conform celor relatate de Eugen Jebeleanu într-un interviu, obișnuia să arunce cu bastonul în icoana lui Iisus, declarând că este ateu și că îl urăște pe Iisus din pricina faptului că seamănă prea mult cu el. Și atunci, de ce îți răsar în fața ochilor aceste imagini?

Păi, de aceea îți și răsar, fiindcă relatările lui Jebeleanu par neverosimile. Chiar dacă ar fi aruncat vreodată cu cârja lovind crucea Mântuitorului, asta s-a întâmplat, probabil, la beție, mai mult în gând decât în faptă. Cât în privința ateismului lui Bacovia aici ar fi multe de spus. O astfel de confesiune încăpută pe mâna unui Cristian-Tudor Popescu, care l-a decretat ateu pe Eminescu, ar stârni furori. Din fericire, informațiile legate de biografiile scriitorilor români nu ajung decât rareori să incite creierii ultra-raționali ai analistului politic de la DIGI.

În altă ordine de idei, tind să cred că declarațiile anticreștine ale lui Bacovia sunt mult trase de păr. La sugestia partidului, Jebeleanu voia să-l scoată pe autorul *Plumb*-ului în prim-planul scenei literare românești ai anilor cincizeci. Partidul avea nevoie de astfel de exemple. Prin setul de întrebări pe care le-a pus, Jebeleanu a încercat să-l prezinte pe

Nichita DANILOV

Capete de rând

Bacovia ca pe un poet militant, critic față de regimul burghezo-moșieresc în care a crescut. Bacovia s-a lăsat prins de acest joc. Căci noua putere îi oferea o șansă de-a se ridica din groapa în care l-a împins destinul său artistic, ajutat, ce-i drept, de marii critici literari ai vremii, cărora poezia sa li s-a părut a fi minoră, o simplă imitație a simbolistilor francezi. Partidul, prin intermediul lui Jebeleanu, i-a întins mâna lui Bacovia, iar autorul *Plumb*-ului, gândindu-se mai bine la soarta sa, poate și la soarta marilor poeți ai vremii: Blaga, Nichifor Crainic, Radu Gyr, Vasile Voiculescu și Arghezi, pe care partidul i-a ostracizat, a acceptat. Evenimentul acesta a reprezentat un moment de cotitură fast în biografia sa. De altfel, scena cu bastonul e una dintre cele memorabile, merită să dea un pic de sare și piper biografiei aparent anoste a autorului.

Într-adevăr, viața lui Bacovia nu pare prea atractivă pentru biografi. Oricât ai trage-o de păr, spunea cineva, din ea nu se poate scoate o mare biografie.

Marile biografii sau destine pot fi însă și mărunte. La o privire fugară, biografia lui Bacovia nu se remarcă prin nimic deosebit. Ea e lipsită de relief, consumându-se într-un spațiu închis, în care predomi-

• Grigore Haidău

năr cenușiu. Distinsul critic literar Constantin Călin, care și-a dedicat o mare parte a existenței studierii vieții lui Bacovia, exclamă, în acest sens, pe ton dezamăgit: „Ce «exemplu» poți să scoți din viața lui Bacovia, căci a fost repetent, bea, lipsea de la serviciu, se îmbolnăvea cam des și părea, uneori, «decrepit în ultimul hal?»”

Desprins parcă din lumea personajelor umile ale lui Cehov, autorul *Plumb*-ului

părea predestinat pentru eșec. Micile sale frustrări și drame se consumau în interior, amplificând angoasa socială. Din pricina malariei, contactată în anii fragezi ai copilăriei, a fost înscris cu întârziere de un an în clasa I primară. Faptul acesta i-a marcat, desigur, biografia interioară. Printr-un concurs al întâmplărilor, destinul l-a împins pe micul Bacovia, care se numea atunci Vasiliu, mai exact George Andone-Vasiliu, într-un loc predestinat: conul

de umbră, din care poetul va ieși abia spre sfârșitul vieții, în perioada proletcultistă, și atunci nu neapărat din dorința sa, ci mai degrabă, după cum am arătat mai sus, din pricina împrejurărilor.

Desigur, biografia autorului *Scânteilor galbene* se consumă într-un spațiu închis, în care predomină cenușiu. Asta nu înseamnă că ea nu e compatibilă cu opera, ci dimpotrivă. După cum am mai spus, Bacovia e omul din carapace al lui Cehov, dar și protagonistul altor schițe ale aceluiași autor. Postul de copist la Cancelaria Prefecturii județului Bacău și cel de ajutor de contabil îl împing în tagma slujbașilor mărunți, ce-si rod coatele transcriind hârtiile oficiale. Decorul insipid, dramele mărunte, schematic vor fi inserate, mai târziu, în *Stănte burgeze*: „Orașul seara.../ Șantier în repaos./ Și firme scrise/ Din becuri înstelate./ Orașul seara...” (*Estetic urban*).

...Adevărata biografie a autorului *Plumb*-ului e cea interioară, în care se macină frustrările, eșecurile și, desigur, visele de mărire. Privită în acest punct de vedere, biografia sa e compatibilă cu opera. Da, Bacovia e omul din carapace al lui Cehov. El își este suficient sieși. Însă spre deosebire de personajul cehovian, el nu e un pedant, ci doar un visător notoriu. Galoșii lui rămân pe hol pe vreme de ploaie sau de moină, și în picioare pe caniculă. Ca personaj, el e pe cât de grav, pe atât de ridicol.

În intimitatea sa, chiar și spre amurgul vieții, Bacovia s-a visat a fi un Poe, un Baudelaire, un Verlaine sau măcar, după cum mărturiseste într-una din poeziile sale, un Rollinat al poeziei române. Nu a fost să fie. Lui George Bacovia i-a fost merit să devină George Bacovia și nimic mai mult.

Cosmin CIOTLOȘ

Dezarticularea limbajului

Lucrurile sunt simple: pentru mine, cititorii de poezie se împart în două categorii. Cei care-l gustă pe primul Bacovia, din *Plumb* și din celelalte, cantabilul cu melancolie temperat morbide, mi se par de la bun început suspecti. La fel cum îi găsesc pe aceia care se dau în vânt după romanțele eminesciene, numai bune de orchestrat, fără a fi ajuns vreodată în preajma postumelor, a „molozului” recuperat de Perpessicius. Îi simt aproape, în schimb, ca pe o confrerie, pe aceia care reușesc să „capteze” notele înalte ale poemelor finale, din ultima fază, în care Bacovia ajunsese la o performanță nescontată (și de fapt pur și simplu nescontabilă): aceea de a se dezagrega în ritmul dezarticulării propriului său limbaj. Aproape tot ce-a scris poetul în această perioadă pare tradus inabil cu Google Translate. Într-o română asintactică, așadar, într-un idiolect care pare a-și fi pierdut până și minima logică internă, conversațională. Ceea ce, pentru gardienii gramaticii, e, nu mă îndoiesc, de-a dreptul înspăimântător. Ca și Paul Celan însă, Bacovia tratează cuvintele altfel decât ca pe niște instrumente de zi cu zi. Ele sunt, să spun așa, „secreții”, au o natură organică, se leagă în țesuturi care admit maladiul și cangrena și care, evident, ajung să se necrozeze în timp. E o lecție de o banalitate criantă, dar e lecția marii poezii, vecină cu înțelepciunea nedemagogică. „Greierul zimțează noaptea, cu nimic” e, probabil, cel mai puternic vers din literatura română. „Te voi aștepta, într-o zi, sau într-o noapte oarecare/ Pentru ca să văd dacă mai pot să am o preocupare”: uvertura aceasta pune la respect, ferm, nihilismul de operetă. Căci nu cu un depresiv avem de-a face în cazul lui Bacovia (e a doua mare eroare pe care o perpetuează simțul comun după aceea, școlară, a simbolismului): în ultimă instanță, poezia lui Bacovia e, dimpotrivă, paradoxal stenică, în măsura în care spune adevărul definitiv fără să aștepte măcar un gest de încuviințare.

Tincuța HORONCEANU-BERNEVIC

Umbră

În salonul cu pian, scăldată în lumina dimineții, stă oglinda venețiană, cu ramă aurită, care răsfrânge, din când în când, chipuri din alte epoci, figuri eterice pe care pacea locului le estompează cu primul zgomot. Mă tem să pun o întrebare sau să întorc capul? Mă tem? Aud un suspin pe care îl bănuiesc venind dinspre fereastră, unde, după perdeaua de dantelă, se mișcă ușor, aproape imperceptibil, o umbră.

Alb și negru, două culori despicate de lumina aurie a soarelui. Dinspre stradă se aude huruit de roți. Aceleași trăsuri grăbite care trec spre Grădina Publică. Sunetul se îndepărtează încet, lăsându-mă pradă așteptării. O după-amiază caldă de septembrie, ziua în care liniștea devine elastică și cuprinde casa ca într-o pânză de păianjen. Este ora 14.00 și vine furtuna. Nu s-a născut încă.

Poate a fost primită o rugăciune în cer și ecurile ei binefăcătoare se întorc spre pământ, așa cum vin ploile de vară, să stingă setea lutului.

La masa de lucru nu-i nimeni. Nici manuscrise nu sunt. Este încă devreme. Doar o umbră de vis se plimbă prin camera cu „brăie negre”. Nu se

vorbește despre Plumb. Vioara este doar un lemn în mâna unui maestru lutier. Va veni vremea când va cânta, înfiptă în bărbia lui, în salonul în care lampa încă nu a fost aprinsă.

Cafeaua pe care o beau eu este din altă lume. Poate i-ar plăcea și poetului. Cafeaua. Sau, poate, lumea! O va cuprinde într-o schiță de cărbune! Îi va deplânge mărirea sau decăderea!

Mă mișc ușor prin casă, eu însămi o umbră, în așteptare. Cineva mi-a dat cheile Casei „Bacovia” și mi-a spus să merg pe vârfuri, să nu întrerup visele, plânsul, suspinul sau durerea incandescentă a creației. Fereastra decupată în zidul de cărămidă lasă libertatea unui suspin să plece spre lume. Plânsul lui Bacovia, după 140 de ani, e așteptat la fel. Cu bucurie, cu recunoștință, cu iubire! Plânge poetul sau plânge materia?

E septembrie blând, arătându-și arama grădinilor, dăruind privirii spectacol de treceri vegetale dinspre viață spre moarte și așteptând să vină la viață Poetul.

Teatrul Tineretului din Piatra-Neamț

Extraterestrii de la TT

Într-o seară târzie de început de septembrie, foarte răcoasă, am văzut spectacolul *Va urma. Pe planeta oglindă*, care se joacă afară, în fața Teatrului. A fost programat în cadrul unei ample, extrem de bogate și variate ediții a Festivalului de Teatru de la Piatra-Neamț, a 31-a, desfășurată (în perioada 3-12 septembrie) sub genericul *Postprezent*. Gazdele, primitoare și foarte atente, grijulii, au pus pe scaunele spectatorilor și câte o păturică, ținând cont de temperatura în scădere la ora 21.30, într-un orașel de munte, cum este Piatra. De fapt, fuseserăm puși în gardă, recomandarea (cu subtext spiritual, despre răcoarea serilor din *Postprezent*) de a avea haine groase la noi fiind trecută în caietul-program al manifestării. Treptat, odată cu începerea reprezentației, uiii însă de frig, pentru că ești prins de jocurile de lumini, de culorile intense, strălucitoare ale fanteziei SF imaginate de Gianina Cărbunariu, creatoarea unui spectacol cu un mesaj foarte clar și direct, avertizând că teatrul, peste tot în lume, face cu greu față, în aceste vremuri ieșite din tâtâni, asaltului industriei de entertainment, cât și altor pericole. Reproduc din caietul-program credoul echipei care a conceput și organizat festivalul pietrean: „Teatrul nu este și nu trebuie să fie pentru anumite (și, uneori, auto-proclamate) elite. Teatrul este al comunității și, tocmai în aceste vremuri tulburi, misiunea sa este să găsească calea spre astfel de întâlniri, încercând să dea speranță, să provoace gândire și să reziste în fața unui tsunami global de divertisment facil”.

„Va urma. Pe Planeta Oglindă” este continuarea unui proiect outdoor, la care Gianina

Cărbunariu a lucrat în timpul pandemiei, când a elaborat un „Ghid performativ pentru spectator”, din dorința păstrării legăturii cu acesta, publicul fiind elementul cel mai important pentru teatru. În concepția regizoarei-dramaturg, teatrul se află în serviciul comunității (în serviciul public, zicea Jean Vilar), fiind un martor esențial al diferitelor epoci istorice, o „oglină a vremurilor”, cum l-a definit Shakespeare. E un spectacol-protest, o distopie, un protest prin artă împotriva acelora care consideră că aceasta este nonesențială într-o lume pragmatică, utilitaristă, cu

o gândire mercantă. Este un spectacol-manifest percutant, cu o temă gravă, tratată inteligent, și jucat în cheie ludică, antrenantă, eclatantă, cu explozie de culoare și sunet (Alex Halka), cu lasere, video design (Andrei Cozlac) imaginativ, surprinzător. Clădirea Teatrului, cu frumoasa ei arhitectură, e luminată feeric în noapte (light design: Cristian Niculescu) și devine un personaj misterios. O ciudățenie îți izbește privirea: o rădăcină de copac care ocupă foaierea și cele două crengi țâșnind din ferestre (inventiva scenografie este semnată de Dorothee

Curio, artistă din Berlin, creatoare și a mirobolantelor costume). Și surprizele de-abia încep. În căștile cu care ești dotat se aude vocea Robotului, anunțând o invazie a extraterestriilor. Care au venit pe Pământ ca să salveze ceea ce noi, actualii locuitori, nu am fost în stare: lucruri, ființe, specii, idei, principii etc. Dar mai întâi o ascultăm pe Nina Zarecinaia (interpretată în registru parodic de Lucreția Mandric), cu monologul ei din revoluționara piesă a nefericitului Treplev (din „Pescărușul”), cel care visa la forme noi de teatru. Fantasticele creaturi oglindiene sunt foarte

bine informate, cunoscând crizele cu care se confruntă lumea de azi, societatea modernă prost condusă de lideri slabi, din ce în ce mai irațională, cu valori în descompunere și asfixiată de gunoarie, la propriu. Au aflat și despre corupție, impostură și amestecul unor politicieni în treburile artistice, despre poluarea morală, în fine, au venit ca să salveze (dacă mai este posibil!) o lume în destrămare, din care nu mai recunoști nimic (e ultima replică a lui Firs, din „Livada de vișini”, reluată în scenariul care stă la baza spectacolului).

Va urma. Pe planeta Oglindă este al treilea volet dintr-un triptic spectacular (din care a făcut parte și „Viitorul din trecut”), pregătit la TT pentru reapropierea de spectatori și reintâlnirea cu aceștia după perioada de reclusiune impusă de pandemie. Care ne-a lăsat cu răni adânci pe toți, după cum spune autoarea spectacolului, Gianina Cărbunariu.

Spectacolul și-a atins pe deplin scopul, pentru că, în afara publicului din fața Teatrului, cel cu bilete (plasat într-un perimetru restrâns), sunt mulți trecători care se opresc uimiți, atrași de imaginile uriașe, de lumini și sunete, de straniile apariții de prin balcoane, de pe la ferestre, îndărățul cărora e mare agitație, se întâmplă lucruri, captivați de mișcare (coregrafia, excelentă, este semnată de Ferenc Sinkó), de ritmurile săltărețe de hip-hop, toți actorii (Emanuel Becheru, Nora Covali, Paul-Ovidiu Cosovanu, Cătălina Eșanu, Corina Grigoraș, Loredana Grigoriu, Gina Gulai, Ecaterina Hâtu, Maria Hibovski, Florin Hrițcu, Lucreția Mandric, Andrei Merchea-Zapotočki, Mircea Postelnicu și Anna Rivera, o fetiță de 10 ani, care este vocea Robotului), cât și admirabila echipă tehnică făcându-și impecabil treaba.

Notez că intergalacticii nu uită, în misiunea lor salvatoare, să preia „arhiva sentimentală” a Teatrului, scenariul Gianinei Cărbunariu, ca și întregul ei demers spectacular, nefiind altceva decât o reflecție despre rolul și rostul teatrului în societatea actuală, tot mai bolnavă, inconștientă și irresponsabilă, consumeristă, indiferentă la valorile tradiționale, umaniste, lipsită de idealuri. Apărate încă de cei care fac teatru și îl iubesc cu adevărat, cu pasiune, el fiind esențial pentru ei. Pentru că teatrul e oglinda vremurilor, e viață și speranță, este arta clipei care este atât de frumoasă, încât vrem s-o oprim din fuga ei.

Bine construit, cu fantezie dezlănțuită, complex, puternic, polemic, actual, epatant, spectacolul Gianinei Cărbunariu are și o doză apreciabilă de umor, una cuceritoare.

Pagină realizată de
Carmen MIHALACHE

Expoziție de fotografie Ovidiu Ungureanu

„I-auzi corbii!”

Muzeul de Artă din Bacău a găzduit această expoziție-omagiu dedicată lui Bacovia, vernisată în ziua de 17 septembrie a.c., cunoscutul artist vizual Ovidiu Ungureanu mărturisind că se gândește de multă vreme la ea. A pregătit-o temeinic și minuțios, cu atenție la fiecare detaliu, pentru că este un perfecționist. Mărturisește că a fost inspirat de poezia lui Bacovia și că a simțit nevoia să treacă la fapte, elaborând scenariul expoziției și făcând regia de fotografie.

Despre Ovidiu și frumoasa lui nouă ispravă a scris istoricul de artă Maria Pașc, din prezentarea căreia reproducem un fragment: „Artistul fotograf a fost navigator de profesie. Meserie riguroasă, potrivită unui om cu îndeletniciri practice. Domeniul cu totul străin de cel în care excelează în prezent. S-a mișcat între extremitățile acestui Pământ. Ani de-a lungul, s-a aflat departe de orice punct fix în spațiu. A început să-i fie drag să surprindă, în imagini, farmecul locurilor. Apoi, i s-a făcut dor de liman. La întoarcerea în țară, s-a hotărât să se dedice întru totul fotografiei – gând pe care îl nutrea încă din copilărie. A căutat să se perfecționeze în obiectul ado-

rației sale, a absolvit cursurile Universității Naționale de Arte *George Enescu* din Iași, specializarea Foto-video. Ovidiu Ungureanu, artistul, a pus marinăria la temelie artei sale.

Expoziția, dedicată lui George Bacovia, a fost privită ca o provocare. Artistul fotograf a intrat în temă cu uriaș avânt, a

tras cortinele grele, melancolice și a adus pe simeze cerurile bacoviene, vânzolite și plumburii. Un accent pregnant găsim în fotografia lui Ovidiu Ungureanu, o aspirație vie de a interpreta tema, răscolind înțelesul ei cel mai revelator.

Fotografia lui Ovidiu Ungureanu are forța persuasiunii, are elocvență, are putere magnetică. Sunt idei măcinate, sentimente care, împletite într-o compoziție, capătă un alt înțeles, un alt conținut. Protocolul stilistic este respectat. Pirueta fotografului este galantă, de un cinetism enorm”.

L-am descoperit pe Nichita Danilov prin anii '90 într-o antologie de poezie optzecistă (Mușina). Era în ea toată crema, de la Liviu Antonesei la Călin Vlasie, citeam „Budila expres”, pe Ion Mureșan și Cristian Popescu și pe toți ceilalți poeți importanți ai generației. Cel mai mult mi-a plăcut Nichita Danilov. El nu abdicase complet în fața poeziei cotidianului și avea profunzimi nebănuite. De aceea, cum mă chinuia pe vremea aceea talentul versificațiilor, i-am dedicat o poezie, una inspirată de... fratele Daniel, un personaj de-al său. Acum, adică în zilele noastre, Nichita spune că e mai bun prozator decât poet, fapt ce poate fi acceptat de cititor cu rezerva că niciodată nu există un mai bine al prozei în fața poeziei.

Care este marea problemă a prozatorului, problema lui fundamentală? Să nu fie plicticos. Și Nichita Danilov nu este deloc plicticos. Când am primit cartea lui, pusesem un film interesant pe pauză și chiteam că voi continua să-l văd, dar mai va. M-am apucat să citesc, ziceam eu, câteva rânduri, dar cartea m-a prins așa bine, că nu mi-a mai trebuit film. Am dibuit mai departe viața personajului său, incitantă de la bun început. Îmi păreau pagini oarecum urmuziene. Cum Urmuz e un mare prozator care descrie, în doar câteva pagini, cu o acuratețe uimitoare, lumea noastră, burghezia timpului său... omul ca un automat, am devenit foarte curios unde vrea să bată Danilov cu romanul său, începând, nici mai mult și nici mai puțin, decât cu un personaj ce-și poate deschide țeastă după voie, cu ajutorul, ca la Urmuz, al unui mecanism. Dar situația închipuită de Nichita Danilov este, ca și în

Dan PERȘA

Omul universal al timpului nostru

raportarea poeziei sale la poezia optzecistă, mai profundă. Eram așadar foarte curios care este Hinterlandul realului în romanul său, pentru a ști ce viziune s-a înfiripat în mintea sa și cum ne vede pe noi, oamenii, contemporanii săi. Și întrucât un poet, chiar și când devine prozator, are întotdeauna dreptate, am fost convins de la bun început că voi afla din roman adevărul despre noi, despre cum suntem ca oameni în epoca noastră, mai ales că de felul nostru ne păstrăm tainici și nu ne vedem niciodată cum suntem cu adevărat. Astfel, din romanul lui Danilov s-ar fi dezvăluit taina noastră. Erau așteptări foarte mari – nu-i așa? –, dar tocmai acesta trebuie să fie harul unui prozator: să-și facă cititorul să trepedeze în fața unor mistere sau măcar probleme, a căror dezlegare o dorește cu nesău. Atunci va citi mai departe și va da pagină după pagină până la sfârșit. Însă Danilov face mai mult decât atât: seduce prin scrisul său. Citești nu doar pentru că aștepti ceva, ci pentru delectarea imediată a lecturii. Desigur, nu excludeam posibilitatea ca Danilov să meargă pe un cu totul alt filon decât cel întrezărit de mine, dar contează asta?! Nu, deloc; contează că a reușit să mă capteze, să mă facă prizonierul cărții lui și, în caz că lucrurile nu

ar fi stat cum le-am anticipat, rămâneam cu imensul câștig de a fi fost inspirat. Nichita Danilov mă inspira și de astă dată, cum o făcuse și înainte, pe vremea când scria poezie. Și ce oare poate fi mai important în lumea scriitorilor decât acela ca scriitorul să inspire oamenii, între care se află și confracții săi?

Și nu am greșit deloc în așteptările mele: „Omul din eprubetă” este omul societății posttotalitare, românul zilelor noastre, iar în măsura în care noi suntem legați de întreg mapamondul, influențați, formatați, asimilați de cultura mondială, „omul din eprubetă” este omul universal al timpului nostru. Specificul cultural românesc este însă mereu

prezent și accentele critice la adresa contemporaneității, deși în alt registru decât cele caragiale, amintesc de Caragiale, dar în același timp te duc cu gândul la Flaubert. Gândirea stereotipă, credințele stereotipe – lumea românească este un amalgam de idei luate de-a gata și îmbrățișate ca valori culturale.

Pentru această viziune, Nichita Danilov pune la bătaie, cu o aparent simplitate dezarmantă, uriașul său talent poetic și prozastic. Avem o carte cu o proză curgătoare, încântătoare și înspăimântătoare în același timp. Încântătoare pentru că e o proză ce seduce prin frumusețea ei uneori stranie, însă vehiculează adevăruri care dau de gândit și alarmează.

Astfel Nichita Danilov câștigă pariul prozatorului de a privi și descrie lumea, însă nici pomeneală ca aceasta să fie ambiția lui ultimă. În spatele prozatorului stă, cu imensele-i forțe mitologice, poetul. Și ambiția poetului e alta: „a ne arăta o parte din adevărul existenței noastre și al ființei noastre interioare”. Astfel avem o pătrundere și în lumea lăuntru-lui omenească.

Deși Hinterlandul realului este cu totul altul la Nichita Danilov decât cel din „Orbitor”-ul cărțărăscian, iar introspecția nu mizează pe autoscopie, „Omul din eprubetă” și „Orbitor” sunt cărți similare tocmai prin faptul că aduc în paginile lor cele două lumi: realul (exteriorul) și intimul (lăuntricul). Apropiate sunt, în opinia mea formată la o primă lectură a „Omului din eprubetă”, și ca valoare literară.

Minunat descrie această carte Adrian Alui Gheorghe: „Dacă vă puteți imagina un Bulgakov trecut prin universul lui Swift, în timp ce ghizii sunt, pe rând sau concomitent, Urmuz sau Daniil Harms, ambii în mare vervă, dar și Sigmund Freud”... și mă opresc aici, deoarece textul se află pe coperta cărții, dar și pe internet.

Deoarece lucrăm în viteză pentru numărul omagial Bacovia și pentru prepararea Colocviilor și Premiilor „Ateneu”, n-am putut savura pe îndelete cartea, așa încât ea va rămâne pentru multă vreme pe noptiera mea (virtuală, desigur; nu posed un astfel de articol de mobilitate și nici nu citesc doar noaptea) și cred că s-a înțeles deja de ce: mă inspiră! Mă inspiră curgerea frazei, și lectura mă transportă într-o lume a adevărilor lumii omenești și a adevărilor poeziei.

Acum mai bine de un secol și jumătate, mintea vizionară a unui poet american construa din cuvinte o odaie într-o noapte înghețată de decembrie, luminată obscur de o lampă, în care un tânăr deprimat, aproape adormit, caută alinare citind în tomuri groase, pline de vechi eresuri. În jalea lui după frumoasa și moarta Lenore, ajunge să stea de vorbă cu un corb maiestuos care intră nepoftit pe fereastra deschisă la o bătaie neobișnuită în oblon și refuză să iasă. Corbul nu știe decât un singur cuvânt, dar acest cuvânt se potrivește de minune ca răspuns la toate întrebările disperate ale tânărului: «Spune-mi – săruta-voi oare în Edenul sfânt din zare/ Fataflacăra pe care îngerii-o numesc Lenore,/ Fata pură, ca o rază, care s-a numit Lenore?»/ Zise Corbul: «Nevermore!»¹ La finalul straniei conversații, nefericitul îndrăgostit simte că sufletul lui nu se va mai putea vreodată smulge și „sui în zbor” din umbra neagră aruncată de corbul demonic pe podeaua casei sale bătute de groază.

Mie mi se pare însă, tot la un miez de noapte, că personajul acesta copleșit de suferință nu moare acolo sub ochii de foc ai corbului: își ia cărțile și umbra chinuitoare cu el și pornește prin epoci... Se prea poate ca la un moment dat, în istorie, să se fi plimbat plin de angoasă și de ezitări pe străzile „pustii pe jumătate” ale Londrei, uitându-se la „fumul ridicându-se din pipele/ Bărbaților însingurați stând

lumi anglo-saxone

Elena CIOBANU

Un hoit, un corb, un câmp, și eu

peste geamuri aplecați, în mâneci” și neîndrăznind să pună o anume întrebare esențială, dorindu-și, de fapt, să fi fost „o pereche de clești scâlțiați/ Pe fundul mărilor tăcute mișunând”².

Mai târziu, îmi place să mi-l imaginez rătăcind prin mahalalele unui oraș neînsemnat de provincie dintr-o „țară tristă, plină de umor”, ascuns în mintea altui poet, vorbind o altă limbă, dar pătruns de aceeași ucigașă disperare. Poetul acesta subțiratic și trist nu-l disprețuiește: îi dă voie să-l posede cumva. Obsedat de amurguri violete, de ploii ancestrale, de omături însângerate, simte cu o acuitate înnebunitoare niște

corbi fatidici „văslind” în amurguri de iarnă, „tăind orizontul diametral”, căzând peste el precum gândurile negre, plimbându-se prin sânge, fugind apoi „în zări”. Gândindu-se „la toată jalea poezilor care-au fost”, poate să vorbească și el unui corb, pe un câmp, într-o iarnă când „ninssoarea-mprejur cu cerul se-atinge”: „Ce rost mai are-un suflet orb.../ Ce vine singur în pustiu –/ Când anii trec cum nu mai știu,/ O, corb!”

Odaia lui seamănă cu o alta, din alt veac: „cu brăie negre zugrăvită”, ea îl „însăimântă”, fiind „plină de mistere” și ascunzând în „pacea” ei nebunia. În timp ce prin unghere „dorm umbre negre”,

făclia ce arde pe masă „tremură-n oglindă”: „aici n-ar sta nicio iubită”, își spune îngândurat poetul. De altfel, iubita îi este mai mereu absentă sau moartă. Îi place să și-o imagineze îmbrăcată în negru, palidă, despletită, cântând la clavier „marșuri funebre”, gemând „greu ca în delir” și „căzând pe clape”. Năluca unei fete bolnave, muribunde nu dispare niciodată prea ușor. Ea „tușește” în „bolnavul amurg” sau „răcnește la ploaie răsând” ori plânge „prin gratii” uitându-se la poetul bolnav „ca luna prin ramuri”. Când „tușind”, ea moare, „un palid visător s-a împușcat”. Stând înmărmurit de durere lângă sicriul unde „doarme întors” „amorul /său/ de plumb”, el „începe” să o strige, deși singurătatea lui rămâne inconvertibilă: „Stam singur în cavou... și era vânt”; „De-acum pe cărți voi adormi uitat”. Nu încetează totuși să audă „gemând amorul lui defunct”, odată cu șoaptele „sinistre” ale vântului înnoptării.

Tot ce rămâne, într-un final, este un spațiu coșmaresc, unde nu există decât „un hoit, un corb, un câmp, și eu”. Poate că, așa cum notează pe undeva poetul deznădăjduit, a „greșit colosal că s-a născut în acest secol”. S-ar fi simțit oare mai acasă în odaia corbului lui Poe?

1. E. A. Poe, *Corbul*, traducere de Ștefan-Augustin Doinas.
2. T. S. Eliot, *Cântecul de dragoste al lui J. Alfred Prufrock* (1915), trad. mea.

Până la romantism, termenul „poezie” a fost utilizat într-o accepție mai largă, moștenită de la Aristotel, pentru care *arta poetică* acoperă, în egală măsură, epopeea, tragedia, comedia și arta diti-rambului. Ne amintim, în „L'Art poétique” (1674), Boileau vorbește, alături de mici forme poetice tradiționale (rondel, baladă, madrigal), despre satiră, poezie epică, poezie dramatică. Într-un înțeles destul de larg, *poezia* include prin urmare genuri narative ori dramatice cu caracter fictiv. Conceptul e oarecum apropiat de ceea ce înțelegem astăzi, în general, prin *literatură*, cu diferența că aceasta acoperă discursuri unite prin forma versificată.

Romantismul inventează triada liric-epic-dramatic. Hegel scrie: „Poezia lirică este în opoziție cu epicul. Ea are drept conținut subiectivul, lumea interioară, sufletul agitat de sentimente și care, în loc să acționeze, persistă în interioritatea sa și nu poate, în consecință, avea drept formă și scop decât manifestarea subiectului, expresia sa. Liricul, ce nu era decât un subgen minor al poeziei, se va identifica în întregime cu ea”.

Astăzi, o definiție strictă a poeziei, oricare, e cu totul insuficientă. Secolul trecut a văzut apărând opere poetice consacrate cu totul altor *obiecte*, nu neapărat vieții afective. Ne gândim, de exemplu, la „Parti pris des choses” (1942), volumul lui Francis Ponge, tradus și în românește, în 1974, de Irina Mavrodin („De partea lucrurilor”), care nu propune o enunțare la persoana I și se consacră obiectelor celor mai *prozaice*: „lădița cu fructe”, „țigara”, „stridia”, „pâinea”, „molusca”, „mușchiul”, „bucata de carne” etc.

Revenind la concepția romantică despre poezie, credem că o putem înțelege ca pe un gen în acest sens, că răspunde mai multor tipuri de convenții discursive.

De cele mai multe ori, poezia lirică modernă asociază unei forme a semnificativului (versul regulat sau liber) o formă enunțativă (la persoana I), mai puțin un conținut specific, cât o formă a conținutului (poemul se structurează ca o suită de analogii).

În aceste forme diferite recunoaștem diversele tipuri de convenții discursive. Forma versificată apare ca o convenție *regulatoare*, în sensul că ea constituie o regulă ce se adaugă discursului. Forma enunțării se manifestă ca o convenție *constitutivă*, definind un act de comunicare între poet și cititorul lui. În sfârșit, forma conținutului, fără să fie absolut obligatorie, relevă, mai degrabă, tradiția literară ce vrea ca toate poemele să ia forma unei suite de comparații ori de metafore, cum vom vedea mai jos.

Gheorghe IORGA

Poezia, dincoace sau/și dincolo de convențiile discursive. O introducere (1)

Poezia modernă nu reușește întotdeauna toate acest criterii simultan. În „Spleen de Paris” (1869), cu subtitlul „Petits poemes en prose”, Baudelaire arată clar că forma versului nu e indispensabilă poeziei – ori că i s-ar putea găsi echivalente prozaice. Istoria liricii universale a dovedit că poezia supraviețuiește și atunci când forma versului e abandonată aproape în întregime sau e redusă la un fel de vers liber minimal. Mai mult, există numeroase exemple de texte în proză recunoscute ca *poezie*, de la poezia suprarealistă până la „Pierres” (Roger Caillois). Tot așa, criteriul enunțării subiective nu e absolut. Francis Ponge, evocat mai sus, s-a străduit să ajungă la o enunțare integral *obiectivă și impersonală*. Voia ca formulările să semene cu proverbele, să atingă forța și evidența acestora.

În sfârșit, forma analogică a fost pusă și ea în discuție de către poeții contemporani. Astfel, Philippe Jaccottet și-a exprimat neîncrederea în facilitățile analogiei, într-un volum ca „Paysages avec figures absentes” (1976), reproșându-le poeților îndepărtarea de percepția precisă a lumii sensibile. Alți poeți, ca Jean-Marie Gleize, pledează pentru afir-

marea poeziei ca literalitate, ca... realism integral (în „A noir”, eseu subintitulat „Poésie et littéralité”). În chestiunea versului ca formă a semnificativului poetic, e necesar să subliniem afinitățile de structură ce există între forma semnificativului și forma conținutului propriu. În cunoscutul articol „Linguistique et poétique” (1960), Roman Jakobson identifică structura poeziei cu *paralelismul*. Funcția poetică se caracterizează prin repetarea similarului în discurs fie în ordinea formei, fie în ordinea conținutului. Din acest punct de vedere, compararea și reiterarea unei forme de vers pot fi subordonate aceleiași categorii a *paralelismului*. Jakobson merge și mai departe scriind că versul implică întotdeauna funcția poetică, ceea ce înseamnă că versul, câtă vreme implică întoarcerea unei aceleiași forme (a unui aceluiași număr de silabe), e predispus la analogie, la întoarcerea conținuturilor semantice similare. În privința asta, versul nu trebuie să fie considerat drept o constrângere formală *gratuită* și în afara relației cu sensul poemului. Contribuie chiar la construirea sensului.

Una dintre problemele cele mai delicate vizând poezia *lirică* e aceea a statutului exact al *subiectului liric*. Ce valoare precisă i se poate acorda *eului* ce se exprimă în poeme? Îl putem identifica perfect cu poetul ori trata ca pe un subiect autobiografic? La asta, cel puțin, pare a ne invita, credem că pentru prima oară, volumul „Les Contemplations” (1856) al lui Victor Hugo – prezentat în prefață ca memoriile unui suflet. Trebuie, dimpotrivă, să tratăm *eul liric* ca pe o ficțiune, cum ne fac să credem poeme ca „Tânăra Parcă” (1917) al lui Paul Valéry, unde *eul* care vorbește este indubitabil un *personaj* fictiv? Sau trebuie să căutăm un statut intermediar al *eului*, undeva între subiectul real și subiectul fictiv? Dezbaterea în privința răspunsurilor sunt nesfârșite astăzi...

Un caz aparte, pe care doar îl semnalăm în aceste reflecții, îl constituie categoria particulară a poemelor lirice, care sunt de-a dreptul ficționale. Poate fi vorba despre poeme ce au în prim-plan un *personaj* de ficțiune clar identificabil (de exemplu, un *personaj* mitologic definit ca Narcisse în „Fragments du Narcisse”, de Paul Valéry) sau despre culegeri ce se prezintă ca opera unui poet fictiv, ca „Vie, pensées et poésies de Joseph Delorme” (1829), scrisă de Sainte-Beuve, ori ca „Poésies d'A O Barnabooth” (1913), scrisă de Valéry Larbaud. Avem de a face, aici, cu un subgen fictiv al poeziei lirice. Dar astfel de cazuri particulare nu reglează problema statutului subiectului liric în general, așa cum se exprimă el în, să zicem, „Florile răului”.

Sunt destul de rari teoreticienii care au interpretat *eul* liric ca pe o ființă totalmente fictivă. În secolul al XVIII-lea (!), există totuși o tentativă în acest sens, aceea a lui Charles Batteux în mai puțin cunoscutul lui eseu „Les Beaux-Arts réduits a un meme principe” (1746). Scopul lui Batteux este de a face o teorie generală a artelor întemeiată pe principiul imitării. Principiul imitării nu a creat probleme în ceea ce privește teatrul sau romanul; de la Aristotel încoace, ele își fundamentează estetica și reputația pe această idee:

imitarea acțiunilor. Pe de altă parte, în tradiția antică, nu se vorbește deloc despre poezia lirică, iar când este evocată, e plasată în categoria imitației. Batteux are meritul că reintegrează poezia lirică în genurile imitative dându-i ca obiecte de imitare sentimentele: materia poeziei lirice, ca să existe în sentimente, nu trebuie, în virtutea acestei opțiuni, să nu se supună legilor imitației. Teza lui Batteux se fundamentează pe ideea că poetul liric, chiar când vorbește în numele său, seamănă cu actorul care joacă pe scenă sentimentele *personajului* pe care îl incarnează. Mai mult, poetul e ca un dramaturg care, precum Corneille, îi face pe Polyeucte sau pe Cid să se exprime: „Dacă sentimentele nu sunt adevărate și reale, adică dacă poetul nu e într-adevăr în situația ce produce sentimentele de care are nevoie, el trebuie să le suscite în el, fie că sunt asemănătoare, fie că sunt adevărate, să le imagineze pe cele ce răspund calității obiectului. Și când va fi ajuns la gradul potrivit de căldură care îi convine, atunci poate cânta: e inspirat”. Pentru Charles Batteux, așadar, *eul liric* imită o ființă care ar proba niște sentimente pe care în realitate nu le are deloc sau, în tot cazul, pe care nu le are în situația când scrie. Batteux nu exclude ideea că poetul și-ar putea încerca realmente sentimentele exprimate, dar, și în această postură, estetica poetică implică, după el, o parte de ficțiune: „Dacă există real, acesta se combină cu ceea ce este simulat pentru a face un întreg de aceeași natură: ficțiunea înfrumusețează adevărul, iar adevărul dă credit ficțiunii”.

Teoria lui Batteux are, cum ne-am așteptat, limite, care sunt și ale epocii literare în care a scris. Teoria sa pune problema alunecării între două niveluri de ficțiune (ca formă a simulării): unul al sentimentelor exprimate (obiectul enunțării), unul al subiectului ce le exprimă. Or unul dintre aceste niveluri nu-l antrenează cu necesitate pe celălalt.

Ar mai fi de spus, și de criticat, că *eul liric* simulează sentimentele pe care autorul nu le are deloc. Iar această simulare îl transformă în *personaj* de ficțiune. În același mod, *minciunosul* nu este, prin *minciuna* sa, metamorfozat într-un fals *eu* (dimpotrivă, e un *eu* adevărat – care enunță contraadevăvuri). S-ar putea pleda că *eul liric* care spune „Am amintiri de parcă milenii-aș fi trăit” imită – ori, mai degrabă, simulează – un sentiment de memorie infinită. Dar asta nu presupune că *eul* care vorbește este el însuși o ființă fictivă – și nu Baudelaire...

• Grigore Haidău

Cele 183 de cronici adunate în volum de Victoria Milescu* au apărut în revista „Sud” vreme de două decenii, între 1999 și 2019. Adeptă a principiului *non multa, sed multum*, poeta, aici în ipostaza de comentatoare a fenomenului literar, Victoria Milescu scrie texte de mai mici dimensiuni având ca obiect cărți de poezie (câci trăim „un timp bogat în provocări, deci prielnic poeziei”), romane, proză scurtă, eseuri, publicistică, parodii, monografii, biografii, interviuri, traduceri, din solidaritate cu „autorii având mai puțină vizibilitate în spațiul public, slab mediatizați ori pur și simplu nedotați să zguduie porțile gloriei, dar care aveau un indicibil fior pur și discret al talentului incontestabil, în unele cazuri neconștientizat din varii motive ori necultivat suficient”, după cum ține să precizeze în *Arguminte* intitulat *O carte despre cărți*. Câțiva autori beneficiază de câte două cronici, nici unul de trei. Geografic vorbind, toată harta României este acoperită, scriitorii comențați vin din toate diagonalele patriei (din Sudul *sudist*, dar nesegregaționist, până în Nordul magic, din Moldova marelui Ștefan până la țărmul Pontului Euxin), dar și de dincolo de fruntariile țării. De fapt, intenția declarată a fost aceea de a realiza „niște bănci de date, stocând autori și titluri”, conștientă că nu mulți dintre cei despre care scrie își vor găsi un loc(șor) în istoriile literare ori în dicționare, întreprindere pornită din ideea că „o bibliotecă adevărată are mai multe rafturi și nu știm care dintre ele sunt cele mai accesate”.

De aici, dimensiunea redusă a cronicilor, dar, mai ales, structura aproape invariabilă a acestora: primele rânduri sunt dedicate unor informații biobibliografice, de dicționar (data nașterii, volume publicate, în mai multe rânduri chiar o genealogie literară), cu insistență asupra autorilor români din diaspora, a celor străini și, acolo unde e cazul, asupra traducătorilor. Notațiile privind ilustratorii, editorii, pre- și postfațătorii se încadrează în aceeași intenție de a oferi informațiile necesare într-o bancă de date a aparițiilor editoriale.

Rodica LĂZĂRESCU

Numai poetul...

Tot din nevoia de concentrare a textului sau oricum contribuind la aceasta, autoarea folosește enumerările, de cele mai multe ori în triade, fie la nivelul propoziției (Alexandru Cazacu este un „poet *experimentat, cult, eminent*”, deosebit de inteligent specificitatea unui areal numit când *oraș, metropolă, urbe*, când provincie...”). Poezia lui Ioan Mazilu-Crângașu impresionează „prin *eufonie, reflexivitate, jubilație semantică*”, neologismele aduc „un aer *proaspăt, tare și uneori exotic*”, iar poetul e „creator de *lumi, sisteme și legi*”, practicând sonetul „cu virtuozitate, *respectându-i, îmbogățindu-i, înobilându-i* canonul”. Valeria Deleanu păstrează „același stil recognoscibil prin *simplitate, claritate, cantabilitate*”, în interviurile lui Alexandru Deșliu „discuțiile sunt *elegante, elevate, academice*”, în proza lui Gheorghe Stroe apare „un element perturbator ce aruncă normalitatea convențională *în absurd, în fantastic, în paradox*”, Zaira Samharadze îngrijește „cu devoțiune florile *prieteniei, iubirii, generozității*”, fie la cel al frazei (volumul lui Adrian Frățilă conține „etape secvențiale ce *se intersectează, se susțin și se subminează* în același timp”).

De multe ori, enumerările se succed în adevărate cascade, precum în acest pasaj: discursul liric al Elenei Armenescu „adună *gânduri, stări, sentimente*, transcrise «la cald» și chiar datate pentru autenticitate, ivite în timpul unor *călătorii, excursii, pelerinaje*, în fapt experiențe solicitând receptivitate, dar și spirit de *analiză, sinteză și reflecție*. Parcursul oferă hrană pentru *ochi, minte și spirit*”.

Acumulările de acest tip (de cele mai multe ori juxtapuse) conferă textului nu numai concentrare, dar îi imprimă și o anume cadentă, un ritm alert, ascendent („*amănuntele, pi-*

canteriile, replicile memorabile” comentate de Marin Codreanu; personajelor lui Florin Colonaș nu le-a lipsit entuziasmul „care dizolvă granițele *comodității, ignoranței, intoleranței*”; la Rodian Drăgoi „emoția e captată în forme *esențializate, riguroase și economicoase*”; poemele Victoriei Duțu iradiază „*lumină, candoare, speranță*”; Nicolae Rotaru realizează „combinații *îndrăznețe, inedite, cuceritoare*, produse ale unui spirit *viu, ager, înclinat* spre latura ludic-umoristică...”), chiar muzicalitate (Virgil Panait „*exersează, exagerează, experimentează*”). Într-un singur caz, enumerarea se stinge, coboară parcă înspre pământul căruia i-a fost redat, spre odihnă veșnică, trupul unui cărturar – Artur Silvestri: „Moartea i-a învins trupul, dar nu și *lucrarea, amintirea, sufletul*”.

Partea poetică a Victoriei Milescu nu se dezmente nici când mănuieste bisturiul criticii. Fie că o simțim cum „bate ritmul” frazând, fie că textul este înviorat de metafore sugestive ori de buchete de imagini vizuale, auditive, olfactive, gustative, tactile, cititorului sugerându-i-se să recepteze textul literar supus comentariului cu toate simțurile. Astfel, versurile lui Aurel M. Buricea „au patina soarelui și caratele pământului dogorind”, „captează mirajul naturii, cu zumzetul ei fin, de stup al vieții, unde se încheagă sacral plasma dulce-amară a poeziei”; în romanul lui Adrian-Dinu Rachieru „textul are o interesantă arborescență”; printre rândurile unui volum de poezii de Florentin Popescu „circulă precum vântul printre spicele de grâu fiorul unei vieți trăite odată cu bucurie *en plein air*”, în vreme ce volumul de 28 de poezii al Mariei Calciu este „poem filmic, dar și unul simfonic”.

Nu lipsesc portretele extrem de sintetice (Vasile Căpățână face parte „din categoria acelor oameni pe care dacă moda timpului nu-i poate schimba, ei sunt cei care schimbă ceva în moda timpului”, Florica Gh. Ceapoiu este „o visătoare cu ochii larg deschiși încercând să înțeleagă lumea din dorința de a o iubi”, Valeriu Cercel este „un autor nepretențios, fără complexe, tonic”) sau devoalând o relație aparte, de suflet, cu scriitorul comentat (Passionaria Stoicescu e „o femeie pe cât de puternică pe atât de vulnerabilă, o femeie veselă, dar care plânge acasă, în singurătate. Detestă singurătatea, dar numai sub protecția ei poate scrie. Scrisul este pentru Passionaria terapie și rost, este salvarea din anonim și deriziune. [...] Poeta e confesivă și vindicativă. Se răzvrătește împotriva propriei unicități frustrante, datorată harului său divin, e păgână și eretică...”).

Nu lipsesc nici exprimările aforistice, apoftegmatice („nu vom înțelege niciodată de ce, uneori, o carte ne cere, pentru existența ei, o jertfă”; „Dacă viața bate filmul, poezia bate viața prin puterea ei de transfigurare, de vis și speranță, dincolo de aspectele existenței noastre concrete, mai mult sau mai puțin eroice”).

Sensibila, generoasa poetă care îmbracă adesea haina (de o aleasă și inspirată croială) de critic literar, deține arta (rară în cazul criticilor de profesie), știința și răbdarea de a scormoni în străfundul textului în căutarea grăunțului, oricât de firav, ce poate germina într-un viitor mai mult sau mai puțin îndepărtat („Poate că poemele într-un vers [ale lui Dan Florică] din această carte sunt «mottouri» ale unor viitoare poeme, așteptându-și cu răbdare autorul și cititorul”), de a-i găsi *rostul* (un volum de versuri al lui Iulian Bitoleanu „are acel

farmec discret al lucrurilor modeste, dar nu fără rost, altfel nu i s-ar fi dat puterea să se ivească”).

Mai deține *talantul* de a nu reteza aripi („Victoria Duțu își cultivă talentul într-o manieră simplă, logică, aerată poate până când va veni acel șuvoi prins în schema unei poezii cu început și sfârșit de maxim frison”) și, mai ales, are știința de a semnala minusurile cu delicatețe, fără să rănească, dar nici să nu „închidă ochii”. Astfel, poeziile de dragoste ale lui Stere Bucovală „sunt firave, sub obrocul unei pudibonderii nejustificate”, Ana Duda a absorbit, prin lecturi, „influențe de care nu se poate debarasa”, „cum nu-și poate reprima nici finalurile în interogații și exclamații retorice care aruncă, de cele mai multe ori, poemul în neant”.

Uneori, Victoria Milescu nu-și uită formația didactică și ține câte un curs de poezie în miniatură, ca în cazul lui Gheorghe-Puiu Răducan, „autor inimos și talentat, dar parcă prea grăbit să ofere tiparului ceea ce-i străbate la un moment dat inima și mintea”, așa că ar trebui „să aibă mai multă răbdare în cristalizarea materiei poetice și în șlefuirea ei până la esență, pentru a nu se înscrie și el în categoria celor care scriu mai mult decât citească”, „la fel, dacă ar avea puterea de a arunca peste bord ceea ce este redundant, strident, neclar spre a nu obține un efect contrar intențiilor sale...”

De fapt – și aici citez propriile-i cuvinte – „cine să-i simtă și să-i înțeleagă cel mai bine pe poeți decât poetii. Întâlnirea dintre ei, indiferent pe ce meridiane, constituie o șansă, o bucurie”. Dincolo de indiscutabila valoare documentară a întreprinderii asumate de Victoria Milescu, rămâne această „întâlnire” dintre scriitori, în ciuda diferențelor de calibr, spre șansa lor și bucuria cititorilor.

* Victoria Milescu, *Croniclele Sudului*, Bolintin-Vale, Editura „Sud”, 2019

• Alexandru Placinta

Întâlnirile de la Văratec, la ediția a III-a

A fost, după părerea noastră, una reușită. Organizatorii (Asociația Culturală „Renașterea” din Buhuși, Revista *13 Plus*, Biblioteca Orășenească „George Bacovia” Buhuși) au avut de toate: o vizită la eminescologul Ștefan Munteanu; lansarea festivă a numărului 200 al Revistei *13 Plus*; aniversarea a 140 de ani de la

nașterea lui George Bacovia; lansări de carte (Mihai Botez, *Carte diem și Clinamen hermeneutic*, Bacău, „Egal”, 2020 și 2021); prezentarea romanului lui Viorel Savin „*Gresia albastră*”, ediție definitivă; dezbateri pe tema *Galaxia Gutenberg și deplasarea spre roșu*; dezvelirea unei plăci comemorative la casa în care s-a

născut sociologul și profesorul universitar Ion Mihăilescu, rector al Universității din București; discuții despre cărțile lui Ion Fercu, Ion Dinval și a. Au participat: Ștefan Munteanu, Ion Fercu, Ion Dinval, Cristina Ștefan, Simion Ștefan (fotografal grupului), Dumitru Brăneanu, Alexandru Dumitru, Mihai Botez, Telu Leonte, Petru Nica, Petru Botezatu, Adrian Lungu, Theodor-George Calcan, Viorel Savin. Au absentat motivat Ioan Neacșu și Ozana Kalmuski-Zarea.

Theodor-George CALCAN

În pragul prăbușirii regimului ceaușist, s-au tipărit fără datare, prin nețărâmură grijă a Institutului de Studii Istorice și Social-Politice de pe lângă C.C. al P.C.R., șapte broșuri corespunzând tot atâtor capitole sau fascicule dintr-o imaginată și dorită sinteză (proiect) de istorie a P.C.R. Bănuiesc faptul că *Istoria Partidului Comunist Român – sinteză (proiect)* a apărut în tiraj redus și pentru uz intern, dar – cine știe? –, totul aflându-se în stadiul de proiect, poate că, în virtutea centralismului democratic, cele șapte capitole ar fi fost supuse dezbaterei colectivelor de oameni ai muncii de la orașe și sate. Dacă da, altfel ar fi arătat forma finală a istoriei P.C.R. și îmi bazez presupunerea pe cele exprimate chiar în finalul proiectului, pe antepenultima pagină: „A devenit o practică curentă a partidului nostru de a pune în dezbaterea maselor măsurile și hotărârile ce privesc construcția socialistă, pentru ca ele să exprime voința și înțelepciunea colectivă a poporului, interesele lui fundamentale” (VII, p. 118).

Cred că ar fi fost preferabil ca, fiind oprită la anul crucial 1965, al venirii la Putere a lui N. Ceaușescu, istoria respectivă să fi fost scrisă nu de specialiști, care au văzut-o sintetic și partinic, de la înalt nivel instituționalizat, ci de cetățenii care au trăit-o la firul ierbii, din cauza lipsei produselor din carne. Doar prin astfel de forme de antrenare a opiniei publice la scrierea istoriei s-ar fi putut ilustra – după cum se lauda propaganda – profundul democratism din concepția partidului, caracterul colectiv al deciziilor, grija pentru aplicarea consecventă a principiului centralismului democratic.

Mi se pare surprinzător faptul că, nici la asfințitul comunismului, autorii din colectivul angajat într-un asemenea proiect de istorie a unui partid ateu nu cunoșteau sensul prim, religios al verbului „a consfinți”. Ei au scris că, la 8 mai 1921, Congresul partidului socialist „avea să consfințească transformarea partidului socialist în Partidul Comunist Român” (II, p. 58). Dar, cu sau fără niciun Dumnezeu, mișcarea și gândirea socialistă și-au croit drum în luptă susținută cu reprezentanții ideologici ai claselor dominante, care căutau să nege însăși legitimitatea socialismului în România. Este adevărat că, în împrejurările dificile în care a activat partidul, scos în afara legii în primii ani de la crearea sa, represiunile polițienești au îngreunat dezbaterea largă și principială a celor mai importante probleme ale evoluției societății românești. Dar stau să mă întreb ce s-ar fi făcut după aceea ilegalității fără un astfel de capital de încredere acumulat în vederea ocupării viitoarelor poziții în aparatul de conducere al partidului și al statului.

Încă din deceniul al treilea din secolul trecut, se puneau la cale „moțiuni prin care s-au

perna cu ace

Vasile SPIRIDON

Un măreț aport

cerut respectarea libertăților democratice, ridicarea stării de asediu și a cenzurii” (II, p. 62). Sunt semne prevestitoare a ceea ce va nedumeri pe siliștenii adunați duminical în jurul lui Ilie Moromete, în poiana fierăriei lui locan, care nu vedeau nicăieri o asemenea stare, deși în ziare se scria mereu despre ea. În 1924, ziarul „Vocea Galațiului”, ridicându-se împotriva instituirii neliniștitoare stări de asediu, scria niște fraze demne de articolele de „înfierare” și menite, parcă, să fie interpretate de Moromete, cu insinuarea că ar fi fost adresate lui locan: „[...] nu avem cuvinte pentru a înfiera noua stare de lucruri creată în țara noastră” (III, p. 32). În același spirit, pe când se părea că timpul mai avea răbdare cu oamenii, în 1936, a fost elaborată o platformă comună de luptă patriotică, antifascistă, menită să coalizeze largi forțe social-politice, continuându-se vechea luptă împotriva stării de asediu și a cenzurii.

Neîncetata grijă față de om a partidului s-a manifestat necenzurat, prin legea electorală din 1946, care acorda, pentru prima dată în istoria României, votul universal, egal, direct și secret pentru toți cetățenii țării, începând de la vârsta de 21 de ani, fără deosebire de sex, naționalitate, avere, credință religioasă sau grad de cultură. Numai că, în virtutea democrației populare recent instaurate, era făcută o specificare foarte importantă: „Au fost declarați nedemni de a face propagandă electorală, de a alege și de a fi aleși criminalii de război, vinovații de dezastrul țării, vârfurile fostului aparat de stat fascist și alte elemente care au servit direct dictatura antonesciană și pe hitleriști” (VI, p. 89). Toți acești cetățeni nedemni de exercitarea unui asemenea drept fundamental au sfârșit în condiții grele. Fie prin vot sau nu, astfel de hotărâri și întâmplări dramatice ar fi fost întâmpinate cu o mare explozie de entuziasm în întreaga țară, omițându-se faptul că mulți dintre concetățenii fuseseră închiși, iar alții rămăseseră fără case. Dacă în timpul războiului „lupta de partizani în țara noastră nu a căpătat însă amploarea cunoscută în alte țări europene” (V, p. 77), este de adăugat că ea va avea amploarea convenită după configurație prin retragerea în munți a opozanților regimului comunist.

Aflăm din paginile proiectului de sinteză că, în timpul războiului, „în organizarea și desfășurarea mișcării de rezistență, organizațiile de masă ilegale ale partidului comunist – Uniunea Tineretului Comunist și Apărarea Patriotică – au adus un mare aport” (V, p. 42). Nu se precizează cui a fost adus aportul ilegal din partea acestor specii canine, dar bănuiesc faptul că a fost adus, pleonastic, lor înșiși și, în viitorul apropiat, patriei: „În anii tumultuoși ai construcției socialismului, Uniunea Tineretului Comunist a adus aport măreț la progresul și înflorirea patriei” (VII, p. 82). Aceste acțiuni de dresaj pentru aducerea aportului, desfășurate în cadrul organizațiilor revoluționare ale tineretului, erau îndrumate de partid sub lozincă: „Nimic nu ne desparte, totul ne unește” (VI, p. 117). Se trecea sub tăcere o lozincă nescrisă care îmi vine în minte acum: „Nimic nu ne unește, totul ne desparte”, prin care se considerau a fi împotriva lor toți aceia care nu erau cu ei.

Pentru tineretul studios, s-au creat toate condițiile de educare în spirit comunist: „Ca urmare a măsurilor adoptate, întregul învățământ a devenit de stat, cu structură unitară și caracter laic, accesibil tuturor copiilor și tinerilor de la orașe și sate, fără deosebire de naționalitate, sex sau religie și fără vreo altă îngrădire care ar fi putut constitui o discriminare” (VII, p. 71). Însă, ca și în cazul votului, exista o îngrădire nespecificată care s-a constituit într-o gravă discriminare: interzicerea de a continua studiile acelor copii și tineri cu dosarul familial pătat. Pentru acei tineri cu origini sociale sănătoase, partidul a organizat numeroase cursuri cu specific propagandistic și agitatoric, fără scoaterea de la locul de muncă. Astfel, cei mai destoinici dintre fiii devotați ai clasei muncitoare, terminând studiile universitare, urmau să le desăvârșească și pe acelea liceale, când vor fi avut timp sau disponibilitate necesară.

Îmi închipui că, în pofida arboratei politici de independență față de Moscova după ce a venit la Putere, tânărul utemist fără studii Ceaușescu Nicolae s-a aflat mereu în situația personajului Bilă, din volumul al doilea al romanului *Moromeții*, care ținea legătura cu Uniunea Sovietică și nu știa ce s-ar fi făcut el dacă o pierdea. Personajul Bilă, care era responsabilul local ARLUS,

dădea concetățenilor avertismente unduioase însoțite de tical verbal „ți-o spun cu lacrimi în ochi”, deși toată lumea era deja convinsă că Moscova nu crede în lacrimi. Nici nu vreau să mă gândesc la ceea ce i s-ar fi putut întâmpla responsabilului (c)local Bilă dacă se auzea la Kremlin ceea ce a urlat el odată: „Domnilor, astăzi nu trebuie să fii comunist; trebuie să fii anticomunist!” Într-o altercație legată de cotele ce trebuiau date la stat, Bilă îl lovește pe Nae Marinescu (catalogat a fi „spion anticomunist luând în derădere lagărul”) pentru că i-a spus: „– Du-te, mă Bilă, cu arlusul tău și lasă-ne pe noi în pace, ce cauți tu aici, tu ții legătura cu Uniunea Sovietică, du-te acolo și nu mai face umbră p-acilea”. Se pare însă că, din fericire, o hotărâre plenară a readus liniștea în sufletele umbrite ale acelora aflați în situația lui Bilă: „Desființarea cotelor obligatorii decisă de plenara C.C. al P.C.R. din decembrie 1956, [sic!] a fost o măsură necesară, deoarece sistemul cotelor devenise o frână în aplicarea principiului cointeresării materiale [...]” (VII, p. 38).

Transformarea revoluționară a agriculturii a culminat, în primăvara anului 1962, cu încheierea încununată cu succes a procesului de cooperativizare, într-o atmosferă de „avânt și însuflețire” a tuturor oamenilor muncii. Chiar dacă nu se dau cifre exacte, existența arbitrarului și a abuzurilor nu poate fi ocolită în glorioasele file de istorie a partidului: „Au fost exercitate presiuni asupra unui mare număr de țărani pentru a-i determina să intre în cooperative. Peste 80000 de țărani, marea majoritate țărani muncitori, au fost arestați, în întreaga țară, încălcându-se legalitatea, dintre aceștia peste 30000 au fost judecați în procese publice, ceea ce a provocat o mare frământare în masa țărănilor aduși să asiste la aceste înscenări” (VII, p. 43). Oare aceste înscenări ale proceselor au fost făcute într-o singură zi, pentru ca nimeni din conducerea superioară să nu-și fi dat seama imediat și să ia măsuri?

Sigur că se știa, dar toate acestea s-au întâmplat sub conducerea lui Gh. Gheorghiu-Dej, iar N. Ceaușescu avea toate motivele să demonstreze supușilor săi, prin paginile proiectului de sinteză, că este mult mai bine de trăit sub dictatura sa (ceea ce, în fond, era

adevărat). Iată cum este portretizat antecesorul la moartea sa: „Gheorghiu-Dej, în pofida greșelilor săvârșite, a lipsurilor și neajunsurilor din viața de partid și de stat care în mare parte i se datorează lui, rămâne – ca militant de frunte și mare patriot – o personalitate remarcabilă a mișcării muncitorești din țara noastră și internațională” (VII, pp. 101-102). Dintre greșelile săvârșite de Gheorghiu-Dej, expuse în proiectul de sinteză (precum violarea gravă a principiilor democratice din partea „organelor represive” – numite ca atare! –, în special a celor de Securitate), aș aminti-o pe aceea legată de organizarea primului plan cincinal, desfășurat între 1951 și 1955: „Caracterul «încordat» al planului s-a datorat nu atât ponderii investițiilor în industria grea, ci unor grave greșeli care au fost trecute pe plan secundar, în analiza din 1953. Este vorba de tendințele nerealiste de a se efectua lucrări de amploare, care nu izvorau din necesitățile construcției socialismului în România. O asemenea lucrare de proporții grandioase, amintită la plenara din 1953, care a afectat din greu bugetul țării[,] a fost Canalul Dunărea – Marea Neagră” (VII, p. 17). Oare s-au întrebat istoricii de pe lângă C.C. al P.C.R. și din interiorul lui ce s-ar fi întâmplat cu bugetul țării dacă nu s-ar fi dispus și de munca gratuită a deținuților politici?

Chiar dacă nu întotdeauna a înțeles în toată profunzimea și semnificația ei teza leninistă cu privire la multitudinea formelor politice ale dictaturii proletarietului, Partidul tot a instaurat dictatura. Nu știu de ce ne mai mirăm, la o sută de ani de la înființarea P.C.R., de faptul că am trăit sub dictatură, dacă despre ea a vorbit cu claritate încă de la început Vladimir Ilici Lenin. Este clar și ce s-a petrecut atât după Marea Revoluție Socialistă, cât și după crearea primului stat socialist din lume, care „au deschis în istoria omenirii epoca trecerii de la capitalism la socialism, a triumfului marxismului pe scară mondială” (I, pp. 88-89). În fond, în Rusia țaristă s-a făcut atunci trecerea ilicită de la feudalism la socialism și, cum în istoria omenirii după orânduirea feudală urmează orânduirea capitalistă, în momentul prăbușirii socialismului s-a trecut la orânduirea capitalistă. Se arse o etapă de pe urma căreia multă lume s-a fript. Filele din *Istoria Partidului Comunist Român – sinteză (proiect)*, scrise în limba de lemn, sub semnul falsului și al omisiunii, la Institutul de Studii Istorice și Social-Politice de pe lângă C.C. al P.C.R., constituie o dovadă istorică licită a faptului că, după orânduirea socialistă, nu se întrevide deocamdată nimic, în afară de „visul de aur al omenirii”: comunismul. Restul e coșmar.

„Suntem valuri”, scrie pe un afiș superb, viu colorat. Dacă te uiți atent poți observa că sunt îmbinate armonios două concepte plastice diferite. Căutând informații suplimentare, vei descoperi numele a două artiste: Mari Bucur și Silvia Tipericiuc. Expoziția a fost deschisă între 6 și 31 august 2021, la Galeriile „Frunzetti” din Bacău, iar titlul este începutul unei fraze care a circulat des pe internet anul trecut, în perioada de carantină, și care aparține filozofului Seneca: „Suntem valuri ale aceleiași mări, frunze ale aceleiași copac, flori din aceeași grădină”. Suntem toți plămădiți din aceeași materie, consideră filozoful stoic. Tot el spune, într-una dintre scrisorile sale către Luciliu: „Nu trăiește decât cel care e de folos altora; nu trăiește decât cel ce dă un rost vieții”. Seneca era un admirator al artei, de aceea credem că le-ar fi stimat în mod deosebit pe cele două artiste (care l-au citat în și prin expoziția lor) atât pentru mesajul lor, cât și pentru spectacolul de lumină, vibrație și culoare pe care l-au oferit cu generozitate iubitorilor de frumos. Artiștele nu au dorit să facă vernisaj, dar au lăsat, într-un loc discret pe care e posibil să-l descoperi doar dacă parcurgi toate ungherele expoziției, un caiet în care vizitatorii puteau scrie câteva idei personale. Recunosc că nu m-am putut abține și l-am răsfoit un pic. Deși am vizitat expoziția la doar o săptămână după deschidere, destule pagini erau completate. Cineva care a semnat cu inițialele I. B. a notat: „Silvia Tipericiuc ne încântă cu pastelul, transpus într-o matematică și o geometrie pe care cu emoție îl

Violeta SAVU

Caietul expoziției „Suntem valuri”

urmărești; iar Mari Bucur cu pictura-i bogată, de o dureroasă frumusețe, ne arată calea altruismului, invitându-ne să avem grijă de oamenii trăitori cu sufletul”. Un alt vizitator a cărui semnătură este indecifrabilă întocmește, la rândul-i, o micro-cronică plastică: „Dragă Mari, lumea ta e fabuloasă, cu multe «ferestre» deschise către un trecut cu care noi adulții, în mare parte, am cam pierdut conexiunile. [...] Dragă Silvia, o mare incântare pentru ochi și pentru spirit sunt aceste «rezolvări cromatice» pe simple foi dintr-un caiet de matematică!” Foi de matematică pe simeze, foi pline de impresii entuzias-

mate în caietul expoziției! Din picturile pline de povești ale lui Mari Bucur (unele parcă ar fi ilustrații de cărți pentru copii), din abundența de imagini și culori, uneori curge – precum un val – câte un îndemn transmis prin cuvinte: „Aveți grijă de oamenii trăitori cu sufletul!”

Scene din viața de zi cu zi sunt reflectate, cu gingășie dar și cu o deosebită acuratețe, de Mari Bucur. Geometriile interioare ale Silviei Tipericiuc te incită să parcurgi labirinturi, te invită la introspecție. Sensitivitatea, ingeniozitatea și expresivitatea celor două plasticiene au impresionat-o și pe Carmen Mihalache (critic de teatru și de artă), care și-a

• Mari Bucur

• Silvia Tipericiuc

mărturisit impresiile sale în cotidianul „Deșteptarea”, în articolul „Valuri de bucurie, de înseninare”, din care decupăm: „Lucrările lui Mari Bucur au ceva dintr-un patchwork, un quilt, din fiecare pătrățel sărind o plăcută surpriză. Sunt gânduri colorate prinse acolo, figuri și ființe năstrușnice, personaje diverse, istorioare, aduceri aminte, reverii, totul fiind reprodus cu pasiunea detaliului, cu indicibilă savoare. Și cu un simț special al culorii, al poeziei culorii, mai precis. E o stenică dezlănțuire de armonii cromatice în lucrările ei, care conțin o încântătoare notă de spontaneitate, de ingenuitate, de prosepime țâșnită din îndrăzneala asociativă. La Silvia Tipericiuc, observ o evoluție în

sensul conciziei expresiei picturale, a unui rafinament al simplității. Talentată și activă, căutând noi modalități de expresie, iubitoare de profunzimi, artista ne propune acum o suită de lucrări nonfigurative, abstracte, cu diferite tipuri de contraste, cu tensiuni ascensionale, urmărind o logică a ritmurilor și subtile tranziții cromatice. De efect sunt și micile colaje: creative, imaginative, realizate cu măiestrie, cu minuțiozitate și acuratețe tehnică. Traseele de culoare din micile și grațioasele lucrări îți captează privirea, îți transmit o stare de bine, colorându-ți ziua. De fapt, asta face expoziția celor două artiste minunate: îți oferă bucurie curată, înseninare, de care avem atâta nevoie!”

Vasile Acostăchioaie

N. 23 septembrie 1921, în satul Călinești, comuna Negri, județul Bacău – m. 11 iulie 2001, la Comănești, județul Bacău. Preot. Fiul lui Gheorghe Acostăchioaie și al Aglaiei, țărani. Încă de mic a primit o educație aleasă în cadrul familiei, părinții săi fiind ortodocși cu multă credință și evlavie față de Dumnezeu, virtuți pe care le-au insuflat și viitorului slujitor al Bisericii. Urmează cursurile Școlii primare în satul natal (1928-1932), apoi frecventează clasele ciclului gimnazial la școala secundară din cadrul Liceului „Roman-Vodă” din orașul Roman (1932-1935). Dorind cu toată ardoarea să devină preot, își continuă studiile la Seminarul Teologic „Sfântul Gheorghe” al Episcopiei Romanului, iar în anul 1940 este admis la Institutul Teologic din București, devenind însă licențiat în teologie abia în anul 1962. Motivul acestei desincronizări l-a constituit izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial, care a dat o cu totul altă turnură vieții sale. În 1941 se înscrie, astfel, la Școala de Ofițeri de Rezervă și luptă pe front pentru apărarea țării până la 23 august 1944. Scăpat din apriga înclăștare cu ajutorul lui Dumnezeu, se reîntoarce la dragostea dintâi și, la 16 mai 1945, este hirotonit preot pe seama parohiei Gâșteni, comuna Răcăciuni, județul

Bacău. În grelele condiții ce au urmat devastatoarei conflagrații a știut să se apropie cu aceeași dragoste de toți enoriașii, sprijinind îndeosebi văduvele și copiii orfani și reorganizând viața parohiei în spiritul iubirii aproapelui și al întruajutorării. În anul 1949 este transferat la Parohia „Cuvioasa Parascheva” din cartierul moineștean Hangani, a cărei biserică este monument istoric, datând din 1702. Aici a luat totul de la început, slujind cu aceeași osârdie Cuvântul lui Dumnezeu și încercând să stăvilească ofensiva ateistă prin forța exemplului personal și o dăruire cum rareori se poate observa. Într-o perioadă destul de critică pentru destinul Bisericii românești, între anii 1960 și 1962 a izbucnit, astfel, la inițiativa și din osteneala sa, să consolideze prin subzidire temelile bisericii, să facă unele modificări interioare, care au dus la lărgirea spațiului și, implicit, la sporirea numărului celor prezenți la slujbele oficiate cu atâta har. Calitățile organizatorice și administrative i-au fost repede remarcate nu doar de localnici, ci și de ierarhi, care l-au numit secretar al Protopopiatului Moinești, funcție îndeplinită în paralel cu cea de paroh, cu aceeași conștiinciozitate și exemplară dăruire, din 1960 până în 1974. Din acel an devine paroh la Lăloaia, cartier al orașului Comănești,

unde va păstori până la pensionare, în octombrie 1999. În cei 25 de ani de pastorație de aici și-a continuat misiunea sa nobilă, restaurând pictura interioară a bisericii și consolidând structura exterioară a nișelor. A ridicat, de asemenea, o casă praznicală, a sistematizat cimitirul și a împrejmuțat incinta bisericii cu gard metalic, punând totdeauna faptele să vorbească și răspunzând pedicilor cu inițiative îmbătășite de toți cei care l-au iubit și respectat. Plecat întru Domnul când mai avea puțin până să rotunjească opt decenii, blândul și modestul său slujitor a lăsat moștenire nu doar cele din parohiile prin care a păstorit, ci și doi copii realizați, crescuți în același spirit al păcii și armoniei divine, care l-a caracterizat toată viața. Conducător pe ultimul drum de un sobor de peste 20 de preoți, el a fost înmormântat în cimitirul din Lăloaia, pentru a fi în continuare alături de cei pe care i-a păstorit.

Dona Barta

N. 15 septembrie 1931, în Bacău – m. 19 ianuarie 1977, la București. Regizor. Fiica lui Alfred Altman, inginer petrolist, și a Clarei, casnică. A absolvit Liceul „Iulia Hasdeu” din Capitală (promoția

1950) și Institutul de Artă Cinematografică, în 1954, lucrând apoi în cadrul Studioului Cinematografic „Alexandru Sahia”, unde a fost o perioadă șefa grupei „Știință popularizată” și a realizat îndeosebi documentare științifice. Între cele mai apreciate pelicule se numără „Moș Tepușă povestește” (1958), „Dușmanii invizibili” (1960), „Povestiri din lumea Mării Negre” (1962), distins cu Medalia „Leul de Argint” la Festivalul Internațional al Filmului de la Veneția, „Temă cu variațiuni” (1964), premiat la Festivalul de Film de la Mamaia (1965), „Biocenoza de stepă” (1966), „Efemere” (1967), laureat al festivalurilor internaționale de film de la Buenos Aires și Teheran, unde a primit „Delfinul de bronz” (1968), „Mlaștina tăcută” (1967), „Convergențe” (1968), „Relicte” (1969), „Plante acvatice” (1971), „Lumea nevăzută a Deltei” (1971), „Găzele Deltei” (1971), încununat cu Gran Premio Perla TV la Festivalul de Film de la Milano (MIFED), „Ecosistemul” (1972), „Traian Vuia” (1972), „Animale captive” (1973), „Acizii nucleici și rolul lor” (1974), „Variațiuni pe aceeași temă” (1974), distins cu Premiul ACIN, „Fluturile de mătase” (1975), „Diatomee, bijuterii ale naturii” (1976), „Și barza a venit” (1976). Căsătorită cu regizorul de film documentar Gabriel Barta, a transmis mai departe ștabela fiicei sale, Tereza Barta, distinsă, la rândul-i, cu mai multe premii ACIN, dar care, din 1989, a emigrat în Canada.

Cornel-Simion GALBEN

Motto: Fiecare cuvânt este o prejudecată.
Friedrich Nietzsche

Pentru istoria zvâcolirii prejudecăților, Friedrich Nietzsche, nonconformistul care era convins că va produce o falie uriașă în jocul seducător al ideilor și atitudinilor, reprezentă, nu doar pentru secolul său, un veritabil studiu de caz.

Nimic nu anunța în începuturile copilăriei sale un viitor taifun ideatic, un reper de mari împotrivi și dorite reevaluări ale tuturor valorilor. Născut într-o familie cu tradiții luterane puternice, unul dintre bunici și tatăl său fiind chiar pastori, se spera că Friedrich, cel care a avut o copilărie plină de bucuriile creștinismului, va fi un grozav purtător de ștafetă religioasă. I se spunea „micul pastor”. Pe când avea însă patru ani, tatăl său s-a îmbolnăvit. După 11 luni de chinuri groaznice, acesta a murit. Se crede că atunci s-au prăbușit toate credințele din sufletul său răvășit. Din scenariul acestora lipsea până acum suferința cruntă a tatălui său... Atunci a început călătoria sa spre marea îndoială. Acestui șoc al ființării sale trebuie să-i asociem, desigur, faptul că a supraviețuit într-un secol cu schimbări profunde, în care autoritatea creștinismului a fost în suferință. Știința redefinea credințele, gânditori precum Freud, Schopenhauer și Marx, care în alte secole ar fi fost arși pe rug pentru îndrăznelile lor, au fost solști în corul vestitorilor lumii moderne. Un cor în care și el avea să devină vedetă.

În 1862, deja își cristalizase viziunea despre moartea lui Dumnezeu. Prin vocea „Nebunului” („N-ați auzit de acel nebun care în amiaza mare aprinsese un felinar și alerga prin piață strigând neîncetat: «Îl

Ion FERCU

Prejudecățile: infern și provocare eternă (21)

caut pe Dumnezeu! Îl caut pe Dumnezeu!»“), avea să ne spună: „Dumnezeu a murit! Dumnezeu rămâne mort! Și noi l-am ucis! Cum să ne consolăm noi, ucigașii ucigașilor? Cel mai sfânt și mai puternic din tot ce-a avut lumea până acum și-a pierdut sângele sub cuțitele noastre – cine ne spală de acest sânge? Cu ce apă ne-am putea curăța? Ce ispășiri, ce jocuri sfinte va trebui să inventăm? Nu este oare dimensiunea acestei fapte prea mare pentru noi? Nu trebuie să devenim noi înșine zei pentru a părea cel puțin demni de ea?” (Friedrich Nietzsche, „Știința voioasă”, București, Editura Humanitas, 2019, p. 140). Vorbele-i sunt brutale, viscerale. Prin eliberarea de Dumnezeu am devenit stăpâni pe soarta noastră. Omul este condamnat să-și creeze propriile valori, să-și îmbogățească ființa cu noi sensuri. Nietzsche înțelege că această libertate are un preț dureros: pierderea credinței religioase, căreia, mai ales în „Nihilismul contemporan” (vezi „Ce este «Nihilismul»...”, București, Editura Paideea, 2019, p. 47), îi recunoaște și multe virtuți, va fi urmată de instalarea unui vid al semnificației în viața noastră. Studiile de teologie începute la Bonn îl asediază cu mari dezamăgiri. Îndoilele sale sporesc. Prin 1864 refuză să mai participe la

slujbele religioase. Începe să privească creștinismul ca pe o religie pierdută. O religie în care viața de apoi este totul, în vreme ce ființarea terestră nu era decât o formă a exilului. Pentru creștinism, viața însemna durere și suferință. Acestea nu trebuiau doar îndurate, ci și sărbătorite. Nietzsche vrea altceva: să sărbătorească bucuriile vieții: aici și acum. Înțelege că fără religie nu mai există reguli morale importante, că viața nu mai are un scop înalt. Febril, a început să caute o nouă semnificație pentru un univers rămas, pentru el, fără Dumnezeu. Îl tulbură frumos Schopenhauer, cu „Lumea ca voință și reprezentare”, dar nu împărtășește pesimismul celui care spunea că era mai bine să nu ne naștem. Radical și subversiv, ajuns profesor de filologie la Basel (1869), croiește, influențat și de întâlnirile/ prietenia cu Wagner, „Nașterea tragediei”, cea în care caută să ofere soluții la abordarea suferinței într-o lume fără Dumnezeu. Îl cucerește studiul anticilor greci, este sedus de viziunea wagneriană conform căreia arta, cu muzica, forma sa cea mai măreață, este cea care arată că viața trebuie trăită. Scrie „Nașterea tragediei” ca pe o opoziție între doi poli: Apollo (lumina, adevărul logicii) și Dionysos (cel care zăpăcește

limitele, se concentrează pe dans, pe farmecul netrucatei sălbăticii, pe sentimente profunde). Prin Dionysos, vrea să găsească un alt adevăr; al lui. Se desparte de profesorat, despre care crede că-i ucide inventivitatea, chiar și de prietenul Wagner, și începe să călătorească. Va trăi într-o „singurătate nomadă”. Sils Maria (Elveția), „splendoarea pură a existenței”, unde a trăit în verile anilor 1881 și 1883–1888, îi potentează căutările. Aici va schița, prin provocarea „eternei reîntoarceri”, esența atitudinii sale față de viață. El crede că, deși în ființarea noastră sunt aruncate tot felul de eșecuri, ar trebui să fim fericiți, să ne atragă gândul retrării vieții. Așa cum un pianist învață să stăpânească improvizările, tot așa ar trebui să procedăm și noi cu tristețile cele mari, cu imperfecțiunile vieții: să le integrăm în frumusețea unui întreg. Să trăim în așa fel încât să fim eroii noștri, ne sugerează Nietzsche, să ne iubim alegerile făcute, cu toate vântăile pe care ni le produc, să întâmpinăm retrăirea („eterna reîntoarcere”) cu un **da** plin de viață. „Eterna reîntoarcere” este o exuberantă declarație de dragoste făcută vieții. Suferința trebuie îmbrățișată, stăpânită; trebuie să riscăm să suferim și să trecem peste suferință. Suferința

nu mai este, astfel, ca în creștinism, ceva de care trebuie să fii mântuit sau cea care trebuie evitată cu orice preț, ca la Schopenhauer. Ce nu te omoară te face mai puternic, ne-a spus Nietzsche.

Prin 1882, el experimentează, la Lucerna, propria filosofie a suferinței. Lou Andreas-Salomé, psihanalistă și autoare de origine rusă, îi refuză cererea de căsătorie. Deprimat, întors în sihăstria Sils Maria, este curtat de gândul sinuciderii, caută o „scamatorie alchimistă” pentru transformarea în aur a gunoierului din suflet și găsește calea. Scrie „Așa grăit-a Zarathustra”, cu misticul personaj care va anunța Supraomul. Cartea este o parabolă despre importanța ființării umane. Zarathustra ne spune că a murit creștinismul; cu toate valorile sale sigure, universale, absolute. Aruncă și provocarea: cum trebuie să trăim în acest nou context? Dar nimeni nu-l ascultă. Zarathustra ne amintește de Nietzsche însuși. Ce este Supraomul? Probabil că e mult mai ușor să spui ce nu este. Cert e că nu e un concept biologic, o rasă superioară, așa cum cred unii. Este cineva care vrea să se dedice doar țintelor stabilite de el, nu de alții. Nu există scopuri universale, valabile pentru toți. Bucuria vieții nu locuiește într-un Dumnezeu sublim, ci în noi înșine. Nietzsche ne oferă semnificația vieții în fața suferinței, ne ia de guler și ne spune că înșelăși suferința este cheia înțelegerii secretului fugitiv al fericirii. Pentru el, fericirea nu se află în opoziție cu durerea, ci în străduința perpetuă de a atinge ceva, un scop pe care tu l-ai stabilit. Depășirea obstacolelor deschide calea către fericire; nu doar plăcerea, ci și durerea este aproape o condiție a fericirii.

Nu știu dacă scrisul te confesează sau te justifică. E o întrebare care ne proiectează în zona amintirilor, a îndoielilor, a mirărilor... știu însă că timpul perfid înnegurează, uneori, totul. Înaintăm prin el ca printr-un ogor desfundat, dar clipele esențiale rămân. Tocmai în asemenea clipe îmi dau seama că timpul nu se mai amestecă, confuziile dispar și memoria – singura care ne salvează de neant – reține impresii și tot ceea ce ne-a marcat, într-un fel sau altul, viața.

Așa se face că mă revăd cu fiecare prezență la ora de latină, cu fiecare lectură și relectură a clasicii latini, cu fiecare vers scandat sau sens descifrat, cu fiecare nou olimpic alături de care trudes. Mă revăd, așadar, cu aproape 50 de ani în urmă, în fostul Liceu de Fete „Vasile Alecsandri” din Bacău, astăzi Colegiul Național „Vasile Alecsandri”. Acolo, în acest prestigios liceu, sedusă de carte și de rosturile ei regale, grație profesoarelor mele de latină de atunci, Rhea-Silvia Iordăchescu, Magdalena Simion și Beatrice Răileanu, am descoperit frumusețea și eleganța frazei lui Caesar și Cicero, mi s-au revelat Sallustius și Titus Livius și tot acolo am scandat pentru prima oară versuri din Vergilius și Horatius. În liceul mai sus amintit, îndrumată de profesoara Magdalena Simion, a început acel demers îndelungat și trudnic – studiul limbii latine – care, dincolo de rolul său formativ unic, a însemnat și mai înseamnă pentru mine o cale a cunoașterii de sine, dar, mai ales, o cale de regăsire a sinelui, de refugiu și echilibru totodată.

Despre profesorii mei din Liceul „Alecsandri” e greu să vorbești și să scrii. În preajma acestor mari dascăli eram

Colegiul „Alecsandri” – un secol de existență

copleșită de un amestec de sentimente: admirație și teamă, respect și uimire. Vechii greci trăiau un asemenea sentiment în prezența manifestărilor divine și îl numeau *thambos*. Chiar și după atâția ani, deși adult, mă simt tot elevă, sfioasă și reverențioasă în prezența foștilor mei profesori, și asta e cu adevărat o minune. Din păcate, mulți dintre ei, personalități incontestabile, au trecut în lumea veșniciei: Petre Ciobanu, Margareta Galinescu, Rhea-Silvia Iordăchescu, Elena Gheorghiuță, Beatrice Răileanu. Ceilalți, care mai sunt printre noi, mențin prin spiritul lor flacăra mereu arzândă a liceului de altădată. Dintre aceștia, pe unii am reușit să-i revăd fie întâmplător, fie cu ocazia Olimpiadei Județene de Limba Latină, a cărei gazdă a fost, pentru mulți ani, Colegiul „Alecsandri” și unde participam în mod constant cu elevii mei. Așa se face că le-am revăzut pe fostele mele diriginte, doamna Melania Grama și regretata Margareta Galinescu, precum și pe doamna Maria Finder, profesoara mea de științele naturii, sau pe doamna Elena Botez, profesoara mea de chimie, figuri emblematice ale verticalității și dăruirii profesionale.

Sigur că o atare enumerare nu poate fi completă, dar consider că este o datorie de conștiință a rosti măcar câteva nume, ca un *memento* ce obligă perpetuu la înaltă ținută și zel necurmat: Alexandru

Vrânceanu, inegalabilul profesor de muzică, Valeriu Bogdăneț, model de eleganță și rafinament, profesor de limba rusă, Vasile Bogdăneț, profesor de fizică, Sonia Vlad și Florentina Căpitanu, remarcabile profesoare de istorie, Margareta Riță și Emilia Rusu, profesoare de limba franceză. Aceștia, cărora li se adaugă cei pe care nu i-am avut în mod direct profesori, au constituit repere durabile de care noi, elevii de la acea vreme, am avut atâta nevoie.

Peste toți și peste toate însă, strălucește figura luminoasă a unuia dintre cei mai prestigioși profesori de chimie din județ și din țară, mentorul a zeci de generații de elevi, un profesor unic și de neimitat: Constantin Zavati. Nici astăzi, după atâția ani, nu-mi pot explica ce anume a putut să mi-l apropie atât de mult de suflet: inteligența sa scripitoare, spiritul său veșnic scrutător și adesea ironic, tonul mereu jovial? Toate acestea la un loc, dar mai presus de orice, harul său didactic, felul atractiv în care reușea să ne transmită cunoștințele. Cu un firesc discret și dezarmant, reușea să ne predea lecția nouă de parcă ne-ar fi spus o poveste. Proceda, asemenea poetului latin Lucretius, ungând cu miere buza vasului ale cărui leacuri ne păreau prea amare nouă, elevilor. A fost mai mult decât un profesor. L-am regăsit după aproape 40 de ani, de această dată în chip de scriitor,

autor a cinci volume de memorii. Așa se face că am aflat despre ipostaza sa de colonel (r.), combatant în al Doilea Război Mondial, atât pe frontul de Est, cât și pe frontul de Vest, onorat cu distincții militare. Ce șansă extraordinară pentru elevii care l-au avut profesor!

Întâlnirea mea și a generației mele cu acești mari profesori a fost o clipă a binecuvântării. Ființa lor avea o putere de iradiere pe care o simt și astăzi. De la profesorii mei, adevărate modele existențiale, am dobândit deschiderea spre cultura filologică, filozofică și artistică și am înțeles ce înseamnă distincția intelectuală, acribia științifică, probitatea. Dar, mai ales, am învățat de la profesorii mei că timpul înseamnă lumină. Cu lumina primită de la ei i-am învăluit întotdeauna pe elevii mei, ajutându-i să decrypteze atât de dificilă dar unica limbă latină, călăuzindu-i într-o lume veche, căreia lumea de azi îi datorează imens.

În ceea ce mă privește, ca dascăl, pot spune că întreaga mea activitate didactică își are izvorul în convingerea că dialogul magistru-discipol, presupunând pasiunea și truda comună pentru atingerea stării de grație, stă la baza împlinirii noastre și nu numai. Iar aceste împliniri, pentru mine, sunt înobilate de spiritul dascălilor mei, precum și de acela al elevilor mei care au fost, sunt și vor mai fi.

La împlinirea celor o sută de ani de existență a Colegiului „Vasile Alecsandri”, îi doresc să rămână același colegiu de referință din județ și din țară și îi adresez consacrată urare: **Vivat, crescat, floreat!**

Cristina POPESCU

„Argentina care îl alese pe Perón nu era doar cea mai bogată țară din America de Sud, ci și una dintre cele mai bogate țări din lume.“

Nicholas Fraser,
Marysa Navarro

Ionel SAVITESCU

Argentina, mon amour

Personal, când mă gândesc la Argentina și la capitala ei, Buenos Aires, îmi vin în minte nenumărate amănunte. Țară prin excelență colonizată de imigranți din Europa și Asia, Argentina a devenit cu timpul o țară prosperă datorită bogatelor recolte de cereale și turmelor de vite exportate, rămânând, în același timp, o destinație favorită pentru diferitele căpetenii naziste (însuși Hitler s-ar fi refugiat în Argentina, după cum scriu Simon Dunstan și Gerrard Williams în „Hitler în Argentina“, 2014). În secolul al XIX-lea, Argentina fusese cercetată de un explorator român, Iuliu Popper (1859-1893), care după câteva peripluri intercontinentale ajunge în țara de la antipodi, face cercetări în Patagonia și Țara de Foc și moare la 5 iunie 1893, la Buenos Aires. (A se vedea în acest sens I. M. Ștefan, „Regele Țării de Foc. Pe urmele lui Iuliu Popper“, Buc., Ed. „Globus“, 1993). Tot la Buenos Aires se va stabili în 1948 Giza (Adalgiza), fiica primei soții a lui Mircea Eliade, Nina Mareș, care se va imbarca la Marsilia pe un vapor cu destinația Argentina, fiind condusă de Mircea Eliade. Dintr-o însemnare de jurnal a Monicăi Lovinescu aflăm că Giza s-a întors după 1990 la București. Din păcate, nimeni nu a contactat-o pentru a afla noi informații despre Mircea Eliade. Tot în Argentina a locuit un timp Vintilă Horia, iar una dintre fiicele sale se află și astăzi în această țară. Dintre scriitorii români actuali, la Buenos Aires locuiește Alina Diaconu, care vizitează uneori țara de obârșie. În sfârșit, pe scenele din Buenos Aires a cântat și soprana română Elena Teodorini

(1857-1926). Argentina este renumită și prin scriitorii ei: Sabato, Borges, Cortázar, Martínez Estrada. Dintre intelectualii europeni de prestigiu, Ortega y Gasset a vizitat Argentina în 1916 și 1928, iar între anii 1939 și 1942 a locuit și a predat la Universitatea din Buenos Aires. Așezat într-un golf la Oceanul Atlantic, Buenos Aires a devenit unul dintre marile orașe ale Americii Latine, cu construcții în diverse stiluri europene și cu o viață culturală efervescentă. Aici a existat o celebră revistă „Sur“, iar Mario Vargas Llosa, vizitând Argentina pe la jumătatea anilor 1970, constată că Buenos Aires este un „oraș superb“, cu mai multe teatre decât la Paris, „iar librăriile erau cele mai atrăgătoare și mai bine dotate din câte văzusem“ (v. „Arme și utopii. Viziuni despre America Latină“, Buc., Ed. „Humanitas“, 2013, p. 190). Orașul Buenos Aires a fost întemeiat de Pedro de Mendoza în 1535 (1536). Din Argentina este originar și actualul papă Francisc. Cu aceste gânduri am început lectura unei cărți consacrate Evei Perón*.

Eva (Evita) Duarte, născută în 1919 la Los Toldos, a fost o fată săracă dintr-o familie numeroasă, care la vârsta de 15 ani părăsește localitatea Junin, unde mama Evitei se mutase, pentru Buenos Aires, încercându-și norocul în lumea artelor (actriță în teatru și film, lucrând, în același timp, la radio): „Evita nu avea multă școală, iar activitatea ei de la radio nu era considerată respectabilă“ (p. 74). Mai târziu, despre prestațiile sale, Evita îi va mărturisii duhovnicu-

cartea străină

lui Hernán Benítez „că sunt proaste la cinema, mediocre pe scenă și acceptabile la radio“ (p. 79). În acele vremuri de început de secol XX, Argentina era o țară prosperă, datorită, în special, exporturilor de cereale și carne către Anglia și Franța, iar mulți argentinieni bogați călătoreau în Europa (la Paris, exista expresia „bogat ca un argentinian“). În 1929 criza economică mondială a slăbit și economia Argentinei. Așadar, după un început greu, Evita ajunge în 1943 să câștige 5-6.000 de pesos pe lună și se mută într-un cartier rezidențial, considerându-se vedetă. Norocul îi surâde în 1944, când îl cunoaște pe colonelul Juan Domingo Perón, în vârstă de 48 de ani (n. 1895), văduv: „Dădea impresia unui om căruia îi făcea plăcere să fie la putere și care transmitea și altora acest lucru. Avea un stil direct și prietenos, fără a fi agresiv sau arogant“ (p. 61). Printre lecturile sale favorite erau „Viețile paralele“ ale lui Plutarh și „Scrisorile“ lordului

Chesterfield. În 1928, la 33 de ani, Perón se căsătorise cu învățătoarea Aurelia Tizón, care moare de cancer, ulterior căsătorindu-se cu Evita, așa încât Isabel, despre care scrie în introducere Nicholas Fraser, ar fi a treia soție a lui Perón, primele două (Aurelia și Evita) murind prematur. În 1939, Perón călătorește în Europa, este impresionat de Mussolini, dar rămâne neclar faptul dacă l-ar fi cunoscut personal. Vizita în Europa i-a întărit convingerea că democrațiile din Anglia și Franța erau în declin, lumea avea de ales între comunism și fascism, iar Axa va câștiga războiul. În 1943, lovitură de stat din Argentina urmărea introducerea fascismului în țară prin filiere germană și italiană. La 4 iunie 1946 Perón devine președintele Argentinei, deși era bănuț de simpatii naziste, demagogie și corupție. În 1947, Evita Perón face o călătorie în Europa, vizitând Spania, Italia, Franța, Portugalia, Elveția, iar după aproximativ trei luni revine în Argentina. Preocupată să devină „cineva în istorie“, Evita s-a bucurat de primiri entuziaste, inclusiv în audiență la Vatican. Nu au lipsit totuși unele manifestări ostile, în ansamblu succesul vizitei fiind îndoielnic: „Astfel, Evita și Perón erau văzuți ca reprezentând o ideologie care dispărea din Europa, pentru a apărea din nou într-o formă exotică, teatrală, chiar burlescă într-o țară îndepărtată“ (p. 151). Treptat, cultul lui Perón și al Evitei fusese instituționalizat. Evita apărea tot mai des în public, discursurile ei, la început mediocre, căpătau consistență, reușind să

capteze auditoriul. Preocupările sale de a îmbunătăți viața în Argentina impresionau. Sunt construite spitale înzestrate cu echipament medical din America. Un tren medical străbătea Argentina oferind consultații gratuite. Unor țări – Peru, Columbia, Ecuador, Turcia – care au avut de suferit în urma unor cutremure devastatoare, li s-a oferit ajutor. Este creată o Fundație „Eva Perón“, cu destinații caritabile. Însă această activitate prodigioasă este încetinită în 1950, când Evita leșinase în timpul unei ceremonii dintr-o suburbie a Buenos Airesului. Este operată de apendicită, i se fac analize suplimentare și se constată că Evita suferea de cancer uterin. În pofida evidențelor și a recomandărilor medicale, Evita continua să muncească susținut. Ziua de muncă începea la ora 8 dimineața și se încheia spre miezul nopții, uneori chiar în zori, spre consternarea lui Perón. Boala Evitei se agravează, încât este necesară operația efectuată de chirurgul american George Pack, pentru stoparea răspândirii cancerului. Manifestările populare de simpatie nu conținesc. Evitei i se acordă titlul de „Conducător spiritual al națiunii“, orașul Uilmas devine „Eva Perón“. Își alcătuiește testamentul, împărțindu-și bunurile acumulate; din note rezultă că în Elveția avea depusă o sumă de bani considerabilă. În sfârșit, pe 18 iulie 1952, ora 15, Evita intră în comă. Se stinge pe 26 iulie 1952, ora 20:25. Peripețiile îmbălsămării și înhumării sale au sporit incertitudinile privitoare la sfârșitul Evitei. Perón este nevoit să plece în exil (septembrie 1955), Argentina fiind condusă de militari, care impun prin lege eliminarea relicvelor peroniste. Simpatizantii lui Perón sunt arestați, unii chiar executați, însă treptat peronismul este reactualizat. Perón revine în Argentina, este din nou președinte („cu cea mai mare majoritate pe care a avut-o vreodată“, p. 274), iar soția sa, Isabel, vicepreședinte (1973-1974) și președinte al Argentinei (1974 – 1976). Perón moare fiind în funcție, la 1 iulie 1974 (p. 274), deși mai sus, la pagina 233, anul decesului este 1975. Rămășițele Evitei sunt aduse din Spania și înhuate la Cimitirul „Recoleta“ din Buenos Aires. Ulterior, Evitei i s-au dedicat opere rock și filme. Această reconstituire a vieții Evitei Duarte-Perón impresionează prin destinul unei fete sărace, care devine soția președintelui argentinian, sfârșind prematur, spre mahnirea miilor de „descamisados“.

* Nicholas Fraser, Marysa Navarro, *Evita. Viața secretă a Evei Perón*; traducere din limba engleză de Mihaela Prioteasa-Petre; prefață de Alina Pavelescu, București, Ed. „Corint“, 2016, 313 p.

Doina CERNICA

Pentru Bacovia viitorului

Valoare de netăgăduit a istoriei literaturii române, a spiritualității românești, Bacovia, la 140 de ani de la naștere, ne cere o privire spre viitor. Soarta poeziei sale de-acum înainte depinde de limba română și de limbajul universal al artelor. De interesul pentru limba română al românilor și al străinilor și de interesul artiștilor pentru universul său liric, pentru personalitatea sa. Cu toții datori față de Bacovia timpului care vine, oamenii școlii, scriitorii, artiștii, intelectualii și chiar politicienii băcăuani sunt responsabili pentru cât de cunoscut, cât de iubit, cât de citit va fi mâine în primul rând aici, în orașul venirii sale pe lume. Concursuri atractive ca premii, pe diverse vârste, de comentarii ale poeziilor sale, o reuniune anuală dedicată traducerii poeziei bacoviene, cu participanți din țară și de peste hotare (în

acest sens, merită luat aminte la colocviul internațional „Eminescu în limbile lumii“ de la Cernăuți), expoziții ale artiștilor plastici consacrate nu numai universului său liric, ci și spațiilor menite să ni-l evoce în Bacău și încă multe altele ar putea să devină componente ale unui program deopotrivă complex și clar, ale unei construcții culturale puternice care să aibă în vedere atât de apropiata totuși sărbătoare, marea sărbătoare a Bacăului – Bacovia la 150 de ani de la naștere. O sărbătoare care să fie cel puțin egală celei din 1971, de sub bagheta lui Radu Cârneli, fiindcă atunci – într-o Românie a limbii române corecte și a respectului real pentru cultură –, toate privirile vor fi ațintite asupra orașului lui Bacovia. A orașului care i-a dat poetului un nume și căruia poetul i-a adus renume.

• Marko Vuksa (Serbia)

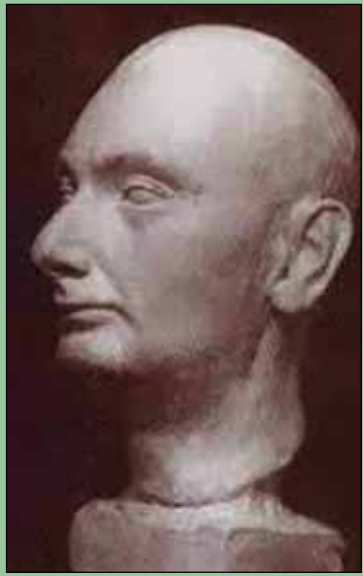
RUSIA

Din poezia avangardei

Vasili KATANIAN (1902 – 1980)

S-a născut la Moscova, în familia unui doctor în medicină. A studiat la Institutul Politehnic din Tbilisi. A fost în relații colegiale cu V. Kamenski, N. Evreinov, A. Krucionah, I. Zdanevici și alți protagoniști ai avangardismului rus care, în acele vremuri, locuiau în Transcaucazia.

E cunoscut mai mult ca exeget în știința literaturii, autor al unor studii fundamentale – cronică vieții și opereii lui V. Maiakovski, însă a debutat ca poet, semnând două cărți de versuri: „În seara albastră” (împreună cu V. Karamurza, Tbilisi, 1918) și „Asasinat din cauze strict romantice” (1919). Inclus în volumul colectiv „Cârciumioara fantastică”, editat de grupul „410”. După ce revine la Moscova, aderă la Frontul de Stânga al Artei (LEF).

* * *
Iar tramvaiele gonesc,
iar motoarele scrâșnesc
Și tinde spre ademeniri tulburi
dementul destin,
Dar de ce în odaia mea mai sunt lăsate
perdelele,
De ce mai e tăinuit bolnavu-mi focușor,
ca străin?

Iar tumultuosul oraș în seară
palid-electrică,
În nopțile reci își dezgolește
desfrânarea meschină,
Cu ceața acoperind randevuuri
pe bulevarde
Și duce îndrăgostiții în fermecată
grădină.

De aceea și rămân perdelele
lăsate-n camera mea
Și se tot tăinuiește focușorul
meu bolnav, ca străin,
Să nu mai aud cum tot scrâșnesc
motoarele,
Cum se îmbată criță viitorul,
dementul destin.
(1918)

* * *
Lui Igor Severianin
În florile de iunie,
pe meleagurile Olonețului*,
În vise astrale, când înflăcărat respira,

Luminând ca Soarele, îndrăgostit
de Soare,
De fericire sufletul îi strălucea.

În rafale erupea să capteze clipa,
Momentul ținea să-l ascundă
în landou...

Alternând – ba oprire,
ba iarăși mișcare...
Cum mai dorea flacăra s-o despice
din nou!

Cum mai hohotea peste nelegiuiri
În flori de iunie, respirând vinul greu,
În vis de dragoste, jucându-se
cu Soarele,
În iluzii astrale – sufletul său.

(1918)

*Oloneț – vechea capitală a Careliei.

Carte poștală

Te salut din cochetul, parcă, Tbilisi,
de pe
Caldarâm prăfuit sau din grădini
cam ofticoase.
Aici, pe la noi, nu există flori, garoafe,
rozete,
Cum nici între flori nu se află
orașe fastuoase.

Deja am obosit de praf vânturat
și sufocare
De-a umbla, răsând, pe-aceste
caldarâmuri...
Mi-aș dori multe flori, natură
și întriripare

Undeva pe-ale mării ademenitoare
țârmuri.

Însă iată-mă că stau
la pervazul coșcovit,
Privind prin geam albul suriu al caselor,
Când din prostănacul Tbilisi
te salut chinuit
De pe caldarâm colbuit, din fizia
grădinilor.

Nu fi milos în bezna nopții cețoase...

Pentru L. V-v.

Fie cu toții obrăznici fără de inimă,
Trăiască orașul dement și necruțător,
Nu fi milos, când infantil râde de viață
Pocitania descreierată-n elan sfidător.

Nu fi milos în bezna nopții cețoase,
Bată vântul în fereastra înghețată.
Hohotească-a nebunie orașul-mbietor
Când în pahare chiar vinul se îmbată.

Crochiu

Ai urcat obosită în tramvai,
Aveai priviri adumbrit-visătoare,
Iar sub ele, în ochi, ascundeai
Lacrimi de iubire și însingurare.

Însă după geam râdea ziua de mai,
Ea nu-ți înțelegea trista ursită.
Ai intrat pe furiș, parcă, în tramvai,
Fiindcă erai atât de obosită...

Susanna MAR (1890 – 1965)

S-a născut în Nahicevan, azi localitate componentă a orașului Rostov pe Don. Numele din acte: Susanna Cialhușean. Poetă și traducătoare, celebră reprezentantă a grupului „nicevoki” („nimicniciștii”),

soția lui Riurik Rok, liderul grupului dat. Din spusele lui Vadim Șerșenevici, Susanna Mar visa să devină o Anna Ahmatova a imagismului, poetică a metaforismului de care s-a condus în creația sa. A

publicat un singur volum de poeme, „Aben” (1922), dedicată poetului Anatoli Mariengof, după care s-a consacrat traducerii, domeniu în care a înregistrat succese.

* * *

Lui A. Mariengof

Viața întreagă aș sorbi-o, Anatoli,
Ca pe un pocal, întru sănătatea ta.
Țin minte sufocantele zile pentru că
Fiecare ca vulturita zbură, dispărea.

Vuia Moscova, seara carbunoasă ca un
Ritual religios; se-ntâmplă ca ieri, parcă...
Astăzi înalta pasarelă e lucioasă –
Ultimul pai pentru cel ce se îneacă.

Vântul ce-a tot vârtejii în libertate
A întins firele de telegraf ca strunele;
E bine să ne amintim fețele de perne
Din trenuri, năbușitoare reptile?

Numai că zilele au fost pe veci pierdute,
Ca ierburile genelor nemilos cosite,

Probabil la fel un arbore însingurat
Își lasă ultimele frunze-n vânt risipite.

* * *

Ca o dădacă blândă pendulul de ceas
Leagănă a timpului fugă ascunsă;
Din căușul memoriei s-a vărsat
Ultima noapte cu tine, apusă.

Deja nu mai sunt de văzut, de auzit
Brațele albe și versurile argintate,
Doar rimele vârtejite urcă spre-nalt
Ca păsări zburătăcite spre zările toate.

Pentru dragoste, mângâieri, zâmbete
Adunate în păcate și veselii bizare,
Voi plăti, precum pentru alte erori,
Cu versuri-monedă clar sunătoare.

Traducere și prezentări de
Leo BUTNARU

